

หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี

LUANG PHOR PETCH : A BUDDHIST ART MEDIA INFLUENCING UPON
PEOPLES IN MUANG DISTRICT, UTTARADIT PROVINCE

พระมหาทวีศักดิ์ เขมจาโร (ช่างสัก)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี

พระมหาวิศักดิ์ เขมจาโร (ช่างสัก)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

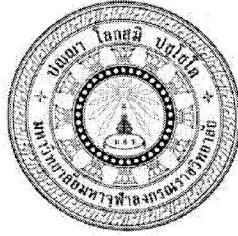
Luang Phor Petch: A Buddhist Art Media Influencing upon
Peoples in Muang District, Uttaradit Province

Phramaha Taweesak Khemacāro (Changsak)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “หลวงพ่อเพ็ชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหาพรชัย สิริโร,ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์)

กรรมการ

(พระราชเชมากร,ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาวิศักดิ์ ช่างสัก)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
ผู้วิจัย	: พระมหาทวีศักดิ์ เขมจาโร (ช่างสัก)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ผศ.ดร., ป.ธ. ๔, พธ.บ. (ศาสนา), กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), Ph.D. (Buddhist Studies) : พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., ศษ.บ. (ประถมศึกษา), ศศ.ม. (พุทธศาสนศึกษา), รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), Ph.D. (Buddhist Studies)
วันที่สำเร็จการศึกษา	: ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของหลวงพ่อเพชร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ (๒) เพื่อศึกษาสื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ (๓) เพื่อศึกษาอิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า

(๑) พระพุทธรูป “หลวงพ่อเพชร” เป็นพระพุทธรูปภูมิบาลหล่อขึ้น เนื้อทองสัมฤทธิ์ (สีนาค) ตลอดทั้งองค์ ทรงประทับพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิเพชร สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นมาตั้งแต่ในครั้งสมัยเชียงแสน หรือที่เรียกกันในการพระพุทธรูปว่า “พระพุทธรูปบางเชียงแสนสิงห์ ๑” ถูกค้นพบเมื่อปีมะเส็ง เบญจศกพระพุทธศักราช ๒๔๓๖ ร.ศ. ๑๑๒ โดยหลวงพ่อบุชฌาย์ดั่ง และได้มอบถวายองค์พระพุทธรูปไว้ที่วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ด้วยองค์พระพุทธรูปทรงประทับนั่งด้วยพระอิริยาบถในท่านั่งขัดสมาธิเพชร จึงได้ตกลงใจถวายพระนามแก่พระพุทธรูปองค์นั้นว่า “หลวงพ่อเพชร” เช่นเดียวกับชื่อของเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ในสมัยนั้น และด้วยเหตุดังกล่าวมา พระพุทธรูปองค์นี้จึงได้รับพระนามที่เรียก และเป็นที่รู้จักกันไปทั่วว่า “หลวงพ่อเพชร” สืบเนื่องติดต่อกันจนตราบกระทั่งทุกวันนี้

(๒) พุทธศิลป์เป็นงานด้านศิลปะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายทางพระพุทธศาสนาทางใดทางหนึ่ง ได้พยายามสร้างขึ้นด้วยแรงกาย และกำลังความคิดก่อให้เกิดศิลปกรรมที่สร้างขึ้นรับใช้พระพุทธศาสนาโดยตรง พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรเป็นพระพุทธรูปภูมิบาลหล่อขึ้นด้วยเนื้อทองสัมฤทธิ์ตลอดทั้งองค์ ทรงประทับพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิเพชร มีพระพุทธรูปลักษณะงดงามมากเป็นพิเศษพระพักตร์ของพระองค์ท่านฉาบด้วยความอัมเอบ มีขนาดหน้าตักกว้าง ๓๒ นิ้วฟุตครึ่ง (๑ ศอกเศษ) ส่วนสูงจากฐานที่ประทับนั่งถึงสุดยอดพระเศียรประมาณ ๔๑ นิ้วฟุต พระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานอยู่ในวิหารโดยเฉพาะเรียกกันว่า “วิหารหลวงพ่อเพชร” อยู่ในวัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นศิลปะผสมผสานกันถึง ๓ ชาติ คือ หลังคาเป็นแก่ง

จีน แล้วก็มีราหูอมจันทร์ซึ่งเป็นศิลปะอินเดียติดอยู่ที่หน้าป็น และหลังวิหารจะมีเทพพนมซึ่งเป็นศิลปะไทยติดอยู่หน้าป็น ด้านหน้าของวิหารด้านนอก ภายในวาดรูปศิลปะผสมไทย – จีน

(๓) หลวงพ่อเพ็ชร มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งในด้านความเลื่อมใส เพียงได้มาเห็นพุทธลักษณะของหลวงพ่อเพ็ชรที่มีความงดงาม สง่างาม พระพักตร์ที่อัมเอบ ทำให้ผู้ที่เข้ามาสักการะบูชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ด้านคุณค่าทางจิตใจ ไม่ว่าจะสุขหรือทุกข์ เมื่อได้มีโอกาสไปกราบสักการะบูชาก็จะทำให้มีความสุข และรู้สึกปลอดภัยมีที่พึ่งทางใจ ด้านความคุ้มครอง เมื่อเวลาประกอบสัมมาอาชีพหรือเดินทางไกล ก็จะไปกราบไหว้ขอพรส่วนมากก็จะได้สมปรารถนา ค้าขายดี เดินทางด้วยความปลอดภัย ปราศจากภัยอันตรายต่างๆ ด้านอภินิหาร แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดเจนหลายครั้งไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ไฟไหม้อุดรดิตถ์หรือเกิดภัยธรรมชาติ หลวงพ่อเพ็ชรก็แสดงอภินิหารช่วยเหลือให้สิ่งที่เป็นภัยร้ายแรงกลายมาเป็นเพียงภัยเล็กน้อย ด้านสมปรารถนา ประชาชนส่วนใหญ่จะเข้าไปกราบไหว้ขอพรให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การเงิน โชคลาภ และสุขภาพก็ได้สมปรารถนา

Thesis Title : Luang Phor Petch : A Buddhist Art Media Influencing upon Peoples in Muang District, Uttaradit Province
Province Researcher : Phramaha Taweesak Khemacāro (Changsak)
Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)
Thesis Supervisory Committee
: Phrakru Soponpattananuyut, Asst. Prof. Pali IV,
B.A.(Buddhism), M.Ed. (Educational Administration),
Ph.D. (Buddhist Studies)
: Phrakru Soontorndhammanithat, Dr.,
B.Ed. (Elementary Education), M.A (Buddhist Studies),
M.A. (Public Administration), Ph.D. (Buddhist Studies)
Date of Graduation : May 10, 2018

Abstract

There were three objectives of this research: 1) to study history and the importance of Luang Phor Petch Muang District, Uttaradit Province, 2) to study a media of the Buddhist art of Luang Phor Petch Muang District, Uttaradit Province, and 3) to study the influence of Luang Phor Petch to people in Muang District, Uttaradit Province. This research was a qualitative research by documentary and In-depth interviews methods. The results were as follows:

1) Luang Phor Phetch : the Buddha image was casted from bronze throughout the body. Impressed by the sitting meditation. Assumed to have been built since the Chiang Saen period or in the Buddha image group call that "Buddha image of Chiang Saen Singha 1". It was discovered in the year of the snake. In BE. 1836 AD 112 duration of approximately 5 months or 6 months by the MahaTheraDuang and The Buddha image is presented at the Wat Wang Toe Moe (Wat ThaThanon) with the Buddha sitting in the sitting posture sitting meditation, that given the name of the Buddha image is "Luang Phor Petch" as well as the name of the abbot Wat Wang Toe Moe (Wat ThaThanon) in those days. And because of this, the Buddha was given the name of the Buddha image and is known throughout "Luang Phor Petch" continuity consecutive until today.

2) The Buddha image "Luang Phor Petch" is a beautiful Buddhist art media. It was casted from bronze throughout the body. Impressed by the sitting meditation. His face was plastered with gratitude. The lap width of 32 inches (1 cubit), height from the base of the seat to the top of the height of about 41 inches. This Buddha image is enshrined in the special sanctuary, especially called. "Vihara Luang Phor Phet" in Wat ThaThanon, Muang District, Uttaradit Province. It is a combination of three countries, the roof is a china, Giant eating moon is an Indian art, is located at the front, and behind the sanctuary, there is a Thai art in the front. In the inside has a Thai-Chinese Painting.

3) Luang Phor Petch has a very influential to the people in Muang District. Uttaradit Province; The Beliefs: when they see the very beautiful Buddha's character of Luang pho petch Buddha image and come to worship, they have the beliefs; Valuable of mind: Whether happiness or suffering. When you have the opportunity to worship, it will make you happy and feel safe to rely on the mind; The Protection: At the time of business or career. They will pay homage to most blessings, it would be good trading with safety; The supernatural: it can be seen clearly whether the fire or natural disaster in Uttaradit province. Luang Phor Petch is showing the supernatural, helping to turn things into serious danger, becoming a little danger. Achieving goals: most people will pay homage to the blessings of advancement in finance, fortune, and health.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์เมตตาจาก ครูบาอาจารย์
เจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอ บพระคุณ พระครู
โสภณพัฒนานุยุต,ผศ.ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร.
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำเป็นอย่างดี เป็นผู้ให้แนวทางให้ความ
ช่วยเหลือเอาใจใส่ ตลอดจนถึงการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อย รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน
ที่ให้กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อมูล สารสำคัญของ งานวิจัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกท่านที่ช่วย
อำนวยความสะดวกด้านเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องจนทำให้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จสมบูรณ์

ประโยชน์ที่เกิดจากการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอน้อมถวายเป็นสักการบูชาแด่พระ
รัตนตรัย และบุพการี บรรพบุรุษครูอาจารย์ และหมู่ญาติพี่น้องทั้งหลายตลอดจนสัตว์โลกทุกหมู่เหล่า
ของจงได้เข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้าตามฐานะแห่งอินทรีย์ต่อไป พร้อมทั้งขอให้อานิสงส์นั้นบังเกิด
แก่ผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนทั้งที่ได้เอ่ยนาม และมีได้เอ่ยนามก็ตามของจงเป็นผู้มีส่วนในกุศลนี้ด้วย

พระมหาวิศัลย์ เขมจาโร (ช่างสัก)

๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๓
๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๔
บทที่ ๒ ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของหลวงพ่อเพชร	
๒.๑ ปฐมเหตุแหล่งที่มา	๑๗
๒.๒ ถูกทวงตามคืบ	๒๒
๒.๓ พระพุทธรูปย้ายวัด	๒๔
๒.๔ ถูกนำไปกรุงเทพมหานคร	๒๖
๒.๕ กลับจากกรุงเทพมหานคร	๒๘
๒.๖ ประวัติพระภิกษุเพชร หรือ หลวงพ่อเพชร	
พระภิกษุเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อเดิม (วัดท่าถนน)	๓๐
๒.๗ สรุปล	๓๓
บทที่ ๓ สื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี	
๓.๑ พุทธศิลป์	๓๙
๓.๒ การสร้างพระพุทธรูปตามแนวพุทธศิลป์	๔๑
๓.๓ ลักษณะศิลปะทางพุทธศิลป์ของพระพุทธรูปของไทย	๔๓
๓.๔ การสื่อสารตามหลักพระพุทธศาสนา	๕๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๕ สื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชร อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์	๕๔
๓.๖ สรุป ๖๐	
บทที่ ๔ อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์	
๔.๑ อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความเลื่อมใสศรัทธา ๖๑	
๔.๒ อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านคุณค่าทางจิตใจ ๖๓	
๔.๓ อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความคุ้มครอง ๖๕	
๔.๔ อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความอภินิหาร ๖๗	
๔.๕ อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความสมปรารถนา ๖๘	
๔.๖ สรุป ๗๐	
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย ๗๒	
๕.๒ ข้อเสนอแนะ ๗๕	
บรรณานุกรม	๗๖
ภาคผนวก	๘๐
ผนวก ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ๘๑	
ผนวก ข. หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ๘๕	
ผนวก ค. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย ๑๐๖	
ผนวก ง. รูปภาพจากการสัมภาษณ์ ๑๑๐	
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๑

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่	หน้า
รูปภาพที่ ๑ สัมภาษณ์ พระมหาเปี่ยม อาจิณฺโณ เจ้าอาวาสวัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๑
รูปภาพที่ ๒ สัมภาษณ์ พระครูวินัยธรรมชัย สมจิตโต เจ้าอาวาสวัดเกษมจิตตาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๑
รูปภาพที่ ๓ สัมภาษณ์ พระมหามงคล กตปุณฺโณ เจ้าอาวาสวัดธรรมาธิปไตย อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๒
รูปภาพที่ ๔ สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณกิตติวัฒน์ เจ้าคณะตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๒
รูปภาพที่ ๕ สัมภาษณ์ พระอธิการสุรพล จนทาโก เจ้าอาวาสวัดหนองผาสันติการาม อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๓
รูปภาพที่ ๖ สัมภาษณ์ นางมัญชุพร ศรีภิรมย์ ข้าราชการบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๓
รูปภาพที่ ๗ สัมภาษณ์ นายคมนาท วิทณานนท์ เจ้าของร้านอิสระวิทยุทีวี อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๔
รูปภาพที่ ๘ สัมภาษณ์ นายวิก รัตนภาคี เทศกิจ เทศบาลเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๔
รูปภาพที่ ๙ สัมภาษณ์ นายคมนาท วิทณานนท์ เจ้าของร้านอิสระวิทยุทีวี อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๕
รูปภาพที่ ๑๐ สัมภาษณ์ นางสาววรรณนา จินดากุล ข้าราชการครูบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๕
รูปภาพที่ ๑๑ สัมภาษณ์ นางสมจิตร อัสสะพิบูล ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๖
รูปภาพที่ ๑๒ สัมภาษณ์ นางสาวจรี สิริสรรค์ศิลป์ ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๖
รูปภาพที่ ๑๓ สัมภาษณ์ นางอร่ามรัตน์ ถมยา ข้าราชการบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๗
รูปภาพที่ ๑๔ สัมภาษณ์ นางสุภัตรา พันธุ กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๗
รูปภาพที่ ๑๕ สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ สุขวิเศษ เจ้าร้าน ส. เจริญการค้า อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๘
รูปภาพที่ ๑๖ สัมภาษณ์ นายปรีชา ภูริดาพันธ์ ทนายความ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๘

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่	หน้า
รูปภาพที่ ๑๗ สัมภาษณ์ นางน้ำฝน เนตรจำนง กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ๑๑๙	
รูปภาพที่ ๑๘ สัมภาษณ์ นายประเสริฐ บัวแก้ว ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ๑๑๙	
รูปภาพที่ ๑๙ สัมภาษณ์ นางบุษกร เย็นใจ ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ๑๒๐	
รูปภาพที่ ๒๐ สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ เจนประกอบกิจ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ๑๒๐	

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยกล่าวถึงที่มา เล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐ / ๗๕ / ๔๒ = ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๐ ข้อ ๗๕ หน้า ๔๒ เป็นต้น

พระสูตรต้นตปิฎก

ที.ปา. (ไทย)	=	สูตรต้นตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	=	สูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ข. (ไทย)	=	สูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ ทำให้สังคมไทยสามารถอยู่ได้ด้วยความสุข และมีลักษณะเป็นสังคมของชาวพุทธ คือ ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ไล่ลงมาจนถึงประชาชน ได้อาศัยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต จนทำให้ประชาชนในสังคมไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ชอบการทำบุญทำทาน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักความสงบ รู้จักเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต และมีความเมตตา กรุณาต่อคนอื่น พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล มีระบบความเชื่อ ความศรัทธา ที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญา ผู้ที่มีความเชื่อตามคำสอนในพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงหมายถึง วิถีชีวิตอันเป็นระบบแห่งการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า “ Way of life”^๑ จึงทำให้พระพุทธศาสนาแตกต่างไปจากศาสนาอื่น ความเชื่อทางศาสนา เป็นลักษณะทางจิตประเภทหนึ่งของบุคคล หมายถึง การรับรู้และการยอมรับว่าเป็นความจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ และสภาพของแต่ละบุคคลที่มีต่อเรื่องนั้นๆ แต่สำหรับในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ความเชื่อต้องเป็นไปตามหลักการใช้สติปัญญา และการใช้เหตุผล สามารถนำความเชื่อไปปฏิบัติได้^๒ หรืออาจเรียกว่า ศรัทธา ซึ่งหมายถึงความเชื่ออย่างมีเหตุผล มั่นใจในความจริง ความดี ในสิ่งที่นับถือปฏิบัติ ศรัทธามีประโยชน์ คือ เป็นปัจจัยนำไปสู่การมีสมาธิ ปัญญา และเกิดความ پاکเพียรในการปฏิบัติ และเป็นสิ่งเหนี่ยวรั้ง และต้านปะทะไม่ให้ยอมตามสิ่งที่ชักจูงให้เกิดความชั่ว โดยเฉพาะผู้ที่เชื่อในพระพุทธศาสนาจะเชื่อ และศรัทธาในพระรัตนตรัยอันเป็นที่พึ่ง เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม นรก สวรรค์ และความเชื่อในเรื่องนิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา^๓

งานพุทธศิลป์เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่สำคัญในการเผยแผ่คติธรรมความเชื่อ ความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาให้เป็นรูปธรรม ได้ผ่านกระบวนการลองผิดลองถูกจนเกิดความลงตัวทั้งทางด้านศิลปะ และเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา ดังความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและศาสนาที่ว่า “มีศิลปะอยู่ที่ไหนศาสนาก็สว่างไสวอยู่ที่นี่”^๔ อาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาใช้งานพุทธศิลป์

^๑ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *พุทธศาสนากับปรัชญา*, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒.

^๒ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๘.

^๓ พุทธทาสภิกขุ, *ใจความสำคัญแห่งคัมภีร์มนุษย์*, (กรุงเทพมหานคร : หจก.ภาพพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๕.

^๔ อารี สุธิพันธุ์, *ศิลปะกับมนุษย์*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓๒.

เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดคติธรรมความเชื่อ ความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชน และในทางกลับกัน ประชาชนใช้งานพุทธศิลป์ เป็นจุดเริ่มต้นน้อมนำศรัทธาเข้าสู่พระพุทธศาสนา ดังนั้น การนำงานพุทธศิลป์มาเป็นสื่อจัดแสดงถ่ายทอดความรู้ทางพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นสิ่งใกล้ตัว และง่ายต่อการทำความเข้าใจของประชาชน^๕ ในพระพุทธศาสนาสิ่งที่อยู่ในขอบข่ายของพุทธศิลป์ และเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปของคนในสังคมไทย คือ พระพุทธรูปนั่นเอง ซึ่งพระพุทธรูปเป็นสื่อที่สามารถชักจูงให้ประชาชนเข้าถึงหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธา และนำหลักพุทธธรรมนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี

พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี^๖ หลังจากที่ได้มีการค้นพบ และนำมาประดิษฐานไว้ที่วัดหมอนไม้แล้ว พระสงฆ์ สามเณรในวัดได้ช่วยกันทำความสะอาดขัดถูองค์พระพุทธรูป เพื่อให้ดิน และสนิมที่จับเกาะเกรอะกรังมาตั้งแต่แรกออก ช่วยกันขัดถูจนสะอาดดีแล้ว จึงปรากฏให้เห็นพระพุทธรูปลักษณะว่าเป็นพระพุทธรูปที่หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ประทับนั่งขัดสมาธิเพชร สรงศรีมีสีนาคบนทองสุกขาวไปทั่วทั้งองค์ เปล่งปลั่ง และสุกใสจนหาตำหนิไม่ได้ แลดูสุกสว่างงดงาม เป็นที่ตรึงตาตรึงใจแก่ผู้ที่ได้พบเห็นเป็นอย่างมาก พระพักตร์อูมอ้มแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณทุกส่วนของพระองค์ท่านงดงามรับกันเป็นอย่างดี จนทุกคนที่ได้พบเห็นต่างพูดกันต่อๆ ไปถึงความงดงาม สมส่วนสมพุทธรูปลักษณะอันน่าบูชาของพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร ก็ต่างพากันไปชมบารมี และกราบไหว้กันทุกวันไม่เว้นแต่ละวัน ผู้เฒ่าผู้แก่ต่างพากันยกมือไหว้อนุโมทนาในความงามของพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร บางท่านที่พอมีความรู้ในการดูแลลักษณะของพระพุทธรูปอยู่บ้าง ต่างลงความเห็นสอดคล้องต้องกันว่า พระพุทธรูปองค์นี้เก่าแก่มาก สันนิษฐานว่าคงได้สร้างขึ้นในสมัยเชียงแสน แน่่อนหรือที่เรียกว่า “เชียงแสนสิงห์ ๑” ซึ่งพระพุทธรูปลักษณะอย่างนี้ได้พบมาจากหนังสือโบราณคดีของหลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ กล่าวไว้ว่า โบราณวัตถุในสมัยนั้น ได้มีการสร้างพระพุทธรูปมากกว่าอย่างอื่น ทำตามคติหินยานแบบอย่างทำพระพุทธรูปของช่างไทยสมัยเชียงแสนนั้นเห็นจะได้มาจากอินเดีย เมื่อครั้งราชวงศ์ปาละปกครองมณฑลประเทศ เพราะศิลปวิทยาของอินเดียในสมัยนั้นเจริญมากอยู่ยุคหนึ่ง แบบอย่างช่างฝีมือจึงได้แพร่หลายไปในนานาประเทศฝ่ายตะวันออก มีประเทศพม่า และเกาะชวา เป็นต้น และที่เป็นฝีมือช่างอินเดียแท้ก็มี คือ พระพุทธรูปปางทรมานช้างนาฬาคีรีขนาดย่อมที่อยู่ที่วัดเชียงมั่นจนเดี๋ยวนี้ องค์หนึ่งพระพุทธรูปเชียงแสน ชั้นแรกก็มีพระยืนน้อย ชอบทำแบบพระนั่งขัดสมาธิเพชรเป็นพื้นมีจำนวนมากกว่าแบบอื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง “หลวงพ่อเพ็ชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในเขตอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี” ในฐานะความเป็นสื่อที่สร้างศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน โดยทำการศึกษาค้นคว้าหลักทฤษฎีต่างๆ และอิทธิพลที่เกี่ยวกับพุทธศิลป์ในฐานะสื่อเพื่อการเผยแผ่หลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี

^๕ สมบูรณ์ คำเตี, “การศึกษาปรัชญาในงานพุทธศิลป์เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบตกแต่งภายในพิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙).

^๖ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยการศึกษานานาชาติ, หลวงพ่อเพ็ชร พระคู่บ้านคู่เมืองอุดรธานี, (อุดรธานี: พี.ออฟเซตอาร์ท (ป. การพิมพ์), พี.จี.พรินท์, พี.บี.การพิมพ์, ๒๕๖๐), หน้า ๒๓ – ๒๔.

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และความสำคัญของหลวงพ่อเพชร อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชร อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาอิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของหลวงพ่อเพชร อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ มีความเป็นมาอย่างไร
- ๑.๓.๒ สื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชรอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” โดยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาโดยการทบทวนเอกสารจาก พระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ สื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชรที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้ง ๕ ด้าน มีดังนี้

- (๑) ด้านความเลื่อมใสศรัทธา (๒) ด้านคุณค่าทางจิตใจ
- (๓) ด้านความคุ้มครอง (๔) ด้านความอิทธิฤทธิ์
- (๕) ด้านความสมปรารถนา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ภิกษุ และประชาชนในเขตอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ให้ข้อมูลซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน ๒๐ รูป / คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

หลวงพ่อเพชร หมายถึง พระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยเชียงแสนรุ่นแรก ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารของวัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

สื่อ หมายถึง ตัวแทนในการถ่ายทอดความคิด ความศรัทธา ความเชื่อต่างๆ ไปยังบุคคลได้แก่ หลวงพ่อเพชร

พุทธศิลป์ หมายถึง งานศิลปะเชิงพุทธ เช่น งานประติมากรรม ได้แก่ ลักษณะรูปลักษณ์องค์พระของหลวงพ่อเพชร

สื่อพุทธศิลป์ หมายถึง พุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชรเป็นสื่อที่สำคัญ อันเป็นตัวแทนของพระพุทธรูปที่ทำให้พุทธศาสนาแพร่หลายออกไป

อิทธิพล หมายถึง สิ่งที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดทั้งในด้านบวก หรือด้านลบ ในที่นี้หมายถึง อิทธิพลในด้านบวกต่อองค์หลวงพ่อเพชร ในด้านความเลื่อมใสศรัทธา ด้านคุณค่าทางจิตใจ ด้านความคุ้มครอง ด้านความอภินิหาร และด้านความสมปรารถนา

ความเลื่อมใสศรัทธา หมายถึง ความเคารพนับถือในองค์หลวงพ่อเพชร

คุณค่าทางจิตใจ หมายถึง สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นที่พึ่งทางใจ ไม่ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดี

ความคุ้มครอง หมายถึง ความศักดิ์สิทธิ์ในการปกป้องรักษาคุ้มครองให้ปลอดภัย

ความอภินิหาร หมายถึง การแสดงอิทธิฤทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติไปในทางที่ดีหรือปรารถนาไว้

ความสมปรารถนา หมายถึง การดลบันดาลสิ่งต่างๆ ให้สมหวังตามที่หวังปรารถนาไว้

๑.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธรูปชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์” ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธรูปชินราช ถูกสร้างตามแนวพุทธศิลป์ ทำให้สามารถเป็นสื่อในการสร้างความศรัทธาแก่ผู้พบเห็นได้ เป็นพระพุทธรูปตามแนวพุทธศิลป์ที่ได้รับอิทธิพลของสมัยสุโขทัย และเชียงแสน ในฐานะสื่อพระพุทธรูปชินราชเป็นตัวแทนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในฐานะเป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชนทั้งในอดีต และปัจจุบัน โดยเฉพาะประชาชนในจังหวัดใกล้เคียงจังหวัดพิษณุโลกได้เป็นอย่างดี

ในการศึกษาเรื่องความประทับใจต่อองค์พระพุทธรูปชินราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความประทับใจในระดับมากที่สุด ปัจจัยที่ทำให้รู้สึกประทับใจมากที่สุด ได้แก่ ความงดงามขององค์พระและซุ้มเรือนแก้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความนิยมชมชอบต่อองค์พระพุทธรูปชินราช เพราะเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ มีบางส่วนนิยมชมชอบเพราะมีความสวยงาม ในด้านคุณค่าทางจิตใจ ส่วนใหญ่เชื่อว่า ทำให้จิตใจสงบเข้มแข็ง และช่วยป้องกันภัยได้ ในด้านความศรัทธาที่มีต่อองค์พระพุทธรูปชินราช ส่วนใหญ่มีความศรัทธาในระดับมากที่สุด ปัจจัยที่ทำให้เกิดความศรัทธามากที่สุด ได้แก่ ความงดงามขององค์พระ สื่อที่นำเสนอได้ดีที่สุด คือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย

ในการศึกษาความสัมพันธ์กันระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับความศรัทธาของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธชินราช ปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าว ได้แก่ การที่มีองค์พระพุทธรูปชินราชไว้ครอบครองทุกคน ทุกเพศ ทุกอายุ ทุกรายได้ ทุกที่พักอาศัย ทุกสถานภาพการสมรส ทุกการศึกษา ทุกประเภทอาชีพ ทุกสถานะทางสังคม และทุกลักษณะทางอารมณ์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศรัทธากับความประทับใจที่มีต่อพระพุทธชินราชในเชิงพุทธศิลป์ จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความประทับใจในพุทธศิลป์ของพระพุทธชินราชของทุกคนมีความสัมพันธ์ต่อศรัทธาที่มีต่อองค์พระพุทธรูปชินราช ปัจจัยในเชิงพุทธศิลป์ดังกล่าว ได้แก่ ความงดงามขององค์พระ และซุ้มเรือนแก้ว การจัดวางองค์พระพุทธรูปชินราชสัมพันธ์กับพื้นที่วิหาร และพื้นที่องค์ประกอบ ได้แก่ ระดับฐานพระพุทธรูปชินราช พุทธสาวก และเครื่องบูชา และประวัติการสร้าง และการออกแบบ และสภาพโดยรวมทำให้มองเห็นแล้วมีความสุขกาย สุขใจ และกลุ่มตัวอย่างทุกคนมีพระพุทธชินราชประจำตัวหรือประจำบ้าน^๗

พระมหาอุดม ปณฺญาโก (อรรถศาสตร์ศรี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์ : ศึกษากรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา” จากการศึกษาวิเคราะห์ทำให้พบว่า ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ในตะวันตกกับพุทธปรัชญาเถรวาทมีความแตกต่างกันใน ๒ ประเด็นหลัก คือ ประเด็นแรก เรื่องความมีอยู่ของความงามในประเด็นนี้ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ตะวันตกอธิบายไปใน ๓ แนวทางตามพื้นฐานอภิปรัชญา ได้แก่ (๑) แนวคิดแบบวัตถุนิยมหรือสสารนิยม ซึ่งมีทรรศนะว่าสิ่งที่มีอยู่จริง คือ วัตถุเท่านั้น (๒) แนวคิดแบบจิตนิยมมีทรรศนะว่า สิ่งที่มีอยู่จริง คือ จิตเท่านั้น (๓) แนวคิดแบบทวินิยมมีทรรศนะว่า ทั้งวัตถุหรือสสาร และจิตเป็นสิ่งที่อยู่จริง ขณะที่พุทธปรัชญาเถรวาทมีพื้นฐานแนวคิดทางอภิปรัชญา ที่แตกต่างกับแนวคิดแบบวัตถุนิยม และจิตนิยม เพราะพุทธปรัชญาเถรวาทได้มีแนวคิดแบบสุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง และมีลักษณะบางอย่างคล้ายกับทวินิยม แต่ก็แตกต่างกับทวินิยมแบบตะวันตก เพราะว่าพุทธปรัชญาเถรวาทมีทรรศนะเกี่ยวกับการมีอยู่ของจิต และสสารวัตถุนิยมพื้นฐานของหลักไตรลักษณ์ และหลักอิทัปปิจจยตาหรือปฏิจจสมุปบาท

ประเด็นที่สอง เรื่องเกณฑ์การตัดสินคุณค่าของความงาม ในประเด็นนี้ สุนทรียศาสตร์ตะวันตกได้เสนอทฤษฎีในการตัดสินคุณค่าของความงาม ๓ ทฤษฎี ได้แก่ (๑) ทฤษฎีอัตวิสัยหรือจิตวิสัยมีทรรศนะว่า ความงามขึ้นอยู่กับจิต (๒) ทฤษฎีปรัวิสัยหรือวัตถุวิสัยมีทรรศนะว่า ความงามมีอยู่ที่วัตถุ โดยเป็นอิสระจากจิต (๓) ทฤษฎีสัมพันธวิสัยมีทรรศนะว่า ความงามเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างจิตกับวัตถุ ในขณะที่พุทธสุนทรียศาสตร์มีเกณฑ์การตัดสินคุณค่าของความงามสามารถกระทำได้ในสองระดับ ก็คือในระดับสมมติสัจจะ และปรมาตมสัจจะหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พุทธสุนทรียศาสตร์พิจารณาความงามมี ๒ ระดับ ประกอบไปด้วย (๑) ความงามภายนอก คือ เป็นความงามของรูปธรรม อาทิ ความงามของรูป ความงามของวัตถุต่างๆ (๒) ความงามภายใน คือ เป็นความงามที่เกี่ยวกับเรื่องนามธรรม อาทิ ความงามของจิตใจที่ประกอบด้วยกุศลธรรมต่างๆ อีกประการหนึ่งพุทธปรัชญาเถรวาท ให้พิจารณาคุณค่าของความงามเป็น ๒ ลักษณะ คือ คุณค่าเทียม หมายถึง

^๗ พระสมุห์วันชัย เกสรธมฺโม (มีมาก), “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

คุณค่าของความงามอันเกี่ยวข้องกับต้นหาหรือสนองต้นหา ส่วนคุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่าของความงามที่เกี่ยวข้องกับปัญญาหรือการสนองปัญญา

ผลการวิเคราะห์ ทำให้เห็นว่า การใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ทางตะวันตกพิจารณาความงามของพระพุทธรูปนั้น สามารถกระทำได้ในระดับสมมติสัจจะ หรือ ความงามในเชิงรูปธรรมเท่านั้น เนื่องจากการที่จะสามารถเข้าใจพุทธศิลป์ กรณีพระพุทธรูปได้อย่างถ่องแท้ นั้น จะต้องผ่านการอธิบายภายในกรอบของพุทธสุนทรียศาสตร์ที่พิจารณาความงาม โดยเน้นมิติทางจริยธรรมแบบพุทธเป็นหลักสำคัญด้วย และการใช้กรอบทางพุทธสุนทรียศาสตร์วิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูป ๒ องค์ในสมัยอยุธยา ก็คือ พระพุทธโลกนาถ และพระพุทธรูปนิมิตวิชิตมารโมลีศรีสรรเพชญ์ ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ถ้าใช้เกณฑ์การตัดสินความงามแบบสมมติสัจจะตัดสินความงาม ระหว่างพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย และสมัยอยุธยา เราก็คงมีอาจตัดสินได้ว่า สมัยใดงามกว่ากัน เนื่องจากแต่ละสมัยมีเกณฑ์การสร้างพระพุทธรูปที่ต่างกัน ดังนั้น เราจึงไม่ควรที่จะใช้เกณฑ์ของสมัยหนึ่งมาตัดสินอีกสมัยหนึ่ง แต่ถ้าใช้เกณฑ์การตัดสินความงามแบบปรมาตมสัจจะ เป็นเกณฑ์ตัดสินความงามทั้งสองสมัยนั้น ก็จะทำให้เป็นที่เข้าใจได้ว่า พระพุทธรูปทั้งสองสมัยนั้น มีความงามเท่าเทียมกัน เนื่องจากมีความงามในเชิงศีลธรรมอันประกอบด้วย พระวิสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ^๕

ยัง กุนอก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาศรัทธาตามแนวคิดพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า

(๑) ชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานีเข้าใจในหลักศรัทธา ๔ ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้านความรู้ความเข้าใจด้านวิปากสัทธาอยู่ในระดับมากรองลงมา คือ ด้านกัมมัสสกตาสัทธา และตถาคตโพธิสัทธา ส่วนด้านกัมมัสสัทธาอยู่ในระดับปานกลาง

(๒) เมื่อจำแนกตามเพศอายุ และการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า มีศรัทธา ๔ ในพุทธศาสนาแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญ

(๓) ชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานีนำหลักศรัทธา ๔ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ ด้านกัมมัสสัทธายังเชื่อกฎแห่งกรรมด้านวิปากสัทธาเชื่อว่า กรรมที่ทำความดีมีผลตามมา ด้านกัมมัสสกตาสัทธาพบว่า ได้นำหลักศรัทธาไปเป็นเครื่องเตือนสติในการกระทำด้านตถาคตโพธิสัทธาพบว่า ชาวพุทธเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริงเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

(๔) ชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีเสนอแนะการนำหลักศรัทธาทั้ง ๔ ด้าน ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยให้ศึกษาหลักศรัทธาฝ่ายเถรวาทให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วนำมาประพฤติปฏิบัติตามและควรปฏิบัติในหลักศรัทธาที่คลาดเคลื่อนหรือผิดไปจากหลักศรัทธา ที่ถูกต้องตามหลักศรัทธาของพระพุทธศาสนา^๕

^๕ พระมหาอุดม ปณฺณโก (อรรถศาสตร์ศรี), “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์ : ศึกษากรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา” , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^๕ ยัง กุนอก, “การศึกษาศรัทธาตามแนวคิดพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี” , วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี , ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙): ๖๗ – ๗๕.

ยัง กุนอก และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเจ้าใหญ่อินแปง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า พระเจ้าใหญ่อินแปงหรือพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูนลงรักปิดทอง เป็นพระคู่บ้านคู่เมืองอุบลราชธานี มีขนาดหน้าตักกว้าง ๓ เมตร สูง ๕ เมตร ประดิษฐานอยู่ในวิหารวัดมหานาราม หรือวัดป่าใหญ่ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี ตามหลักฐานศิลาจารึกด้านข้างพระเจ้าใหญ่อินแปง กล่าวได้ว่า พระพรหมวรราชสุริยวงศ์ เจ้าเมืองอุบลราชธานีคนที่ ๒ เป็นผู้สร้างวัดมหานาราม ซึ่งแรกเริ่มการก่อสร้างได้ปรากฏชื่อในศิลาจารึก ว่า วัดป่าหลวงมณีโชติศรีสวัสดิ์ ต่อมาพระมหาราชครูศรีสุธรรมวงศ์ จึงได้พาลูกศิษย์สร้างพระพุทธรูป “พระอินแปง” ปัจจุบันก็คือ พระเจ้าใหญ่อินแปง

ในเรื่องศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเจ้าใหญ่อินแปง พบว่า

(๑) ความรู้สึกประทับใจต่อพุทธศิลป์ของพระเจ้าใหญ่อินแปง มากและมากที่สุด คือ ความงามของพระเจ้าใหญ่อินแปง การจัดองค์ประกอบ การจัดวางองค์พระเจ้าใหญ่อินแปงสัมพันธ์กับพื้นพระวิหาร และมีความศรัทธาว่า พระเจ้าใหญ่อินแปงมีความศักดิ์สิทธิ์ ช่วยทำให้จิตใจเข้มแข็ง ช่วยทำให้เกิดโชคลาภ และป้องกันภัยด้วย

(๒) ความศรัทธาที่เกิดจากพระเจ้าใหญ่อินแปง ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความศรัทธาเชื่อมั่นว่าพระเจ้าใหญ่อินแปงช่วยให้เกิดอนุสติถึงพระรัตนตรัยในระดับมากที่สุด

(๓) ความรู้สึกประทับใจที่เข้ามากระทบขณะกราบไหว้บูชาพระเจ้าใหญ่อินแปง ประชาชนกลุ่มตัวอย่างศรัทธาเชื่อมั่นว่าจิตใจสงบ เย็นสบาย ดีใจ สุขใจ เกิดปิติ เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย

(๔) ความคิดเห็นด้านที่มีต่อพระเจ้าใหญ่อินแปง พระพุทธรูปองค์อื่นๆ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีศรัทธาเชื่อมั่นว่า พระเจ้าใหญ่อินแปงเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เป็นสัญลักษณ์ คือ เป็นองค์แทนของพระพุทธเจ้า และเห็นว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาฝ่ายกรรมนิยม คือ เชื่อผลกรรม

สรุปได้ว่าพระเจ้าใหญ่อินแปง ได้รับการสร้างขึ้นตามแนวพุทธศิลป์สมัยล้านช้าง ทำให้เป็นสื่อในการสร้างความศรัทธาแก่ผู้พบเห็น เป็นในฐานะตัวแทนของพระพุทธเจ้าที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชนและเป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน^{๑๐}

สาริต ทิมวัฒนบรรเทง ศึกษาวิจัยเรื่อง “ การศึกษาและสร้างสรรค์พุทธศิลป์ในวัดสี่สะเกด / หอพระแก้ว / พระธาตุหลวง / ประตูปะตูเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในศิลปะรูปแบบโพสต์อิมเพรสชันนิซึม” จากผลการศึกษาและสร้างสรรค์ของผู้วิจัยพบว่า จากผลงานจำนวน ๓๑ ชิ้น จากสถานที่สำคัญ ๔ แห่ง ดังนี้

วัดสี่สะเกด เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางด้านความเชื่อถือ ทรงอิทธิพลทางด้านต้นฉบับเรื่องศิลปะลายลาว และพระพุทธรูปที่เป็นเอกลักษณ์ แสดงออกเป็นลวดลายล้านช้าง หอพระแก้ว เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ ศูนย์รวมทางด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ และเป็นศูนย์รวมผลงานทางด้านจิตรศิลป์ พระธาตุหลวงเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใครในแถบอาเซียน เป็นทรงบัวเหลี่ยม เป็นศิลปะสมัยล้านช้าง ซึ่งเจ้าไชยเชษฐาธิราชไปดำรงอยู่สถานที่ใดก็จะสร้างวัดเป็นรูปทรงดอกบัวเหลี่ยม

^{๑๐} ยัง กุนอก และคณะ , “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเจ้าใหญ่อินแปง จังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานวิจัย, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชธานี, ๒๕๕๙).

ประตูป้าย ได้รับอิทธิพลจากที่ฝรั่งมาปกครองลาว ประตูป้ายเป็นศิลปะสมัยใหม่ มีลักษณะร่วมสมัย เป็นจุดเข้าร่วมไอ้โลมราชกุมาร และประกาศชัยชนะในการรวมประเทศ^{๑๑}

สันติ เล็กสุขุม ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของศิลปะต่อพุทธศาสนา : อดีต ปัจจุบัน อนาคต” ผลการวิจัยพบว่า ศิลปะในพุทธศาสนาของดินแดนไทยตั้งแต่แรกเริ่ม เกี่ยวโยงอย่างใกล้ชิดกับศิลปะแห่งราชสำนัก ตัดตอนเพียงสังคมสมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏหลักฐานว่าพุทธธรรมฝ่ายเถรวาท ที่ผสมผสานกับศรัทธาในผลบุญที่หวังจะได้รับเมื่อทำบุญสร้างกุศล อันโน้มเอียงเป็นความเชื่อแนวพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน รวมทั้งการยอมรับไสยศาสตร์ ปาฏิหาริย์ของเทพเจ้าในศาสนาฮินดู ครั้นสมัยรัตนโกสินทร์ผ่านมาเป็นปัจจุบันยิ่งมาก และชัดเจนจากปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมโลกาภิวัตน์ที่มีวัตถุนิยมเป็นปัจจัยสำคัญปรากฏอยู่เป็นงานพุทธศิลป์มากมายเป็นประวัติการณ์

อย่างไรก็ตาม การเบี่ยงเบนจากหลักพุทธธรรมมากเกินไปย่อมส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงด้านพุทธศิลป์มากเพียงนั้น หากเลือกกล่าวถึงในด้านอาชีพของช่างศิลปะย่อมระบุได้ว่า มีพัฒนาการที่น่าติดตาม งานช่างพุทธศิลป์ที่แพร่หลายไปทั่วประเทศ เกิดจากการตระเวนรับจ้างประมูลงานตามวัดต่างๆ ตั้งแต่งานก่อสร้าง งานต่อเติม งานบูรณะ หรืองานตกแต่ง เป็นต้น จำนวนงานที่มากมายได้เพิ่มพูน ทักษะประสบการณ์ของช่าง มีการใช้วัสดุใหม่ๆ เหมาะแก่เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า งานพุทธศิลป์ - พุทธพาณิชย์ ในส่วนที่ผสมผสานอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเทพเจ้า ซึ่งชักนำให้ผู้คนเกิดศรัทธา เข้าวัดทำบุญบริจาค จึงเป็นความสำเร็จสมประสงค์ของผู้ว่าจ้าง คือ ทางวัดแต่พุทธศิลป์ประเภทดังกล่าวก็มีใช้แนวพุทธธรรมที่คติในฝ่ายเถรวาทเห็นว่าควรจะเป็น

พุทธศาสนิกชน ตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาแล้ว สร้างพุทธศิลป์โดยศรัทธาซึ่งก็คือ กิเลส ไม่ว่ากิเลสชั้นหยาบ หรือชั้นละเอียดก็ตาม พุทธศิลป์ทำหน้าที่สื่อสารศรัทธา เจตนา และแนวความคิดของผู้สร้าง เป็นเช่นนี้ในอดีตมาถึงปัจจุบัน ในอนาคตพุทธศิลป์ก็ย่อมจะวนเวียนซ้ำรอยเดิมโดยมีความมากมาย และความแตกต่างไปตามบริบทของสังคม^{๑๒}

สมบุญรณ์ คำดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปรัชญาในงานพุทธศิลป์เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบตกแต่งภายในพิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์” ผลการศึกษาวเคราะห์ที่ได้จากแนวคิดปรัชญา คือ หลักธรรมคำสอนที่มุ่งเน้นใช้แก้ปัญหาสังคม และปัจเจกบุคคล คือ ไตรวิมูข ไตรลักษณ์ และไตรสิกขา โดยนำมาสรุปเป็นพื้นที่ใช้สอนภายในโครงการ ๓ ส่วน คือ

(๑) ส่วนจัดแสดงนิทรรศการ แสดงถึงความต่อเนื่องเคลื่อนไหว นำเสนอหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธรูป พุทธประวัติ พระธรรม และงานพุทธศิลป์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุจัดแสดงเป็นหลัก

(๒) ส่วนพักผ่อน แสดงถึงสัจธรรม ความจริงที่มีอยู่ในธรรมชาติ กฎธรรมชาติ ความไม่เที่ยง เพื่อปล่อยวางพิจารณาการเกิดขึ้นแล้วดับไป

^{๑๑} สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง, “การศึกษาและสร้างสรรค์พุทธศิลป์ในวัดสี่สุมเขต/หอพระแก้ว/พระธาตุหลวง/ประตูป้ายเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในศิลปะรูปแบบโพสต์โมเดิร์นสมัยใหม่”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม - มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙): ๒๑๒ - ๒๑๓.

^{๑๒} สันติ เล็กสุขุม, “บทบาทของศิลปะต่อพุทธศาสนา : อดีต ปัจจุบัน อนาคต”, รายงานวิจัยพุทธศาสนศึกษา, (ศูนย์พุทธศาสนศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

(๓) ส่วนทำกิจกรรม แสดงถึงข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรม ภาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจนถึงบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้น^{๑๓}

ภัทธา ศิริमानนท์ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และความสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมวัยของผู้สูงอายุ” ผลการวิจัยพบว่า

(๑) ผู้สูงอายุมีความศรัทธาในพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง และมีสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมวัยอยู่ในระดับปานกลาง

(๒) ผู้สูงอายุมีเพศหญิงมีความศรัทธาในพุทธศาสนามากกว่าผู้สูงอายุเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีความศรัทธาในพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

(๓) ผู้สูงอายุมีฐานะทางเศรษฐกิจเหลือใช้ มีสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมวัยมากกว่าผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจพอใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส มีสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมวัยไม่แตกต่างกัน

(๔) ความศรัทธาในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมวัยของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ($r = ๐.๔๒๕$)^{๑๔}

อุทัย ภัทรสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง” ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง หลากหลายด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ และภาษา เป็นสังคมชนบทล้าหลังสังคมเกษตรกรรมที่ยากจน แต่มีความคงมั่นในจารีตประเพณี คติความเชื่อและพิธีกรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา โดยพระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงหลังพุทธกาลนับแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ส่วนพระธาตุพนมนั้น เป็นพระสถูปเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุได้รับการก่อสร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๘ และได้รับการก่อสร้างขึ้นมาใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ หลังจากได้หักพังทลายลงในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ พระธาตุพนมมีความสำคัญหลายประการ ได้แก่ (๑) เป็นพระบรมธาตุเจดีย์และพุทธศิลป์ (๒) เป็นสัญลักษณ์อำนาจการเมืองการปกครอง (๓) เป็นศูนย์กลางชุมชน ชุมทางการค้า การสัญจรและท่องเที่ยว และ (๔) เป็นศูนย์รวมความศรัทธา ศรัทธาความเชื่อ และพิธีกรรม

ในด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และพระธาตุพนมนั้น ชุมชนได้แสดงออกในรูปของพิธีกรรม จารีตประเพณีสิบสองเดือน เรียกว่า ฮีตสิบสอง ได้แก่ บุญเข้ากรรม บุญคูณลาน บุญข้าวจี บุญพะเวส บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ บุญซำฮะ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญออกพรรษา และบุญกฐิน ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และยังมีความเชื่อเรื่อง อำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผี พญานาค ผีพรหมอยู่ด้วย

^{๑๓} สมบูรณ์ คำเตี, “การศึกษาปรัชญาในงานพุทธศิลป์เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบตกแต่งภายในพิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔).

^{๑๔} ภัทธา ศิริमानนท์, “การศึกษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และความสัมพันธ์กับผู้ร่วมวัยของผู้สูงอายุ”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑).

การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงพบว่า

(๑) พระธาตุพนมมีอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ด้วยมูลเหตุที่สำคัญคือ เป็นพระธาตุเจดีย์ ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า เป็นความเชื่อในตำนานอรัญคธาตุหรืออรัญคินทาน และ เป็นเรื่องเล่าประสบการณ์บันทึกจากอดีตสืบเนื่องถึงปัจจุบัน

(๒) พระธาตุพนมมีอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องผี โดยมีผีเจ้าเฮือนสามพระองค์ หรือเจ้ามเหศักดิ์สามตน ได้รับมอบหมายจากพระอินทร์ให้เป็นผู้ดูแลรักษาองค์พระธาตุพนม

(๓) พระธาตุพนมมีอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องนาคหรือพญานาค และบั้งไฟพญานาค โดยเกิดปรากฏการณ์ว่า มีพญานาค ๗ องค์ มาจากสระอโนดาตในเทือกเขาหิมาลัย พระอินทร์มีบัญชาให้มารักษาพระบรมธาตุ

(๔) พระธาตุพนม มีอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องกรรม บุญ – บาป นรก – สวรรค์

(๕) พระธาตุพนม มีอิทธิพลต่อความเชื่อจำเพาะองค์พระธาตุพนม ได้แก่ ความเชื่อเรื่องข้าโอกาสเรื่องลูกพระธาตุ และ เรื่องการฟ้อนบูชา งานนมัสการ พระธาตุพนมประจำปี หรือประเพณีงานบุญเดือนสาม^{๑๕}

จำลองเอภิเชียร นามการ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า พญานาคในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ความประเสริฐ ไม่มีบาป เป็นผู้มั่งคั่งบริสุทธ์กว่าสัตว์อื่นทั้งหลาย พระพุทธศาสนาแยกพญานาคออกเป็น ๑,๐๒๔ ชนิด จัดลำดับชั้นของพญานาคได้ ๔ ตระกูล ตระกูลวิรูปกษะ มีผิวกายสีทอง ตระกูลเอราปิกกะ มีผิวกายสีเขียว ตระกูลฉัพพาปุตตะ มีผิวกายสีรุ้ง ตระกูลกัณหาโคตรมะ มีผิวกายสีดำ ที่เป็นใหญ่กว่าพญานาคทั้งปวง คือ ตระกูลวิรูปกษะ ที่มีผิวกายเป็นสีทอง เป็นหนึ่งในสี่ของท้าวมหาราชที่ปกครองสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ด้านทิศตะวันตก ในคัมภีร์สันสกฤต นาคหรือพญานาคถือกำเนิดจากนางกัทรุหรือนางสุรสากับพระกศยพราหมณ์ มีลักษณะเป็นสัตว์เกิดจากฟองไข่ พญานาคแบ่งตามสถานที่เกิดได้ ๒ แบบ คือ ที่เกิดได้เฉพาะในน้ำ เรียกว่า ชลชะ ที่เกิดได้เฉพาะบนบก เรียกว่า ถลชะ และยังแยกพญานาคออกเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทที่เสวยกามคุณ และประเภทไม่เสวยกามคุณ เหตุที่ทำให้เกิดเป็นพญานาคนั้น ล้วนเกิดจากอำนาจบุญ คือ ทำบุญเจือไปด้วยราคะ

ความเชื่อเรื่องพญานาคที่ปรากฏในสังคมไทยโดยรวม เชื่อว่าพญานาคเป็นทิพย์กึ่งเทพและสัตว์ มีอิทธิฤทธิ์ สามารถแปลงกายเป็นมนุษย์ และสัตว์อื่นได้ตามสภาวะ เป็นสัญลักษณ์แห่งน้ำและความอุดมสมบูรณ์ ให้คุณ เช่น ช่วยรักษาอาการเจ็บป่วย ให้โชคลาภ ทั้งช่วยทนายบำรุงพระพุทธศาสนา ให้โทษ ทำให้เจ็บป่วย ขัดขวางงานพิธีต่างๆ มีบุคคลที่สังคมไทยเคารพเชื่อถือ เช่น พ่อปู้นทร์ (เขาภูตาแย) อำเภอบั๊กซังชัย จังหวัดนครราชสีมา เล่าว่าพญานาคแปลงกายมาขอเงินให้เป็นทุนร่วมสร้างโบสถ์ และพระมหาเถระไทยหลวงปู่่มั่น ภูริทตฺโต (ดูในตามรอยธุดงค์วัตร พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต) พญานาคมีจริงทั้ง ที่เป็นสัมมาทิฐิชอบฟังธรรมและมีฉันทาธิฐิ ขัดขวาง

^{๑๕} อุทัย ภักธสุข, “การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

การปฏิบัติธรรม ท่านได้ยกเอาประสบการณ์เรื่องพญานาคที่ได้พบมาบรรยาย ตามโอกาสที่ได้แสดงธรรมในที่ต่างๆ สร้างความเชื่อให้สังคมไทยมากยิ่งขึ้นว่า พญานาคมีจริง

อิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบันพบว่า ด้านศิลปกรรมได้รับความเชื่อจากบุคคลที่สังคมเคารพเชื่อถือ และพุทธประวัติด้วย เช่น เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เทวดาเนรมิตบันไดแก้วมณีสีรุ้งขึ้น รองรับเสด็จ ส่วนพญานาค ๒ ตน ได้ใช้หลังหนุนบันไดแก้วมณีสีรุ้งนั้น ไว้ สังคมไทยจึงเชื่อว่า พญานามีวาสนาบารมีที่ได้ใช้หลังตนเองรองรับเสด็จพระพุทธเจ้า ด้านประเพณี เช่น ประเพณีบวชนาค ประเพณีปล่อยเรือไฟ ประเพณีบุญข้าวกรรมหรือบุญกองฮด ประเพณีขอฝน ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมานานก็เกิดจากอิทธิพลของพญานาค เพราะสังคมไทยเชื่อว่า พญานาคให้คุณให้โทษได้ ความเชื่อด้านไสยศาสตร์เชื่อตามตำนานของชาวล้านนาที่นำทิศทางการนอนหันศีรษะของพญานาคมาใช้ในพิธีเพื่อขอที่ดินปลูกบ้าน และยกเสาเอก ขอน้ำฝนเพื่อทำการเกษตร ในทางพระพุทธศาสนาพญานาคก็เป็นผู้ปกป้องรักษาพุทธสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น ที่พระธาตุพนม พระธาตุมหาชัย (วัดไทย) อิทธิพลของพญานาคจึงมีผลต่อสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน^{๑๖}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า สื่อพุทธศิลป์ คือ งานประติมากรรมที่สร้างขึ้นเพื่อถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนที่พบเห็นได้โดยตรง มีความใกล้ชิดความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย และอิทธิพลความเชื่อในด้านต่างๆ มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ในอำนาจเหนือธรรมชาติว่าสามารถดลบันดาลสิ่งที่ดี หรือสิ่งที่ร้าย ให้เกิดกับชีวิตตน คนในครอบครัว ตลอดจนชุมชนได้นั้นเป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่ยุคบุรพกาล พระพุทธศาสนาได้ปรากฏขึ้นมา และดำรงอยู่ท่ามกลางความเชื่อเหล่านี้ ดังนั้น สื่อพุทธศิลป์จึงมีอิทธิพลต่อสังคมไทย เพราะสังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธ และมีพระพุทธรูปต่างๆ เป็นตัวแทนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของชนชาวไทยตลอดมา

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

๑.๗.๑ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research)

(๑) ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) เป็นการศึกษาประวัติความเป็นมาของหลวงพ่อเพ็ชร

(๒) ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการศึกษา สื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพ็ชรที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เอกสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์

^{๑๖} จำสับเอกวิเชียร นามการ, “การศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๑.๗.๒ การศึกษาจากภาคสนาม (Field Study)

(๑) ออกแบบสัมภาษณ์ และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้านภาษา เนื้อหาและโครงสร้างตรวจสอบความถูกต้อง เทียบตรง ก่อนนำไปสัมภาษณ์ โดยการเครื่องบันทึกเสียง และจดบันทึกข้อความ

(๒) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธี เจาะจง^{๑๗} (Purposive Sampling) จากกลุ่มเป้าหมายดังนี้

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๒๐ รูป / คน ดังนี้

๑. พระมหาเปี่ยม อาจิณโณ เจ้าอาวาสวัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๒. พระมหามงคล กตปุญโญ เจ้าอาวาสวัดธรรมาธิปไตย อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๓. พระครูวินัยธรรมชัย สมจิตโต เจ้าอาวาสวัดเกษมจิตตาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๔. พระครูกัลยาณกิตติวัฒน์ เจ้าคณะตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๕. พระอธิการสุรพล จันทาโก เจ้าอาวาสวัดหนองผาสันติการาม อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๖. นายวิก รัตนภาคี เทศกิจ เทศบาลเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๗. นางบุษกร เย็นใจ ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๘. นายสุทัศน์ เชนประกอบกิจ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๙. นางน้ำฝน เนตรจำนง กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๑๐. นางสุภัตรา พันธุ์ กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๑๑. นายปรีชา ภูริดาพันธ์ ทนายความ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๑๒. นางมัญชุพร ศรีภิรมย์ ข้าราชการบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๑๓. นางอร่ามรัตน์ ฅมยา ข้าราชการบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๑๔. นางสาววรรณนา จินดากุล ข้าราชการครูบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๑๕. นายประสิทธิ์ สุขวิเศษ เจ้าร้าน ส. เจริญการค้า อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๑๖. นายประเสริฐ บัวแก้ว ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๑๗. นายสำนอง พักถาวร ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
๑๘. นายคมนาท วิทมนานนท์ เจ้าของร้านอิสระวิทย์วิวิ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

^{๑๗} สุวิมล ติรภานันท์, ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗๐.

๑๙. นางสาวจรี สิริสรรค์ศิลป์ ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

๒๐. นางสมจิตร อัสสะพิบูล ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับนำมาใช้
ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก
(In Depth Interview) อันมีหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
ดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเป็นบุคคลที่มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับ ประวัติ
ความเป็นมา และสื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชร

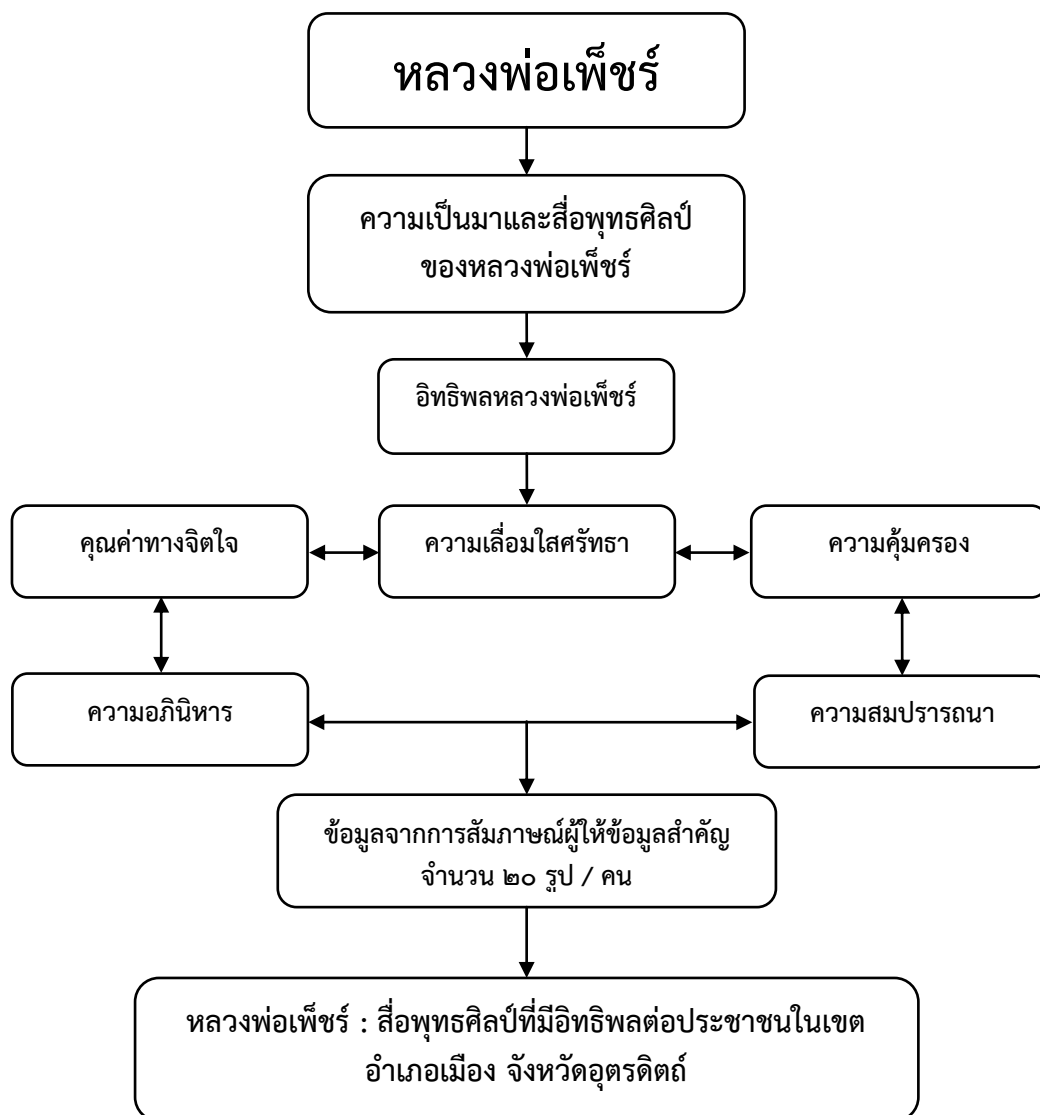
๒) กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเป็นบุคคลที่มี ความสัมพันธ์กับหลวงพ่อเพชรในด้าน
ประสบการณ์ ได้แก่ ด้านความเลื่อมใสศรัทธา ด้านคุณค่าทางจิตใจ ด้านความคุ้มครอง ด้านความ
อภินิหาร และด้านความสมปรารถนา

๑.๗.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และภาคสนาม มาวิเคราะห์เชิง
พรรณนา แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัย ข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในเขต อำเภอ
เมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ” ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร งานวิจัย และหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อ
เพชร สื่อพุทธศิลป์ และอิทธิพลในด้านต่างๆ จึงได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๙.๑ ทราบประวัติความเป็นมา และความสำคัญของหลวงพ่อเพ็ชร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

๑.๙.๒ ทราบสื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพ็ชร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

๑.๙.๓ ทราบอิทธิพลของหลวงพ่อเพ็ชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

บทที่ ๒

ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของหลวงพ่อเพชร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

พระพุทธรูป “หลวงพ่อเพชร” องค์นี้เป็นพระพุทธรูปปฏิมาหล่อขึ้น เนื้อทองสัมฤทธิ์ (สีนาค) ตลอดทั้งองค์ ทรงประทับพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิเพชร จากการสันนิษฐานของผู้ชำนาญทางโบราณคดีมีความเห็นว่า พระพุทธรูปองค์นี้น่าจะเชื่อได้ว่าได้สร้างขึ้นมาตั้งแต่ในครั้งสมัยเชียงแสน หรือที่เรียกกันในการพระพุทธรูปว่า “พระพุทธรูปบางเชียงแสนสิงห์ ๑” ก็น่าจะเป็นการถูกต้องตรงกับพระพุทธรูปลักษณะของพระองค์ท่าน และได้ค้นพบจากหลักฐาน (ไม่ยืนยัน) ซึ่งมีอ้างอิงในครั้งนั้น เมื่อสมัยพระเจ้าแสนภู ซึ่งครองเมืองเชียงรายได้ทรงปรารภมีพระราชประสงค์จะสร้างพระนครอยู่ใหม่ จึงมีพระราชดำรัสสั่งให้อำมาตย์ทั้งหลายออกตระเวนตรวจหาสถานที่อันเหมาะสม และก็ไปได้สถานที่ซึ่งพอพระทัย ณ เมืองรอยเก่า อันตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง อันเป็นแคว้นโยนกนาคนครมาแต่โบราณ เป็นชัยภูมิสถานสมควรสร้างเป็นพระนครได้จึงโปรดให้สร้างพระนครใหม่ในที่นั้นแต่อย่างไรก็ดี อาศัยเหตุที่เชียงแสนได้เคยเป็นชื่อราชธานี มาแต่ก่อนนานนับตั้งแต่สมัยชนชาติไทยได้พากันอพยพลงมา และได้เข้ามาปกครองมณฑลลพบุรี และลพบุรี

เมื่อราว พ.ศ. ๑๖๐๐ นักปราชญ์ทางโบราณคดีจึงได้สมมุติชื่อโบราณสถานทุกสิ่งอันเป็นฝีมือของช่างไทยในสมัยนั้น รวมทั้งพระพุทธรูป ที่ได้จัดทำขึ้นไว้ในครั้งกระนั้นด้วย ครั้นต่อมาในราชอาณาจักรลพบุรี และลพบุรี จึงนิยมเรียกกันว่า “สมัยเชียงแสน” ด้วยเหตุดังกล่าวมาจึงพอเป็นเครื่องสันนิษฐานได้ว่า พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรองค์นี้ ช่างไทยในสมัยเชียงแสนโน้นเป็นผู้สร้างขึ้นมาประมาณอายุจากสมัยนั้น ต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้คำนวณแล้วคงไม่น้อยกว่า ๘๐๐ ปีเศษ หรือเกือบ ๙๐๐ ปี และทั้งประกอบด้วย พระพุทธรูปลักษณะงดงามมากเป็นพิเศษ พระพักตร์ของพระองค์ท่านฉาบด้วยความอิมเอบ แสดงบ่งชัดถึงความเมตตาปราณี มีขนาดหน้าตักกว้าง ๓๒ นิ้วฟุตครึ่ง (๑ ศอกเศษ) ส่วนสูงจากฐานที่ประทับนั่งถึงสุดยอดพระเศียรประมาณ ๔๑ นิ้วฟุต พระพุทธรูปองค์นี้ ขณะนี้ประทับประดิษฐานอยู่ในวิหารโดยเฉพาะเรียกกันว่า “วิหารหลวงพ่อเพชร” อยู่ในวัดท่าถนน ย่านกลางตลาดการค้าชุมชน (ตลาดบางโพ) ท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิติในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิติ เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ทรงอิทธิฤทธิ์อันน่ามหัศจรรย์เป็นที่เชื่อมั่นนับถือของประชาชนทั่วไปทั้งชาวไทยและเทศ ทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด เป็นพระพุทธรูปชื่อนี้ะปฏิมากรหลักเมือง ประดุจร่มโพธิ์ร่มไทรของชาวจังหวัดอุดรดิติ ซึ่งต่างก็นับถือกันว่าพระองค์ท่านสามารถที่จะบันดาลสุขจัดทุกข์คลายความเดือนร้อนวันววยได้นานาประการ ให้แก่ผู้ที่มาบนสักการกราบไหว้ และระลึกจิตอธิฐานขอความช่วยเหลือจากอิทธิฤทธิ์ของพระองค์ท่าน ให้ได้เป็นที่ประจักษ์อยู่เสมอ ตลอดทั้งวันจะมีผู้ที่มาจากบ้านใกล้ และบ้านไกลทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด จากทุกทิศทุกทาง และทุกภาคได้พากันมานมัสการกราบไหว้บูชาท่านในวิหารนั้นแทบไม่ขาดระยะไม่มีว่างวัน ไม่ว่าคนไทย คนจีน ตลอดจนกระทั้งคนแขก และต่างชาติต่างภาษาที่เลื่อมใสนับถือพระพุทธรูปศาสนาต่างมีความ

เลื่อมใสนับถือพระองค์ท่าน ทัวไปนอกจากการได้เข้ามัสการแล้วบางคนยังได้นำของ และบริจาคเงิน ถวายเป็น พุทธบูชาแก่หลวงพ่อยู่เนืองๆ แม้กระทั่งใบเซียมซีเสี่ยงทายโชคชะตา ซึ่งได้จัดให้มีไว้เป็นประจำในวิหารนั้นซึ่งเรียกว่า “ใบเซียมซีหลวงพ่อเพชร” ก็เลื่อมใสนับถือกันว่าทำนายได้แม่นยำ และศักดิ์สิทธิ์ตรงกับความเป็นไปตั้งผู้ตั้งใจอธิษฐานแทบทุกราย แม้น้ำพระพุทธรูปที่นับถือว่าขลังมีสรรพคุณใช้ได้นานการยิ่งกว่านั้นบางพวก และบางคนที่ได้รับทุกข์มีเรื่องเดือดร้อนเจ็บไข้ได้ป่วย หรือเป็นถ้อยร้อยความ ถูกเกณฑ์คัดเลือกทหาร และเรื่องอื่นๆ ทุกอย่างที่จะเกิดมีขึ้น อันเป็นการก่อความยุ่งยาก และไม่เป็นที่พึงประสงค์ของตนก็จะพากันมากราบไหว้อธิษฐานขอให้หลวงพ่อช่วย บางคนถึงกับบนบานให้เรื่องร้ายกลายเป็นดีให้พ้นจากความยุ่งยากเดือดร้อน ให้พ้นจากภัยอันตราย ให้พ้นจากการเจ็บป่วย ให้ชนะความ ให้พ้นจากการเป็นทหาร ขอให้มิโชครีมาลา ให้เรื่องของตนต้องประสงค์ทุกสิ่งนั้นได้รับ ผลตามต้องการที่ปรารถนา และเมื่อได้รับความสำเร็จสมความตั้งใจแล้ว ก็นำหัวหมู บายศรีมาถวาย บ้างก็จัดลิเก ละคร มาแสดงถวายท่านตามแต่ที่ตนจะได้พบกับท่านไว้ ซึ่งมีกันแทบไม่เว้นแต่ละวัน

วิหารที่ประทับประดิษฐานของหลวงพ่อเพชรพระพุทธรูปปฏิมากรนี้ ทางวัดท่าถนนต้องจัดให้มีคนอยู่เฝ้าเป็นประจำ เพื่อสะดวกแก่ผู้เลื่อมใสศรัทธา จะได้มานมัสการ โดยกำหนดเวลาเปิดให้ประชาชนเข้ามัสการเป็นประจำทุกวัน ตั้งแต่เวลา ๐๖.๐๐ น. (๖ โมงเช้า) เป็นต้นไปตลอดทั้งวัน จนถึงเวลา ๑๘.๐๐ น. (๖ โมงเย็น) เป็นเวลาปิดวิหาร ถ้าหากท่านได้มีโอกาสผ่านเข้าไปในบริเวณวัดท่าถนนใกล้ๆ กับวิหารนั้นแล้ว ท่านจะได้กลิ่นจากควันธูป ควันเทียนหอมกรุ่นอยู่ตลอดเวลา และจะได้ยินเสียงกรับบอกไม้ตีเสี่ยงทายใบเซียมซีตั้งระว้ออยู่แทบไม่ขาดระยะตลอดทั้งวัน ภายในวิหารนั้นได้จัดเตรียมรูปเทียน และทองเปลวไว้เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ที่เข้าไปกระทำการสักการะนมัสการ เฉพาะเงินที่มีผู้บริจาคจากวิหารหลวงพ่อเพชรนี้รวมแล้วคิดเฉลี่ยตกในราวเดือนหนึ่งๆ คงหลายหมื่นบาทขึ้นไปทุกเดือน

เนื่องจากหลวงพ่อเพชรพระพุทธรูปองค์นี้ได้มีข่าวลือถึงอภินิหารความศักดิ์สิทธิ์อันมหัศจรรย์ของพระองค์ท่านในด้านต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้น กระจายแพร่หลายจากการเล่าสู่กันต่อๆ ไป แผ่ขยายออกไปไกลมากด้วยเหตุนี้บรรดาประชาชนผู้ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด และท้องถิ่นต่างๆ ไม่ว่าจะมาจากใกล้หรือจากไกล ไม่ว่าจะจากเหนือหรือใต้ ตะวันออกหรือตะวันตก จากแดนชนบทหรือจากแดนแห่งความหรรษา ฟุ้งเฟ้อแห่งหนใดก็ตาม แม้จะเป็นประชาชนคนสามัญ ข้าราชการหรือพ่อค้าคหบดี เศรษฐี นายพานิช ไม่ว่าชั้นสูงหรือต่ำ กระจายจากเชียงใหม่ ทั่วชาติไทยมา ไต่ เมื่อมีโอกาสเดินทางมาแวะลงที่จังหวัดอุดรดิถีนี้แล้ว โดยส่วนมากจะต้องหาโอกาสไปกราบนมัสการหลวงพ่อเพชรที่วิหารวัดท่าถนนนี้แทบทุกคน และทุกราย เฉพาะชาวจังหวัดอุดรดิถีนี้เลื่อมใสและเชื่อมั่นกันว่าหลวงพ่อเพชรพระพุทธรูปองค์นี้เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นหลักชัย และหลักเมืองที่ศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดอุดรดิถี ซึ่งสามารถบันดาลด้วยปาฏิหาริย์คุ้มครองป้องกันให้จังหวัดอุดรดิถี และประชาชนชาวเมืองทั้งหลายได้อยู่ดีกินดี มีความสมบูรณ์พูนสุข เจริญวัฒนาถาวรรุ่งเรือง อยู่ได้ตลอดมาด้วยพ้นจากสรรพภัยนานาประการ จึงได้พากันเคารพเลื่อมใส นับถือไม่ว่าผู้แก่ผู้เฒ่า ผู้หญิงผู้ชาย เด็กหรือผู้ใหญ่ต่างพากันไปนมัสการ กราบไหว้บูชาอยู่เสมอเป็นเนืองนิตย์^๑

^๑ คณะศิษยานุศิษย์ วัดท่าถนน, หลวงพ่อเพชร พระคู่บ้านคู่เมืองอุดรดิถี, (อุดรดิถี: พี.ออฟเซ็ทอาร์ท (ป. การพิมพ์), พี.จี.พรินท์, พี.บี.การพิมพ์, ๒๕๖๐), หน้า ๑๑ – ๑๓.

๒.๑ ปฐมเหตุแห่งที่มา

เมื่อประมาณปีมะเส็ง เบญจศกพระพุทธศักราช ๒๔๓๖ ร.ศ. ๑๑๒ (ปีฝรั่งเศสยิดเมือง จันทบุรี) ระยะเวลาประมาณราวเดือน ๕ หรือ เดือน ๖ อยู่ในระหว่าง ๒ เดือนนี้ มีเดือนใดเดือนหนึ่ง ครั้นนั้นมีพระภิกษุสงฆ์เถระผู้ใหญ่องค์หนึ่ง ซึ่งมีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า “หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วง” ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสอยู่วัดหมอนไม้ อำเภอบางโพ (อำเภอเมืองปัจจุบัน) เมืองอุตรดิตถ์ ในสมัยนั้น ซึ่งวัดหมอนไม้ดังกล่าวนี้ ตั้งอยู่ฝั่งแม่น้ำน่านตะวันออกคนละฝั่งกับตัวจังหวัด หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วง รูปนี้ ท่านเป็นพระเถระผู้ใหญ่ ทางวิยวุฒิมีผู้รู้จัก และเคารพนับถือมาก และในขณะนั้นท่านได้เป็น พระอุปัชฌาย์อยู่ในเมืองอุตรดิตถ์ ท่านจึงมีศิษย์ผู้เป็นสัทธิวิหาริกอยู่ทั่วไปในทุกอำเภอ

ในวันหนึ่ง จะเป็นวันใดผู้เล่าจำไม่ได้ คงจำได้แต่เพียงว่าในระยะเวลาสองเดือนดังกล่าวข้างต้น มีเดือนใดก็เดือนหนึ่ง หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วง ท่านได้รับนิมนต์ให้ไปนั่งเป็นพระอุปัชฌาย์ทำการบรรพชาอุปสมบทกรรม ณ พัทธสีมาวัดสว่างอารมณ์ (วัดที่ยังคงมีอยู่ทุกวันนี้) ตำบลไผ่ล้อม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ครั้นเมื่อ หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงท่านได้กระทำพิธีอุปสมบทกรรมให้แก่สัทธิวิหาริกท่ามกลางสงฆ์จนผู้ขอบรรพชาได้สำเร็จเป็นองค์ภิกษุเรียบร้อยตามพระวินัยบัญญัติแล้ว ท่านจึงได้กล่าวลาเจ้าภาพเดินทางด้วยเท้าพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ลูกวัดของท่านที่ได้รับนิมนต์ไปด้วยกัน เพื่อจะกลับวัดหมอนไม้อันเป็นสำนักเดิมของท่าน เพราะในสมัยนั้นการคมนาคมติดต่อไปมาต้องเดินเท้ากันทั้งนั้นรถยนต์ยังไม่มีเหมือนเดี๋ยวนี้ เมื่อคณะของท่านได้พากันเดินมาถึงในระหว่างทางจะเป็นด้วยบุญญาภินิหารอันมหัศจรรย์หรือจะบังเกิดด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์อย่างไรที่สุดที่จะเดาได้ หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงจึงได้ออกปากชวนพระภิกษุลูกวัดที่มาด้วยกันแวะเข้าไปเดินเที่ยวดูในบริเวณวัดโบราณอีกวัดหนึ่งซึ่งได้กลายสภาพเป็นวัดร้างอยู่แล้ว แต่จะร้างมานานสักเท่าใดไม่ปรากฏ วัดร้างนี้ ตั้งอยู่ระหว่างทางที่เดินผ่านมาไม่มีพระภิกษุอาศัยอยู่เลย คงมีแต่ต้นไม้ใบหญ้าเลื้อยพันขึ้นปกคลุมอยู่ตามซากผนังอิฐเก่าที่หักพัง และมีเหลืออยู่บางส่วน เสนาสนะอื่นๆ ไม่มีปรากฏคงเหลืออยู่แต่ซากเสา และหัก บางต้นก็ตั้งอยู่เพียงโดดเดี่ยว สถานที่นั้นมีคดเคี้ยวไปด้วยต้นไม้ต้นหญ้าปกคลุมไปทั่วบริเวณ เงียบสงัด และวังเวงเป็นป่าช้า ที่แต่เสียงจิ้งหรีด จักจั่น และแมลงบางชนิดส่งเสียงร้องแข่งกันแข่งแข่งตามฤดูกาล นานๆ ก็จะมีเสียงนกบางจำพวกร้อง และบินผ่านสถานที่นี้ตามปกติและไม่มีใครจะได้มีผู้คนผู้ใดมาเข้ามาเลยนอกจากฝูงวัวฝูงควาย และสัตว์เลื้อยของพวกชาวบ้านในละแวกนั้นที่ได้ปล่อยให้ออกหาอาหารไปไม้ และใบหญ้ากินในฤดูเมื่อเสร็จจากการไถหว่านพืชผล และไถนาแล้ว เท่านั้นหรือมิฉะนั้นก็จะมีบุคคลอีกจำพวกหนึ่ง คือ พวกนักแสวงหา และขุดค้นวัตถุโบราณ ซึ่งในสมัยนั้นก็คงจะมีน้อยเต็มที เพราะการแข่งขังไม่แพร่หลายคงจะมีไม่มากมายเหลือจนฟังเพ้ออย่างเช่นสมัยปัจจุบันนี้ และทั้งคนผู้เฒ่าผู้แก่ตลอดจนคนหนุ่มสาวในสมัยครั้งกระนั้นก็ยังไม่รู้จัก และไม่เคยมองได้ฟังคำว่า “เที่ยวทัศนจาร” กันมาก่อนเลยเป็นแน่ กับอีกประการหนึ่งก็คือ คนในครั้งนั้นถือกันอย่างเคร่งครัดว่าสถานที่ใดมีเกี่ยวกับทางศาสนาแล้วสถานที่นั้นต้องเป็นสถานที่ควรเคารพ และเชื่อว่าจะต้องเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ จะมีทั้งเทพยดา และภูติผีปิศาจเฝ้าดูแลรักษาจึงไม่มีผู้ใดจะกล้าเข้าไปแตะต้องรบกวนทั้งนับถือ และเกรงกลัวกันมาก

บริเวณสถานที่วัดร้างแห่งนี้ ตามความเข้าใจของคนในสมัยนั้น ซึ่งเพียงแค่สันนิษฐานกัน ว่าคงจะเป็นวัดที่ร้างมานานนับหลายสิบปีทีเดียว แต่ก็ไม่มีใครจะสามารถยืนยันเวลาได้แน่นอนว่าวัดนี้ได้ร้างมาแต่เมื่อไหร่เป็นเวลานานเท่าไร และทั้งไม่มีใครทราบกันเลยทีเดียวว่าวัดร้างนี้แต่เดิมชื่อวัดอะไร จะได้ไต่ถามจากผู้ใด โดยมากก็จะได้รับคำตอบแต่เพียงว่าได้เคยเห็นอยู่อย่างนี้มานานแล้วเป็นส่วนมากทำนองเดียวกัน

เมื่อคณะพระภิกษุของหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงได้พากันเข้าไปเดินสำรวจดูจนทั่วบริเวณก็ได้แลเห็นเนินดินเป็นจอมปลวกขนาดใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้สังเกตดูด้วยสายตาก็เห็นได้ว่า ดินปลวกแห่งนี้มีลักษณะรูปร่างผิดปกติแปลกกว่าดินปลวกทั้งหลายที่ได้เคยพบเห็นมาจากในที่แห่งอื่นๆ ทั่วไป เพราะที่ดินปลวกกองนั้นไม่ปรากฏว่ามีต้นไม้หรือต้นหญ้าขึ้นอยู่เลย มีหน้าซำลักษณะของดินยังเรียบเป็นมันคล้ายกับว่าได้เคยมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ได้รับการเช็ดถู และขัดเกลากลึงอยู่เสมอแม้ตัวมดหรือแมลงใดๆ ก็ไม่มีเกาะติดอยู่เลยแม้ตัวเดียวน่าประหลาดแท้ หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงมีความรู้สึกสนใจดินปลวกกองนี้มากเป็นพิเศษขณะที่ร่วมทางไปด้วยกันต่างก็ลงความเห็นเป็นทำนองเดียวกัน เหตุที่ดินปลวกมีลักษณะเป็นอยู่เช่นนั้นก็คงเนื่องมาจากเหตุที่พวกชาวบ้านในย่านใกล้เคียงได้ปล่อยวัว ปล่อยควายเข้ามาหากินในบริเวณวัดร้างแห่งนี้ และวัวควายเหล่านั้นก็คงจะได้เข้ามาเช็ดถูเสียดสีกับดินปลวกกองนี้อยู่เสมอ และคงจะบ่อยครั้งดินจึงแน่นเป็นมันจนไม่มีต้นไม้ และหญ้าโผล่ขึ้นมาเลย

อย่างไรก็ดี ด้วยลักษณะผิดปกติของดินปลวกแห่งนี้เป็นที่สะดุดตาสะดุดใจผิดสังเกตของหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงมาแล้วแต่แรกพบ ท่านจึงได้เพ่งความเอาใจใส่สนใจเป็นพิเศษไปยังกองดินปลวกนั้นทันทีแต่อย่างเดียวหรือถ้าหากจะคิดกันไปอีกแง่หนึ่งแล้วซึ่งเป็นไปในแง่มนต์ที่ดี คิดกันในทางเป็นกุศล และเป็นมงคลก็น่าจะปักเชื่อได้ว่าชะรอยจะเป็นกุศลบุพเพสันนิวาสชักนำแห่งบุญบารมีของพระพุทธรูปองค์นั้นกับหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงที่ได้เคยมีต่อกันมา แต่ปางบรรพ์โน้นก็น่าจะไม่ผิดจึงมีเหตุให้ตกลงใจได้มาเจอกันโดยบังเอิญ ฉะนั้นหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงกับคณะของท่านจึงได้พากันเดินมุ่งเข้าไปที่เนินดินจอมปลวกแห่งนี้ใกล้ชิด และได้เพ่งพิจารณาพิจารณาดินปลวกกองนั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วน คล้ายจะค้นหาความจริงจากสิ่งผิดปกตินี้ให้กระจ่างชัดให้ได้ เมื่อได้เพ่งมอง และกวาดสายตามองไปมาจนทั่วเนินดินปลวก ท่านจึงได้แลเห็นเศษของพระพุทธรูปโผล่พ้นจากดินปลวกนั้นขึ้นมาในลักษณะดินปลวกหุ้มอยู่จนสูงเป็นหย่อมแหลม เมื่อได้แลเห็นเช่นนั้นแล้วหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วง จึงได้ใช้ไม้ที่ถือติดมือไปด้วยนั้นเคาะลงที่ดินปลวกตรงยอดแหลมที่ยอดปลวกนั้นแรงๆ จนดินแตกหลุดออกก็ปรากฏเป็นเศพระพุทธรูปเห็นได้ชัดก็ยิ่งเพิ่มความสนใจ ทำให้เกิดอาการอยาก رؤอยากเห็นให้ตลอดมากขึ้น หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงจึงได้บอกให้พระภิกษุลูกวัดที่ไปด้วยกันนั้นรูปหนึ่งรีบเดินทางย้อนกลับเข้าไปในหมู่บ้านอีกครั้ง เพื่อยืมเครื่องมือเครื่องใช้ในการขุดดินจากชาวบ้านมาช่วยกันขุดดินจอกปลวกนั้นออกจนหมด จึงได้แลเห็นองค์พระพุทธรูปขนาดค้อยข้างใหญ่ปรากฏฝังจมอยู่ในดินปลวกนั้นองค์หนึ่งท่านนั่งขัดสมาธิเพ็ชรมีขนาดหน้าตักกว้างคืบด้วยสายตาประมาณสักศอกเศษ และตลอดทั่วทั้งองค์พระพุทธรูปนั้นมีเศดิน และสนิมเขียวจับเกาะเกรอะกรังไปทั่วทั้งองค์ยังให้เกิดความตลึง งง และดีใจแก่คณะที่ทำการขุดดินนั้นเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วง ท่านดีใจมากจนเนื้อเต้นมือไม้สั่นทีเดียว

เมื่อปรากฏได้แลเห็นอย่างถนัดชัดเจนแล้วเช่นนั้น หลวงพ่ออุปัชฌาย์ดั่งจึงคิดจะนำเอา พระพุทธรูปองค์นี้ไปไว้ที่วัดหมอนไม้ อันเป็นสำนักของท่านทันที หากแต่นำเอาไปเลยทีเดียวในวัน นั้นเกรงว่าจะไม่เป็นการสะดวก เพราะเป็นเวลาบ่ายมากแล้ว ไปมีดคำลงกลางทางจะลำบาก และ ขลุกลักโกลาหลไม่น้อยเนื่องจากเป็นของหนัก ดังนั้นท่านจึงได้บอกให้พระลูกวัดของท่านนำ เครื่องมือชุดดินที่ได้ยืมมาจากชาวบ้านรีบกลับไปส่งคืนเจ้าของเดิมแล้วจึงพากันเดินทางกลับเพื่อ เตรียมการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับที่จะไปนำเอาพระพุทธรูปที่ได้พบนั้นไปให้ได้ โดยในวันนั้น คงให้พระพุทธรูปประทับอยู่ตามลำพังต่อไปก่อน

ครั้นวันรุ่งขึ้น จากวันนั้นมาอีกหนึ่งวันหลวงพ่ออุปัชฌาย์ดั่งจึงได้นำเอาพระภิกษุในวัด หมอนไม้พากันเดินทางย้อนไปยังวัดร้างนั้นอีกหลายรูป โดยหลวงพ่อกันเป็นผู้พาไปด้วยตนเองพร้อมกับ ได้จัดเตรียมเชือกไม้คานหาม พร้อมอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการนี้ไปด้วยอีกหลายสิ่ง เพื่อจะได้ ช่วยกันนำเอาพระพุทธรูปองค์นั้นมาไว้ที่วัดหมอนไม้ตามความตั้งใจของท่าน

เมื่อได้พากันเดินทางไปถึงวัดร้าง ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางที่ได้พบพระพุทธรูปไว้เมื่อ วันก่อนนั้นแล้ว คณะที่ร่วมทางไปด้วยกันจึงเตรียมการลงมือโดยช่วยกันนำเชือกทำเป็นบ่วงสาแหรก เพื่อจะได้คล้องเข้ากับองค์พระพุทธรูปนั้นแต่ก่อนจะได้ลงมือจัดการอย่างไรลงไป หลวงพ่ออุปัชฌาย์ ดั่งผู้เป็นหัวหน้าคณะ และเป็นสงฆ์ผู้ใหญ่ ผู้มีความละเอียดรอบคอบรู้จักการควรไม่ควรที่จะพึง ปฏิบัติเป็นอย่างดีอยู่แล้ว ดังนั้นหลวงพ่อกันจึงจัดการลงมือจัดรูปเทียนกระทำสักการะนมัสการ กล่าวขอขมา และอาราธนาอันเชิญพระพุทธรูป พร้อมกันก็ไม่ลืมที่จะบอกกล่าวเจ้าของสถานที่ตามที่ เชื่อว่าต้องมีนั้นด้วย ตลอดทั้งเทพดาอารักษ์ และรุกขเทวดาทั้งหลายตามที่เชื่อว่าจะต้องอารักอยู่ ณ สถานที่นี้ด้วย ตามประเพณีโบราณที่เชื่อกันมาอย่างนั้น และกล่าวคำลั่นที่ดีๆ เป็นศรีเป็นมงคล เมื่อเสร็จพิธีดังกล่าวแล้ว ท่านจึงได้บอกให้คณะของท่านมารวมกัน จากนั้นท่านก็ทำการประพรมน้ำ พระพุทธรูปให้จนทั่วถึง และประพรมที่เครื่องมือ เครื่องใช้ รวมทั้งที่องค์พระพุทธรูปองค์นั้นตลอด จนบริเวณใกล้เคียงในรัศมีที่พระพุทธรูปประทับอยู่ ต่อจากนั้นคณะของท่านจึงลงมือคล้องบ่วง สาแหรกลงระหว่างองค์พระพุทธรูป สอดเข้าใต้ฐานที่ประทับเพื่อรองรับน้ำหนักในการยกหาม แล้วใช้ ไม้คานสอดเข้าไปในบ่วงสาแหรก ช่วยกันหามนำเอาองค์พระพุทธรูปเดินทางผ่านมาทางบ้านแม่พร่อง โดยการผลัดเปลี่ยนการหามเป็นทอดๆ เป็นระยะๆ เมื่อได้ผ่านเข้าไปในหมู่บ้านแม่พร่องต้องเดินผ่าน ไปในเขตที่ของชาวบ้านแห่งหนึ่งซึ่งเจ้าบ้านนั้นชื่อนายกุน (ไม่ทราบนามสกุล) และทั้งทางเดินที่จะผ่าน บ้านนั้นต่อมาอีกมีลำคลองเล็กๆ ขวางอยู่ ในลำคลองมีน้ำเล็กน้อย เพราะเป็นฤดูแล้ง ระหว่างสองฝั่ง ฟากคลองมีสะพานไม้ทำขึ้นชั่วคราวทอดข้ามลำคลองไว้สำหรับใช้เดินข้ามไปมาหาสู่กัน และการหาม นำเอาพระพุทธรูปเดินทางมานี้ก็จำเป็นที่จะต้องหามเดินไต่ข้ามสะพานนั้นมาด้วย เพราะไม่มีทางอื่น จะหลีกเลี่ยงได้ ขณะที่พระภิกษุกำลังหามพระพุทธรูปค่อยๆ เดินไต่ข้ามสะพานด้วยความระมัดระวังอยู่ แล้วนั้น บังเอิญไม้ที่ทอดทำสะพานเกิดท้าน้ำหนักไม่ไหวจึงได้หักโค่นลง ปรากฏว่าทั้งองค์ พระพุทธรูป และพระภิกษุผู้หามได้พากันตกลงจากสะพานหล่นลงไปแช่น้ำโคลนอยู่ในลำคลองนั้นพร้อม กันด้วยความตกใจ แต่เดชะบุญไม่มีผู้ใดได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บจากเหตุนี้เลยแม้แต่น้อย ทุกคน หายใจโล่งอกไปตามๆ กันที่ปลอดภัยได้ และต่างพากันเชื่อมั่นว่าเท่าที่ได้แคล้วคลาดพ้นจากการ บาดเจ็บมาได้ก็คงจะเนื่องมาจากบุญปาฏิหาริย์ขององค์พระพุทธรูปช่วยคุ้มครอง และปัดเป่า เพราะ เป็นเหตุที่ไม่น่าเชื่อเลยว่ากำลังหามพระพุทธรูป ซึ่งต้องช่วยกันหามถึง ๖ คน อย่างนี้ เมื่อพลัดตกลง

โดยไม่รู้สึกตัวก็ยอมเสียหลัก จะระมัดระวังให้ได้อย่างไรก็จะต้องถูกบาดเจ็บกันบ้าง แม้ไม่มากก็น้อย เป็นธรรมดา แต่นี่ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดต้องได้รับบาดเจ็บเลยแม้แต่ร่องรอยฟกช้ำ และขีดข่วนก็หาไม่ได้ ปลอดภัยดีทุกคนมีหน้าซำอ่องค์พระพุทธรูปก็คงตกลงไปประทับนั่งแช่น้ำโคลนอยู่ในลำคลองนั้นด้วย พระอิริยาบถเดิมไม่มีชวนเซหรือเอียงตะแคงแต่อย่างใด อัจฉรย์ใจมากเมื่อได้พากันลงไปแช่อยู่ในลำคลองนั้น หลังจากได้รวบรวมความรู้สึกหายจากตกตลิ่งแล้ว จึงได้รวมกำลังช่วยกันพยายามที่จะนำเอาพระพุทธรูปขึ้นมาให้พ้นจากลำคลองจนได้ แต่องค์พระพุทธรูปมีน้ำหนักมาก การนำเอาขึ้นจากลำคลองในวันนี้จึงเป็นการยากลำบากแม้จะได้รวบรวมกำลังเข้าช่วยกันอย่างเต็มที่ก็ยังไม่มีความว่าจะเอาขึ้นให้พ้นมาได้ง่ายๆ

นายทุน เจ้าของบ้าน และเจ้าของที่ดินนั้น ขณะอยู่ในบ้านได้ยินเสียงของหนักๆ ตกลงไปในลำคลอง และมีเสียงพูดคุยกันอะอะเอ็ดตะโรจากคนหลายคนอยู่ตรงหน้าบ้านของตนบอกให้รู้ว่ามีคนทำอะไรกันอยู่หน้าบ้านตนแน่ๆ จึงหยิบเอาผ้าขาวม้าขึ้นผาดบ่าแล้วเดินออกไปดูเพื่อให้หายสงสัย เพราะไม่ทราบว่ามีใครมาทำอะไรกันแน่ เมื่อออกพ้นประตูบ้านมาก็ได้แลเห็นพระภิกษุหลายรูปกำลังช่วยกันอุดลากจะนำเอาพระพุทธรูปขึ้นจากลำคลองอย่างซุลมุนวุ่นวายอยู่เช่นนั้น จึงได้ทราบสาเหตุ และทั้งได้มองไปเห็นหลวงพ่อบุชฌาย์ดั่งกำลังยืนช้อมบงการอยู่ด้วย เพราะนายทุนผู้นี้ได้เคยรู้จักคุ้นเคย และนับถือท่านมาแต่ก่อน ดังนั้น นายทุนจึงได้เดินตรงเข้าไปหาท่าน และนั่งลงย่องๆ ยกมือไหว้พร้อมกับได้พูดขึ้นว่า

“วันนี้เห็นจะเอาขึ้นมาไม่ทันเสียแล้วละขอรับ ตะวันบ่ายไปมากแล้ว ถึงจะเอาขึ้นมาได้ ก็คงนำไปไม่ทันจะมีดีค่ากลางทางลำบากเปล่าๆ กระผมคิดว่าถ้าจะให้ตัววันพรุ่งนี้ค่อยมาช่วยกัน เอาขึ้นใหม่จะดีกว่า นิมนต์เข้าๆ หน่อยขอรับ กระผมจะได้จัดเตรียมอาหารเพลไว้ และจะได้ขอแรงชาวบ้านใกล้ๆ กันนี้มาช่วยกันเอาขึ้นด้วยก็เห็นจะพอเอาขึ้นได้แน่ขอรับ ถ้าหากหลวงพ่อบอกให้ กระผมรู้เสียแต่แรกก็จะต้องลำบากแก่พระสงฆ์องค์เจ้าอย่างนี้เลย นิมนต์เข้าไปพักผ่อนเสียในบ้าน กระผมก่อนเถอะขอรับ ฉันท่านทำเสียให้สบายพอหายเหนื่อยแล้วจึงค่อยกลับเถอะขอรับ”

หลวงพ่อบุชฌาย์ดั่งเมื่อนายทุนออกมาแนะนำด้วยความหวังดีเช่นนั้นก็เห็นจริงคล้อยตามจึงร้องบอกพระลูกวัดทุกรูปให้ขึ้นจากลำคลอง แล้วพากันตามนายทุนเข้าไปในบ้านพักตามนิมนต์ แล้วหลวงพ่อก็พูดกับนายทุนว่า

“จริงแล้ว จริงของโยมเท่าที่โยมช่วยแนะนำเป็นการถูกต้อง โยมอุตสาหะเอาใจช่วยเช่นนี้ ก็ดีเหมือนกัน อาตมาขอบใจมากนี้กว่าช่วยศาสนาเอาบุญเอากุศลเกิดนะโยมนะ ขอให้โยมจงมีความจำเริญ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ยั่งยืนไปเกิด จะนึกจะคิด จะต้องการสิ่งใดขอให้สิ่งนั้นสมใจนึก เจริญสุข เจริญสุข เกิดนะโยมนะ”

เมื่อได้พักผ่อนกันพอสมควรแล้ว หลวงพ่อบุชฌาย์ดั่งก็กล่าวลานายทุน พากันเดินทางกลับวัดหมอนไม้ ส่วนพระพุทธรูปนั้นคงนิมนต์ให้แช่น้ำอยู่ในลำคลองนั้นต่อไปอีกก่อน เพราะยังเอาขึ้นไม่ได้

รุ่งขึ้นต่อมาหลวงพ่อบุชฌาย์ดั่งพร้อมพระภิกษุลูกวัดก็ได้พากันออกเดินทางไปยังที่ซึ่งพระพุทธรูปตกลงไปในลำคลองนั้นอีกครั้งหนึ่ง ตามที่ได้ตกลงกับนายทุนเจ้าของบ้านไว้เมื่อวันแรก ครั้นเมื่อไปถึงปรากฏว่านายทุนได้นำพาพวกชาวบ้านมารอคอยที่จะช่วยอยู่ก่อนแล้วหลายคน เมื่อหลวงพ่อดำนำพระภิกษุไปถึง และพักผ่อนพอหายเหนื่อย จากการเดินทางกันบ้างพอสมควรแล้ว

จึงได้ลงมือช่วยกันนำเอาองค์พระพุทธรูปนั้นขึ้นมาจากลำคลองได้ แต่ก่อนจะลงมือหลวงพ่อก็ได้ทำพิธี จุฑฐูปเทียนอาราธนา และอธิษฐานว่าถ้าหากพระพุทธรูปองค์นี้จักได้เป็นคู่บุญบารมีของท่าน และจะ ให้เป็นไปเป็นสิ่งคู่บ้านคู่เมือง ให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ประชาชนชาวเมืองแล้ว ก็ขอให้การนำเอาขึ้น จากลำคลองได้เป็นไปด้วยความง่ายดาย และสะดวกเถิด ก็ปรากฏการณ์ว่าการเอาขึ้นในวันนี้ไม่มี ชลขุหลักทุลักทุเลเช่นวันก่อนนั้นเลย เอาขึ้นมาได้อย่างง่ายดาย นายทุนเจ้าของบ้านจึงนิมนต์พระภิกษุ เข้าไปฉันอาหารเพลในบ้านของตนตามที่จัดไว้ หลังจากพระฉันแล้วก็ได้จัดเลี้ยงพวกชาวบ้านที่มา ช่วยกันจนทั่วทุกคน จากนั้นก็มีการสนทนาวิสาสะสังสรรค์ตามสมควร เมื่อได้เวลาตะวันบ่ายหลวงพ่อก็ พร้อมพระภิกษุลูกวัด ก็กล่าวคำลานายทุน และพวกชาวบ้านออกเดินทาง และช่วยกันหามนำเอา พระพุทธรูปผ่านมาเข้าทางวัดกลาง (วัดนี้ยังคงมีอยู่จนปัจจุบัน) ตำบลบ้านเกาะ อำเภอบางโพ เมือง อุดรดิตถ์ และนำลงไปลงทำน้ำตรงศาลเจ้า ซึ่งขณะนั้นบริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่านตรงหน้าวัดกลาง ดังกล่าว มีศาลเจ้าอยู่หลังหนึ่ง ซึ่งบรรดาพ่อค้าคหบดีชาวจีนในเมืองอุดรดิตถ์ได้ร่วมกันจัดสร้างขึ้นไว้ ในเวลานั้น ศาลเจ้านี้ตั้งอยู่ห่างจากตลิ่งลึกเข้ามาทางถนนรถไฟประมาณไม่น้อยกว่า ๓ กิโลเมตร ต่อมาตลิ่งตรงนั้นได้ถูกกระแสน้ำพัดพังลงไปทุกๆ ปี และปัจจุบันนี้ศาลเจ้าได้พัดหายลงแม่น้ำน่านไป หมดแล้วแม้แต่ซากก็ไม่มีเหลือ

อนึ่งการนำพระพุทธรูปเพื่อจะข้ามแม่น้ำน่านในขณะนั้น เนื่องจากเป็นฤดูแล้งน้ำในแม่น้ำ งดแห้งลงไปมาก บริเวณกลางแม่น้ำจึงตื้นเขิน จนสามารถลงเดินลุยน้ำข้ามมาได้สะดวก และที่ จำเป็นต้องนำองค์พระพุทธรูปข้ามแม่น้ำก็เพราะว่าวัดหมอนไม้อันเป็นสำนักของหลวงพ่อบุชฌาย์ ดั่งนั้น ตั้งอยู่ฝั่งน้ำด้านตะวันออก ทั้งการที่จะนำเอาข้ามตรงหน้าวัดกลางนี้ก็จะเป็นระยะทางใกล้กับวัด หมอนไม้เพียงเอียงตรงข้าม คนละฝั่งน้ำในครั้งนั้นพระภิกษุเหล่านั้นได้ใช้ผ้าอาบบ้าง และเชือกบ้าง นำมาผูกปลายต่อกันจนยาวพอสมควรแล้วนำปลายข้างหนึ่งผูกมัดไว้กับองค์พระพุทธรูปจนแน่น ส่วน อีกทางหนึ่งปล่อยไว้ให้ยาวออกไป แล้วพระสงฆ์เหล่านั้นจึงแบ่งกำลังออกเป็น ๒ พวก คือ พวกหนึ่ง แยกออกไปทำหน้าที่ผูกลากดึงปลายเชือก และอีกพวกหนึ่งทำหน้าที่ช่วยกันประคองยกองค์ พระพุทธรูปเพื่อให้ขยับเคลื่อนที่ตามพวกที่ผูกดึงไปได้โดยสะดวกรวมความว่า การนำพระพุทธรูปข้าม แม่น้ำน่านจากฝั่งด้านหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่ง เพื่อนำไปไว้ที่วัดหมอนไม้ในครั้งนั้น ไม่ได้นำข้ามโดยการ บรรทุกเรือ เพียงแต่ใช้วิธีผูกลากดึงเอาข้ามแม่น้ำไปเฉยๆ เมื่อนำองค์พระพุทธรูปขึ้นบนหาดทราย ตรงหน้าวัดหมอนไม้ พวกชาวบ้านหมอนไม้ได้จัดมีงานฉลอง และสมโภช โดยมีเถิก ๓ วัน ๓ คืน ที่บริเวณหาดทรายหน้าวัดนั้น ประชาชนที่ทราบข่าวก็ได้พากันมาชมบารมี และนมัสการพระพุทธรูป กันวันละมากๆ พระพุทธรูปองค์นี้คงประทับประดิษฐานรับการสมโภชฉลองอยู่ที่หาดทรายหน้าวัดนั้น อีกถึง ๔ วัน เมื่อเสร็จจากการฉลองสมโภชแล้ว จึงได้ช่วยกันอันเชิญนำเอาขึ้นไปไว้ที่วัดหมอนไม้ตาม ความตั้งใจเดิมของหลวงพ่อบุชฌาย์ดั่ง^๒

^๒ วิบูลย์ บุณณารมย์, ประวัติหลวงพ่อเพ็ชร วัดท่าถนอม พระยาพิชัยดาบหัก , (ม.ป.ท.: ม.ป.ป.), หน้า

๒.๒ ถูกตามทางคืน

อันเนื่องมาจากข่าวพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์สมัยเชียงแสน ซึ่งหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงได้นำมาไว้ที่วัดหมอนไม้ได้แก่กระพ้อแพร่หลายไปว่ามีพระพุทธรูปลักษณะสวยงามมาก ยากที่จะหาพระพุทธรูปอื่นๆ มาเปรียบเทียบกับให้เสมอเหมือนได้ในครั้งนั้นตลอดทั้งรัศมีมีสีนาคปนทองก็สุกปลั่งแวววาวไปทั้งองค์ นานวันนานคืนเข้าข่าวเล่าลือก็ยิ่งแผ่ขยายกว้างขวางออกไปทุกที ใครเห็นก็ว่าสวย ใครเห็นก็ว่างาม ใครเห็นก็ว่าน่าเคารพบูชา จนในที่สุดก็ได้รู้ไปถึงพวกชาวบ้านไผ่ล้อมผู้เคยมีเคหสถานบ้านเรือนอยู่ใกล้ๆ กันกับวัดร้างหรือวัดสะแกนั้นก็เกิดความกระตือรือร้นอยากจะได้พระพุทธรูปองค์นั้นกลับคืนมาเป็นมิ่งขวัญแห่งหมู่บ้านของพวกเขา เพราะได้ทราบข่าวพระพุทธรูปองค์นี้แหละที่หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงได้มาขุดนำเอาไปจากวัดร้างใกล้เคียงกับบริเวณหมู่บ้านของพวกเขา ซึ่งที่แท้จริงแล้วพระพุทธรูปองค์นี้น่าจะเป็นสมบัติประจำหมู่บ้านพวกเขาจึงถูกต้อง ดังนั้นพวกชาวบ้านไผ่ล้อมเหล่านั้นจึงได้ชักชวนรวบรวมพากันเดินทางเข้าไปในเมือง ต่างพากันเข้าไปหาและร้องเรียนยื่นเรื่องราวต่อท่านเจ้าเมืองทันที ซึ่งเจ้าเมืองในสมัยนั้นชาวบ้านเรียกกันว่า “เจ้าเมืองคง” เจ้าเมืองคงผู้นี้มีจวนซึ่งเป็นทั้งบ้านพัก และที่ทำการอยู่รวมกันเป็นแห่งเดียว ตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียนอนุบาลเตยวันนี้ (แต่ก่อนเป็นโรงเรียนสตรีจังหวัดอุตรดิตถ์)

เมื่อพวกชาวบ้านไผ่ล้อมเหล่านั้นได้รวมพวกพากันเข้าพบเจ้าเมืองคงแล้ว ผู้เป็นหัวหน้าพวกชาวบ้านจึงได้แสดงตัวเป็นผู้กล่าวหาเรื่องเรียน โดยกล่าวหาว่าหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงได้พาพระภิกษุลูกวัดไปทำการขุดเอาพระพุทธรูปประจำหมู่บ้านของพวกเขาไว้ที่วัดหมอนไม้ โดยที่พวกเขาไม่ได้ทราบเรื่องมาก่อนเลย ขอให้ท่านเจ้าเมืองช่วยพุดจาไกลเกลี่ยให้หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงมอบพระพุทธรูปองค์นี้กลับคืนให้แก่พวกเขาด้วย และอ้างว่าพวกเขาทั้งหมู่บ้านเหล่านั้นต่างเคารพบูชาและนับถือพระพุทธรูปองค์นี้กันทั้งนั้น และเมื่อเวลาที่หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงได้พากันไปเอามาก็ไม่เคยได้มีการบอกกล่าวให้พวกเขาได้รู้เลย พวกเขาจะต้องขอรับพระพุทธรูปองค์นี้กลับคืนไปให้ได้ ถ้าหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงไม่ยอมคืนให้ดีๆ พวกเขาจะต้องพากันไปเอามาเอง ต้องเอากลับคืนมาให้ได้แน่นอน

เจ้าเมืองคงได้ฟังดังนั้นก็รู้สึกอึดอัดใจจึงบอกให้พวกชาวบ้านเหล่านั้นสงบปากคำ และให้เสียบอยู่เฉยๆ ก่อน เมื่อได้ฟังคำร้องทุกข์ และคำกล่าวหาของพวกชาวบ้านเช่นนั้น ครั้งแรกยังไม่กล้าจะมีความเห็นชี้ขาดลงไปอย่างไรได้ เพราะผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นพระสงฆ์ผู้เป็นใหญ่เป็นหลักของพระพุทธศาสนามีลูกศิษย์ลูกหา และผู้เคารพนับถือมาก ผู้เป็นโจทก์นั้นเป็นเพียงราษฎรธรรมดาสามัญชน แต่คำกล่าวหาดูหนักแน่นมีเหตุผลที่น่าจะได้รับฟังไว้ก่อน ท่านเจ้าเมืองจึงได้แต่นั่งนั่งใช้ความคิดอย่างหนักหน่วง เพื่อจะหาทางออกให้ราบรื่น โดยจะพยายามไม่ให้กระทบกระเทือนใจทั้งสองฝ่าย แต่เมื่อได้คิดไตร่ตรองทบทวนหาเหตุผลข้อเท็จจริงอยู่ครู่หนึ่ง และได้ซักไซ้ไต่ถามถึงมูลเหตุของเรื่องราวตั้งแต่ต้นมา ตลอดจนถามถึงสถานที่ๆ พระพุทธรูปองค์นั้นได้อยู่เดิมก่อนที่จะถูกนำเอามา จนได้ทราบความละเอียดจากความเป็นไปได้โดยตลอดทุกประการดีแล้ว และเพื่อให้เห็นความเที่ยงธรรมอันเป็นกลางโดยแท้จริง ท่านเจ้าเมืองจึงนิมนต์หลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงให้มาพบ และชี้แจงเรื่องราวให้ได้ทราบโดยละเอียด อีกฝ่ายหนึ่งเมื่อทั้งฝ่ายชาวบ้านผู้กล่าวหา และฝ่ายหลวงพ่อบุชฌาย์ด้วงผู้ถูกกล่าวหาได้ทำการชี้แจงข้อเท็จจริงให้ท่านเจ้าเมืองฟังโดยตลอดเสร็จสิ้นกันแล้ว ท่านเจ้าเมืองบอกกับชาวบ้านเหล่านั้นว่า

“เรื่องนี้เป็นเรื่องกล่าวหาว่า พระลักพระ ฉันทิถูกแล้วมันเป็นเรื่องที่เชื่อกันยากลำบากใจจริง มันไม่สมเหตุผลผลตามที่กล่าวหาหน้านั้นเลย พระพุทธรูปองค์นี้แต่เดิมก็อยู่ในวัดร้างที่กรุงรังไป ด้วยต้นไม้ใหญ่จนไม่มีใครจะกล้าเข้าไปได้ และหลวงพ่อก็ได้ไปพบฝังจมอยู่ในดินจอมปลวก จนมองไม่เห็นองค์พระห่อหุ้มอยู่จนมืด ท่านจึงได้ขุดเอามา ถ้าจะว่ากันตามความเป็นจริงจากเหตุผล และกรณีสิ่งแวดล้อม ทุกด้านทุกประการแล้ว มันก็น่าจะมีใครมาอ้างเป็นเจ้าของหวงห้ามได้ หากจะมีใครมาอ้างว่าเป็นเจ้าของ และปกครองอยู่แต่เดิมมันก็เป็นเรื่องที่ไม่น่าจะฟังขึ้นนัก เพราะฟังแล้วไม่สมเหตุผลเสียเลย ทั้งนี้ก็เพราะว่าถ้าจะคิดให้ดี และตามความเป็นธรรมแล้ว พระพุทธรูปองค์นั้นจะเป็นของใครหรือหมู่คณะใดไม่ได้ นอกจากจะเป็นสมบัติของศาสนาเท่านั้น ขณะเมื่อฝังจมอยู่ในดินปลวกที่วัดร้างก็เข้าใจว่าคงจะไม่ใช้เวลานาน้อย คงจะนานหลายปีหรือหลายสิบปีก็ได้ เพราะไม่มีผู้ใดรู้ และยืนยันได้แน่นอน และในระหว่างนั้นก็ปรากฏเท่าที่ทราบมาว่า ไม่เคยมีผู้ใดได้เข้าไปดูแลทำนุบำรุงตกแต่งหรือจัดทำให้ดีขึ้นสมกับที่เคารพนับถือมาก่อนเลย ยิ่งกว่านั้นเข้าใจว่าจะไม่มีใครเคยได้เข้าไปเห็นเสียด้วยซ้ำไปแต่เมื่อมาได้รู้กันเกิดเป็นของดีขึ้นแล้ว ได้ฟังเสียงใจที่ขานเล่าลือกันว่าพระพุทธรูปองค์นี้งามอย่างนั้น สวยอย่างดี ซึ่งที่แท้ก็คงจะยังไม่เห็นกันเป็นส่วนมากเสียด้วยซ้ำ จู่ๆ ก็จะมีพวกมันมาอ้างเป็นเจ้าของอ้างความเคารพนับถือ อ้างสิทธิ์อะไรต่อมิอะไรกันหลายอย่างหลายประการก็น่าฟังอยู่เหมือนกัน และเมื่อได้ฟังแล้ว คิดแล้วจากเหตุแวดล้อมหลายอย่างเอามารวมกัน กลับโละพอไปเสียหมด ข้ออ้างต่างๆ เหล่านั้นจึงล้วนแต่เป็นเรื่องที่ฟังแล้วยังไม่อยากจะเชื่อว่าเป็นความจริงไปได้ และทั้งสมบัติของทางศาสนานี้ เมื่อหลวงพ่อก็ได้นำไป ท่านก็เอาไปไว้ที่วัด ท่านมิได้เอาไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของท่านแต่ประการใดเลย ขอให้พวกเราทั้งหลายนี้คิดกันให้ดีๆ ประชาชนผู้ใดไม่ว่าจะอยู่บ้านไหนเมืองไหน เมื่อมีศรัทธาจะไปกราบไหว้นมัสการในฐานะผู้นับถือ พระพุทธศาสนาก็ย่อมมีสิทธิ์ และโอกาสกระทำได้ตลอดเสมอไป ไม่มีใครจะมาหวงห้าม และกีดกันได้เลย เมื่อพระพุทธรูปองค์นี้ได้เข้าไปอยู่ในวัดหมู่คณะสงฆ์ และอยู่ในพุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใสทั้งหลาย ก็ย่อมจักได้รับการดูแลปฏิบัติเพื่อเทิดทูนพระศาสนาอย่างเหมาะสมที่สุดแล้วพวกเรา ชาวพุทธศาสนาด้วยกันควรจะดีใจ และปลื้มใจ สนับสนุน และอนุโมทนาจึงจะเป็นการที่ถูกที่ควร และเหมาะสม ไม่ควรที่จะพากันมาร้องทวงคืนเลย เอาเถอะสำหรับเรื่องนี้ฉันขอร้องไห้ยุติระงับกันเสียว่า พวกเราได้ช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมพระศาสนาของเรา และช่วยกันถวายความเคารพแก่พระพุทธรูปกับทั้งจึงได้แสดงมุทิตาจิตถวายคารวะแก่หลวงพ่อบุชผ้ายดั่งของพวกเรานี้ด้วยเถิด เพราะพวกเราที่มากันนี้ ส่วนมากฉันก็เชื่อว่าคงนับถือท่านอยู่ไม่น้อย ฉันขอร้องไห้พวกท่านทั้งหลายนี้จึงพากันกลับบ้านไปเสียเถิด พวกท่านกลับบ้านตั้งหน้าทำมาหากินอย่างสบายๆ ดีกว่า อย่าพากันไปรบกวหาเรื่องราวกับพระท่านเลย หลวงพ่อก็เป็นพระสงฆ์ผู้ใหญ่มีผู้เคารพนับถือท่านมาก ลูกศิษย์ลูกหาเยอะ ฉันขอเสียทีนี้จะพากันมีเรื่องยุ่งยากเดือดร้อน และเป็นบาปกรรมติดตัวไปเปล่าๆ ตอนแรกที่หลวงพ่อก็จะได้ไปเอามาเช่นนั้นท่านก็คงจะได้คิดของท่านรอบคอบแล้ว เห็นว่าควรจะได้ทำท่านจึงได้กระทำไปก็ไม่ได้ผิดไม่ใช่หรือ และทั้งพวกเราทั้งหลายเหล่านี้ก็ล้วนแต่นับถือพุทธศาสนาด้วยกันทั้งนั้นไม่ใช่หรือ ขอให้เชื่อฉันเถอะฉันพูดจริงๆ อย่างนี้ไม่มีใครออกใครฝ่ายไหนทั้งสิ้น ถ้าหากไม่เชื่อกัน และถ้าหากขึ้นจะพากันไปก่อให้มีเรื่องยุ่งยากขึ้นกับพระท่าน พวกเราก็จะต้องมีความผิดอาจต้องได้รับโทษตามอาญาบ้านเมืองเสียเวลาทำมาหากินกันเปล่าๆ และทั้งยังจะต้องเป็นผิดทางอาญาวัดอีกกระทงหนึ่งด้วย (เพราะในสมัยนั้นถ้าบุคคลใดไปก่อเหตุุ่นวายหรือรบกวหา สิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นในวัดแล้วสมภารเจ้า

วัดย่อมมีอำนาจที่จะจับกุมตัวบุคคลผู้นั้นมาลงทัณฑ์ได้ตามสมควรแก่เหตุ เช่น จับมัดทรมานหรือเชียนตีเพื่อให้ลาบจำได้ทั้งนั้น) เมื่อพวกเขาบ้านเหล่านั้นได้ฟังท่านเจ้าเมืองชี้แจงเหตุผลต่างๆ นานาอย่างละเอียดให้ได้ทราบแล้ว ดังนั้น ต่างก็มีความกลัวเกรง และมีความเห็นจริงคล้อยตามไปกับคำพูดของท่านเจ้าเมืองนั้นด้วยจึงไม่มีใครกล้าที่จะคิดดำเนินเรื่องราวให้รุนแรงอีกต่อไปอีก จึงได้พากันลาท่านเจ้าเมืองเดินทางกลับมายังบ้านของตน และจากนั้นต่อมาปรากฏว่าไม่มีใครที่จะตั้งใจเรียกร้องทวงพระพุทธรูปองค์นั้นคืนอีกต่อไป^๓

๒.๓ พระพุทธรูปย้ายวัด

นับจากหลวงพ่อบุชฌามย์ด้วงได้นำเอาพระพุทธรูปสัมฤทธิ์องค์นั้นมาไว้ที่วัดหมอนไม้ได้สักปีกกว่า หลวงพ่อบุชฌามย์ด้วงได้เรียกตัวนายกปลอมซึ่งในขณะนั้นทำหน้าที่เป็นผู้ใหญ่วัด (มรรคทายกวัด) ให้มาพบ และเมื่อนายกล่อมได้เข้ามาพบกับหลวงพ่อบุชฌามย์ด้วงแล้ว หลวงพ่อบุชฌามย์ด้วงจึงได้ปรารภขึ้นก่อนว่า

“โยมกล่อม ที่ฉันเรียกมาพบในวันนี้ก็เพื่ออยากจะปรึกษาว่าเรามีพระพุทธรูปงามๆ อย่างนี้ประจำอยู่ในวัดของเราก็นับว่าเป็นการดีอยู่เหมือนกันไม่ใช่หรือ แต่ถ้าจะคิดถึงความสะดวกสบายกับเหตุผลอันควรแล้ว ฉันมีความเห็นว่า วัดเราไม่มีโบสถ์ ไม่มีวิหารที่จะนำเอาพระพุทธรูปเข้าประดิษฐานเพื่อให้สมเกียรติของท่านได้ ครั้นจะปล่อยให้ท่านประทับนั่งอยู่เฉยๆ ในสถานที่อันยังเห็นไม่เหมาะสมอย่างนี้ก็จะเป็นการไม่สมควรไม่นาดู และไม่สู้เหมาะสมนักคล้ายกับว่าพวกเราไม่มีความเคารพ และไม่เชิดชูพระเกียรติของท่านเสียเลย ไม่สมกับพระพุทธรูปลักษณะของพระองค์ท่าน และที่นาคิดยิ่งไปกว่านั้นก็คือ ถ้าหากจะมีคนต่างถิ่น ต่างท้องที่หรือต่างเมืองที่อื่นได้มาเห็นเช่นนี้แล้ว เขาจะต้องตำหนิติเตียน พวกเราทั้งชาววัด และชาวบ้านได้ว่ามีของดีแล้วไม่รู้จัดค่า ไม่รู้จักเก็บรักษา ในที่อันควรจักเกิดเป็นทางเสียหายแก่พวกเราได้อีกทางหนึ่ง อ้ายครั้นเราจะคิดก่อสร้างสถานที่ดังกล่าวนั้นก็ไม่มีเห็นทางเลย เพราะติดขัดเรื่องปัจจัยเป็นเรื่องใหญ่ และสำคัญ ซึ่งเรื่องนี้ฉันได้คิดไตร่ตรองอยู่นานหลายวันมาแล้วจึงได้เรียกโยมมาหาเพื่อจะได้บอกให้รู้ว่าเดี๋ยวนี้ฉันได้ตัดสินใจไปแล้วว่า อยากจะนำเอาพระพุทธรูปองค์นี้ไปถวายให้ไว้กับหลวงพ่อบุชฌามย์ วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) เพราะที่วัดของท่านมีโบสถ์ที่สวยงาม และมั่นคงถาวรดีอยู่ ท่านจะได้นำเอาเข้าประดิษฐานไว้ในโบสถ์นั้น เพื่อเป็นศรีสง่าแก่บ้านเมืองของพวกเราทุกคน ญาติโยมผู้ศรัทธาทั้งหลายจะพากันไปกราบไหว้บูชาสักสวดด้วยประการทั้งปวง และทั้งประกอบด้วยหลวงพ่อบุชฌามย์ วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) นั้นท่านกับฉันก็รักใคร่นับถือกันเสมือนศิษย์กับอาจารย์ เพราะท่านเป็นคู่สวด ฉันเป็นอุปัชฌาย์ เคยไปบวชพระด้วยกันเสมอ และบ่อยครั้ง ท่านนับถือฉันมาก และฉันก็นับถือรักใคร่ท่านมากเช่นเดียวกันกับอีกประการหนึ่งวัดของเราที่ตั้งอยู่ในที่เปลี่ยวโดดเดี่ยวห่างตัวเมืองคนละฝั่งแม่น้ำ เกรงว่าพวกชาวบ้านไม่ลืมนจะพากันแห่มาบวช เพื่อจะแย่งเอาพระพุทธรูปกลับคืนไปอีกให้ได้ แล้วจะเป็นการเดือดร้อนวุ่นวายกันมาก แต่ถ้าหากได้เอาไปไว้เสียที่วัดวังเตาหม้อโน้นเสียแล้วใกล้เจ้าบ้านผ่านเมืองใกล้ผู้หลักผู้ใหญ่ในหน้าที่ราชการงานเมืองหลายคน พวกชาวบ้านคงจะไม่มีใครกล้าไปบวชกันได้ด้วยเหตุนี้ ฉันจึงได้เรียกโยมมาพบเพื่อขอปรึกษาหารือดูว่าตามที่ฉันคิดเห็นอย่างนี้ โยมจะเห็นเป็นการ

^๓ คณะศิษยานุศิษย์ วัดท่าถนน, หลวงพ่อบุชฌามย์ พระคู่บ้านคู่เมืองอุดรดิตถ์, หน้า ๒๕ - ๒๘.

สมควรอย่างไรหรือจะมีเหตุผลคัดค้านอย่างไรบ้างก็ขอให้พูดมาเถอะไม่ต้องเกรงใจฉัน เพราะโยม ก็เป็นผู้ใหญ่วัดช่วยดูแลจัดการอยู่ในวัดหมอนไม้ฉันเปรียบเหมือนเป็นเจ้าของวัดเหมือนกัน แล้วแต่จะ เห็นดีงามด้วยกัน อย่าตามใจฉันคนเดียวฉันก็ไม่ถูกเสมอไป ขอให้พูดมาเถอะฉันคิดเห็นดีคนเดียวบาง ทีก็อาจเป็นผิดได้มากเหมือนกัน”

นายก่อกมผู้ใหญ่วัดจึงตอบท่านว่า “เรื่องนี้ก็สุดแล้วแต่หลวงพ่อกะชอบรับ เพราะ พระพุทธรูปองค์นี้หลวงพ่อก็ได้เป็นผู้ไปพบ และได้ไปเอามาเองก็เปรียบเหมือนเป็นของหลวงพ่อกอยู่ แล้ว แม้จะเอามาอยู่ในวัดนี้หลวงพ่อก็เป็นสมภารเจ้าวัดก็ย่อมมีสิทธิ์อำนาจจัดการได้ตามแต่ที่จะเห็นดี เห็นชอบได้อีกเหมือนกัน และตามที่หลวงพ่อกมีความคิดเห็นอย่างนั้นกระผมก็เห็นว่าเป็นการดีอยู่ไม่มี ขัดข้องอะไรหรอกขอรับ เอาตามที่หลวงพ่อกว่าก็แล้วกัน เพราะที่โน่นที่วัดที่นี้ที่วัดในศาสนาเดียวกัน สมภารเจ้าวัดทั้งสองแห่งต่างมีลูกศิษย์มาก มีผู้เคารพนับถือมากเหมือนกัน กัน และวัดของเราก็ออยู่ ห่างไกลความเจริญ ไกลเมืองใครอยากจะไปจะมาก็ลำบากต้องข้ามน้ำข้ามท่าไม่สะดวก แต่ผมว่า หลวงพ่อกลองปรึกษาพระในวัดนี้ดูบ้างก็จะดีขอรับ สำหรับกระผมแล้วด้วยใจจริงแท้เห็นว่าหากหลวง พ่อกพระพุทธรูปท่านได้ไปอยู่ที่วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ผู้คนก็จะไปไหว้ไปกราบกันมากขึ้น เพราะ การไปมาสะดวก ความงาม ความศักดิ์สิทธิ์ของพระองค์ท่านก็จะแพร่หลายกว้างขวางออกไปรวดเร็ว และสมเกียรติของท่าน”

หลังจากหลวงพ่อกุปัชฌาย์ด้วงได้ปรึกษากับนายก่อกมผู้ใหญ่วัดหมอนไม้แล้ว ตกตอนกลางคืนวันนั้นหลวงพ่อกท่านก็ได้เรียกประชุมสงฆ์ และสามเณรในวัดทั้งหมด พร้อมด้วยญาติ โยมที่อยู่ใกล้ๆ วัดอีกหลายคน เพื่อนำเรื่องที่ได้ปรึกษานายก่อกมเมื่อตอนกลางคืนวันนั้นมาหารือขอ ความเห็นกันหลายๆ คน อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งปรากฏว่าไม่มีผู้ใดคัดค้าน และมีความเห็นดีตามที่หลวงพ่อก ดำริขึ้นทุกอย่าง ดังนั้น ในวันต่อมาหลวงพ่อกุปัชฌาย์ด้วงจึงออกปากของแรงพวกราวบ้านหมอนไม้ ไกลๆ วัด โดยมีนายก่อกมผู้ใหญ่วัดเป็นตัวตั้งตัวต้อยอย่างแข็งแรง ช่วยกันนำพระพุทธรูปองค์ดังกล่าวนั้น ลงเรือบรรทุก แล้วนำเอามาขึ้นที่ท่าน้ำหน้าวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) และได้นำเข้าไปในวัดมอญ ถวายไว้กับหลวงพ่อกเพ็ชรเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ตั้งแต่นั้นมา

ท่านเจ้าอธิการเพ็ชรหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อกเพ็ชร” เจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) เมื่อท่านได้รับมอบถวายองค์พระพุทธรูปไว้จากหลวงพ่อกุปัชฌาย์ด้วงแล้ว ท่านได้ พิจารณา และเห็นพระพุทธรูปลักษณะขององค์พระพุทธรูปนั้นโดยถ้วนถี่ ก็ให้บังเกิดความพอกพอใจ และสนใจในพระพุทธรูปลักษณะอันงามสมส่วนนั้นเป็นอย่างยิ่ง ประดุจบุพเพสันนิวาสที่เคยได้สร้างบุญ ร่วมกันมาแต่ชาติปางก่อน และนำไปได้พบกันในชาตินี้คล้ายกับปาฏิหาริย์ขององค์พระพุทธรูปนั้น จะได้บันดาลเข้าสู่สวัสดิจิตใจทำให้หลวงพ่อกเพ็ชรท่านบังเกิดความรู้สึกรักซาบซ่านปลื้มปิติอย่างซาบซึ้ง ความรู้สึกของท่านขณะนี้ดั่งได้รับดวงมณีอันล้ำค่ามาถือไว้ในมือ ท่านได้จัดแจงอัญเชิญนำเอาองค์ พระพุทธรูปนั้นเข้าประดิษฐานไว้ในโบสถ์ตามเจตนาเดิมของหลวงพ่อกุปัชฌาย์ด้วง ผู้นำมามอบถวาย ให้ไว้ และทั้งได้จัดโต๊ะบูชาประดับประดาด้วยดอกไม้สดไว้ประจำตรงหน้าพระพุทธรูปในโบสถ์นั้น และบางวันหลวงพ่อกท่านก็ได้เข้าไปนั่งเฝ้าในโบสถ์นั้นด้วย ตลอดทั้งวันแทบทุกวันท่านจะต้องเข้าไป กราบนมัสการพระทำการสักการบูชา ด้วยความพึงพอใจ และสนใจยิ่งมิหนำซ้ำในเวลากลางคืน หลวงพ่อกท่านยังได้ลงไปนอนจำวัดอยู่ในโบสถ์นั้นด้วยบ่อยครั้ง เพราะความรัก ความเคารพห่วงใยใน องค์พระพุทธรูปของท่าน นับจากที่ได้นำเอาพระพุทธรูปองค์นี้มาประดิษฐานไว้ในโบสถ์วัดวังเตาหม้อ

(วัดท่าถนน) เป็นต้นมา ปรากฏว่ามีประชาชนเลื่อมใสสนใจพากันเข้าไปกราบไหว้นมัสการอยู่เสมอ ไม่ขาด

เห็นจะเป็นด้วยอภินิหารของพระพุทธรูปองค์นี้ ชะรอยจะเป็นด้วยได้เคยเป็นคู่สร้างร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาแต่ปางก่อน จึงเป็นผลนำมาให้ได้พบปะกันอีก และรักใคร่เคารพนับถือกันตามฐานะสภาพ ระหว่างพระพุทธรูป และหลวงพ่อเพ็ชรเจ้าอาวาส ซึ่งควรจะเรียกได้ว่าทั้งสององค์ท่านนั้นได้เป็นคู่บุญซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง หลวงพ่อเพ็ชรเจ้าอาวาสท่านจึงได้จงรักใคร่เคารพสักการะในองค์พระพุทธรูปอย่างจับจิตจับใจของท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งที่สุดถึงกับท่านได้ออกปากบอกกับญาติโยมไว้ว่า พระพุทธรูปองค์นี้ท่านรักประดุจชีวิตจิตใจของท่านทีเดียว ถ้าหากพระพุทธรูปองค์นี้จะต้องเกิดมีอันเป็นไปด้วยประการใด อันเป็นการฝืนน้ำใจของท่านแล้ว และเมื่อนั้นแหละท่านก็จะอยู่ในวัดนี้โดยไม่มีพระพุทธรูปองค์นี้อยู่ด้วยไม่ได้แน่ ขอใช้ญาติโยมช่วยจำคำพูดไว้ ขอให้ช่วยกันบำรุงรักษาทะนุถนอมองค์พระพุทธรูปองค์นี้ไว้ให้ดีด้วย กับอีกประการประกอบด้วยพระพุทธรูปองค์นี้ทรงประทับนั่งด้วยพระอิริยาบถในท่านั่งขัดสมาธิเพชรนั้นประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งเพื่อแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาอย่างซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง และเพื่อเป็นอนุสรณ์สำหรับตัวท่าน หลวงพ่อเพ็ชร เจ้าอาวาสจึงได้ตกลงใจถวายพระนามแก่พระพุทธรูปองค์นี้ว่า “หลวงพ่อเพ็ชร” เช่นเดียวกับชื่อของตัวท่าน และด้วยเหตุดังกล่าวมาพระพุทธรูปองค์นี้จึงได้รับพระนามที่เรียก และเป็นที่ยึดจกกันไปทั่วว่า “หลวงพ่อเพ็ชร” สืบเนื่องติดต่อกันจนตราบกระทั่งทุกวันนี้^๔

๒.๔ ถูกลำไ้ไปกรุงเทพมหานคร

นับจากองค์พระพุทธรูป “หลวงพ่อเพ็ชร” ได้ถูกลำไ้มาประทับประดิษฐานอยู่ในโบสถ์วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) เป็นเวลานานประมาณ ๖ ปีเศษ และจากนั้นต่อมาในราว ปีชวด โทศก พระพุทธศักราช ๒๔๔๓ ตรงกับ ร.ศ. ๑๑๙ ในรัชสมัยแผ่นดินสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างวัดเบญจมบพิตรขึ้นที่ในกรุงเทพมหานครฯ เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงทรงพระราชดำริที่จะหาพระพุทธรูปหล่อขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยพระพุทธรูปลักษณะงดงาม เพื่อนำไปประดิษฐานไว้ยังวัดเบญจมบพิตรนั้น จึงได้ทรงมีพระราชดำรัสรับสั่งให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานคร เดินทางขึ้นมาจากภาคเหนือ (มณฑลพายัพ) เพื่อแสวงหาพระพุทธรูปหล่อโบราณขนาดใหญ่หน้าตักไม่น้อยกว่า ๑ ศอก ขึ้นไป ตามพระราชประสงค์ในอันที่จะนำไปไว้ยังวัดเบญจมบพิตร เนื่องในสมัยนั้นพระพุทธรูปดังกล่าวปรากฏว่า ได้สร้างกันขึ้นไว้มากในหัวเมืองฝ่ายเหนือตามยุคตามสมัยที่เจ้าผู้ครองนครเรืองอำนาจเป็นต้นว่า ลพบุรี สุโขทัย และเชียงแสน ฯลฯ ตามที่บรรดานักสะสมพระพุทธรูปสมัยปัจจุบันนี้เรียกชื่อกัน และทั้งมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันด้วยราคาแพงๆ จนกระทั่งเกิดมีการปลอมแปลงตบตาล่อลงกันขึ้นไม่น้อย

เมื่อข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ได้รับสนองกระแสพระบรมราชโองการ และได้ออกเดินทางสืบเสาะแสวงหาพระพุทธรูปตามพระราชประสงค์ โดยติดต่อร่วมมือกับบรรดาเจ้าเมือง และอำเภอ ทั้งหลายตลอดทั้งกรมการเมือง ผ่านมาหลายหัวเมืองแล้วจนมาถึงอุดรดิตรดิอันเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญตามประวัติศาสตร์ สมัยโบราณเมืองหนึ่ง จึงได้ออกทำการเที่ยวสำรวจตรวจหาพระพุทธรูป

^๔ วิบูลย์ บุณนารมย์, ประวัติหลวงพ่อเพ็ชร วัดท่าถนน พระยาพิชัยดาบหัก, หน้า ๒๕ - ๒๘.

ตามวัดวาอารามต่างๆ หลายแห่งปรากฏว่า การหาพระพุทธรูปในครั้งนั้น คงได้นำเอาไปจากเมือง
อุตรดิตถ์นี้ รวม ๒ องค์ด้วยกัน คือ ได้นำไปจากวัดสว่างอารมณ์ ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านตำบลไผ่ล้อม
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ นั้นองค์หนึ่ง (วัดสว่างอารมณ์นี้ยังคงมีอยู่จนถึงทุกวันนี้) และได้เอาไป
จากวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) อีกองค์หนึ่ง คือ หลวงพ่อเพชร พระพุทธรูปปางเชียงแสนองค์นี้
ส่วนองค์ที่เอาไปจากวัดสว่างอารมณ์นั้นได้ทราบว่าเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องแบบพระพุทธรูปพม่า
พระพุทธรูปที่ถูกนำเอาไปกรุงเทพมหานคร ทั้งสององค์นี้ทราบว่ามีขนาดเท่าๆ กัน ไม่เล็กไม่ใหญ่ไป
กว่ากันมากนัก เฉพาะพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรนั้นก่อนที่นำเอาออกไปจากวัดวังเตาหม้อได้ในครั้ง
แรกหลวงพ่อเพชร พระภิกษุเจ้าอาวาสในขณะนั้นไม่ยอมตกลง และไม่เต็มใจที่จะให้นำเอาไป ต่อเมื่อ
ท่านได้รับคำชี้แจงถึงเหตุผลความจำเป็นต่างๆ จากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มาจากกรุงเทพมหานคร
ประกอบกับคำของเจ้าเมืองอุตรดิตถ์ในสมัยนั้นด้วย โดยได้อ้างถึงว่าเป็นพระราชโองการของเจ้าฟ้า
เจ้าแผ่นดินที่ทรงมีพระราชประสงค์เช่นนั้น หลวงพ่อเพชรพระภิกษุเจ้าอาวาส ท่านจึงจำใจต้อง
ยินยอมตกลงให้เอาไปได้ทั้งๆ ที่เป็นการฝืนใจฝืนความรู้สึกอย่างมากจนบอกไม่ถูก ท่านไม่เต็มใจ และ
ไม่อยากให้เอาไปทั้งรัก และทั้งเสียดาย แต่ท่านก็ไม่มีทางที่กล้าขัดขึ้นได้ ท่านเสียใจมากถึงกับได้กล่าว
ปฏิญาณต่อหน้าหลวงพ่อเพชรพระพุทธรูปนั้นออกมาดังๆ ว่า ถ้าหากพระพุทธรูปองค์นี้ได้ถูกนำเอา
ออกไปจากวัดเมื่อไหร่ ท่านก็จะขอลาออกจากวัดไปด้วยจะไม่ยอมอยู่ในวัดนี้อีกต่อไป แต่คำปฏิญาณ
ของท่านในขณะนั้นไม่มีผู้ใดสนใจเอาใจใส่เลย เพราะบรรดาผู้ที่อยู่ในที่นั้น และเวลานั้นต่างก็ล้วนแต่
มุ่งหมายที่จะนำเอาพระพุทธรูปไปให้ได้ตามพระราชประสงค์ของในหลวงเท่านั้น

จึงเมื่อพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรถูกนำเอาออกจากวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ไปแล้ว
หลวงพ่อเพชรพระภิกษุเจ้าอาวาส ท่านก็ได้ออกจากวัดไปด้วยเหมือนกันตามคำปฏิญาณของท่านโดย
มีระยะเวลาห่างกันประมาณ ๒ – ๓ วัน เท่านั้น แต่การออกจากวัดของหลวงพ่อเพชรเจ้าอาวาสนี้
มิใช่ออกไปเพื่อเดินทางติดตามพระพุทธรูปไปกรุงเทพมหานคร หากแต่ท่านได้ออกจากวัดด้วยความ
เสียใจที่ต้องสูญเสียของรัก ซึ่งถูกพรากเอาไป และภายหลังต่อมาทราบว่าหลังจากที่หลวงพ่อเพชร
เจ้าอาวาสได้ออกจากวัดไปแล้ว ท่านได้บำเพ็ญวัฏฏปฏิบัติด้วยการเดินจงกรม สรรวมจิตปฏิบัติ และ
ได้ไปปฏิบัติทางวิปัสสนากรรมฐานอยู่ตามป่าช้าตามวัดร้างตามป่า และตามเขาแห่งละคั่นเรื่อยไป
แล้วแต่ความพอใจในทางสงบของท่าน จนกระทั่งถึงแก่กาลมรณภาพ^๕

^๕ คณะศิษยานุศิษย์ วัดท่าถนน, หลวงพ่อเพชร พระคู่บ้านคู่เมืองอุตรดิตถ์, หน้า ๓๓ – ๓๕.

๒.๕ กลับจากกรุงเทพมหานคร

พระพุทธปฏิมากรทั้งสององค์นี้ได้ถูกอัญเชิญนำเอาไปจากเมืองอุตรดิตถ์ในครั้งนั้น คือ พระปฏิมากรหลวงพ่อเพชรที่ได้นำเอาไปจากวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) องค์หนึ่งกับพระพุทธปฏิมากรทรงเครื่องที่ได้นำเอาไปจากวัดสว่างอารมณ์ ตำบลไผ่ล้อม นั้นอีกองค์หนึ่ง ซึ่งพระพุทธปฏิมากรทั้งสององค์นี้ เมื่อได้นำไปถึงกรุงเทพมหานครแล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้นำเอาไปประดิษฐานเป็นระเบียบอยู่ในวิหารคต วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามกรุงเทพมหานคร นั้นตลอดมา ครั้นต่อมาใน ปีจอ โทศก พระพุทธศักราช ๒๕๔๓ ตรงกับปี ร.ศ. ๑๒๙ ในปีนี้เอง หลวงนฤนาถเสนี (หลวงนฤบาล) ซึ่งขณะนั้นได้รับราชการดำรงตำแหน่งเป็นนายอำเภอบางโพ (อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ในปัจจุบัน) เมืองอุตรดิตถ์ได้เป็นผู้อัญเชิญนำเอาพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรจาก กรุงเทพมหานคร กลับมาประดิษฐานไว้ที่วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ตามเดิม ส่วนพระพุทธปฏิมากรทรงเครื่องอีกองค์หนึ่งซึ่งได้อัญเชิญไปจากวัดสว่างอารมณ์คราวเดียวกันนั้น ยังคงโปรดเกล้าให้ประดิษฐานอยู่ที่วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร ตลอดมาจนตราบกระทั่งทุกวันนี้ เหตุที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้อัญเชิญพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรมอส่งกลับคืนมานั้น มีผู้เล่าความให้ฟังสองอย่างกัน คือ อย่างหนึ่งนั้นเล่ากันว่า หลวงพ่อเพชรพระพุทธปฏิมากรสัมฤทธิ์ สมัยเชียงแสนองค์นี้เป็นพระพุทธรูปที่มีอิทธิฤทธิ์ศักดิ์สิทธิ์ และได้ตามมาเป็นคู่บุญบารมีของหลวงพ่อเพชรพระภิกษุเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อโดยแท้จริง เสมือนเหตุการณ์ปาฏิหาริย์บันดาลให้เป็นไป ฉะนั้นเมื่อหลวงพ่อเพชรเจ้าอาวาสผู้เป็นเจ้าของเดิมพระองค์ท่านต้องถึงแก่กรรมภาพลงในครั้งนี้ประชาชนเป็นจำนวนมากพากันเชื่อว่าเป็นเพราะเหตุนี้เนื่องจากที่ทางราชการได้นำเอาพระพุทธรูปคู่บุญของท่านจากไป โดยที่ท่านทั้งรัก และอาลัยหวงแหนรักใคร่ประดุจชีวิตจิตใจของท่าน จนถึงกับท่านต้องได้รับความเสียใจและตรอมใจมาก และไม่ยอมอยู่ในวัดอีกต่อไป ท่านต้องทรมาณสังขารร่างกายอันชราภาพของท่านด้วยการเดินป่า เดินเขา ทนลำบากตรากตรำไม่เป็นอันที่จะฉันอาหาร และหาความสุขได้อย่างปกติเหมือนเมื่ออยู่ในวัด ทั้งนี้เพราะความกลุ้มใจ และน้อยใจ เสียใจที่ท่านต้องสูญเสียพระพุทธรูปอันเป็นสุดที่รักของท่านนั้น จนท้ายที่สุดที่ท่านได้ระเห่ร่อนไปตามทางปฏิบัติจิต ด้วยจิตมั่นในหลักธรรมนั้นวาระสุดท้ายแห่งชีวิตก็มาถึงท่านต้องมรณภาพลงด้วยร่างกายทรุดโทรมสุดจะหลีกเลี่ยงได้ และเมื่อหลวงพ่อเพชร เจ้าอาวาสท่านได้ถึงแก่กรรมภาพไปแล้วมีผู้เชื่อกันว่า วิญญาณอันห่วงใยรักใคร่ในองค์พระพุทธรูปที่สุดแสนรักของท่านนั้น จึงได้ล่องลอยไปสู่ยังวัดเบญจมบพิตรอันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปนั้น เพื่อเป็นการพบปะเยี่ยมเยียน และกระทำการสักการะเคารพแสดงให้องค์ปฏิมากรนั้นได้รับทราบชีวิตของท่านได้แตกดับสิ้นไปแล้วยังคงเหลือแต่เพียงชื่อ “เพชร” ของท่านที่ได้น้อมถวายไว้แด่องค์พระปฏิมากรท่านนั้น และด้วยเหตุอันมหัศจรรย์ที่ประชาชนเชื่อมั่นกันดังกล่าวมาแล้วนี้ องค์หลวงพ่อเพชรพระพุทธปฏิมากรนั้นจึงได้ทรงสำแดงนิมิตโรกนิหารด้วยการเข้าฝันสมเด็จพระบรมราชินีพระพันปีหลวงในขณะทรงพระบรรทม บันดาลให้ทรงสุบินนิมิตฝันเห็นว่าหลวงพ่อเพชรพระพุทธปฏิมากรองค์ที่ได้ไปอัญเชิญมาจากวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) เมืองอุตรดิตถ์ ได้มาเข้าฝันขอร้องให้นำพระองค์ท่านส่งกลับคืนไปไว้ยังวัดวังเตาหม้อ เมืองอุตรดิตถ์ เสียตามเดิมเถิด ท่านจะอยู่ที่กรุงเทพมหานครนี้อีกต่อไปไม่ได้ เพราะ เป็นห่วงประชาชนชาวเมืองอุตรดิตถ์ และลูกศิษย์ของท่าน ผู้เคารพเลื่อมใสนับถือท่านอยู่อีกมากเกือบทั้งเมือง ขอให้ช่วยส่งท่านกลับไปเถิด ขอกลับไปอยู่คู่มืองอุตรดิตถ์ตลอดไป

ส่วนอีกกระแสหนึ่งนั้นกล่าวกันว่า เมื่อหลวงพ่อเพชรพระภิกษุเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ ท่านได้ถึงแก่มรณภาพไปแล้วนั้น ก็เนื่องจากเหตุแวดล้อมหลายสิ่งหลายประการดังได้กล่าวมาแล้ว ตามกระแสข่าวตอนแรกบรรดาศิษย์ และประชาชนผู้เคารพเลื่อมใสในตัวท่านต่างก็มีความอาลัยรัก และคิดถึงท่านมาก จึงได้มีการนัดหมายรวมพวกกันขึ้นแล้วพากันไปร้องเรียนต่อนายอำเภอบางโพ ในสมัยนั้น คือ หลวงนฤนารถเสนี โดยกล่าวคำวิงวอน และขอร้องให้นายอำเภอรับเป็นธุระช่วยจัดการ นำคำเรียกร้องของพวกเขามาเข้าไปกรุงเทพมหานคร เพื่อขอร้องให้ทางราชการนำเข้ากราบบังคมทูล ในหลวง ขอให้ส่งมอบพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรองค์นั้นกลับคืนมาเพื่อพวกเขา และประชาชนทั้งหลายผู้ศรัทธาเลื่อมใสจะได้ยึดถือเป็นมิ่งขวัญ กระทำการสักการบูชาแสดงความกตัญญูทดแทน น้อมรำลึกถึงพระเดชพระคุณของหลวงพ่อเพชรเจ้าอาวาส อันเป็นองค์บูรพาจารย์ของพวกเขา เหล่านั้น ซึ่งพระเดชพระคุณท่านได้เคยเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ และเป็นที่เคารพสูงสุดของพวกเขามา หากแต่ท่านต้องมาถึงแก่มรณภาพลงไปแล้วก็เนื่องด้วยเหตุที่พระพุทธรูปองค์นั้นอันเป็นที่รักของท่านได้ถูก พรากรเอาลงมาไว้ที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้น เมื่อท่านได้จบชีวิตของท่านลงไปแล้วเช่นนี้ จึงขอร้องให้นายอำเภอส่งนำความดังกล่าวของพวกเขานี้ขึ้นกราบบังคมทูลตามเหตุผลแห่งความเป็นจริง ดังได้เรียนมาเพื่อขอรับพระกรุณาพระราชทานพระพุทธรูปองค์ที่มีพระนามว่า “หลวงพ่อเพชร” นั้นกลับไปไว้กระทำการสักการบูชาแทนองค์หลวงพ่อเพชรพระสงฆ์เจ้าอาวาสสืบต่อไปด้วย

หลวงนฤนารถเสนี นายอำเภอบางโพจึงจำเป็นต้องรีบเดินทางลงไปกรุงเทพมหานคร และนำคำร้องเรียนตามเหตุผลที่อ้างของประชาชนเหล่านั้นเข้าทูลเกล้ากราบบังคมทูลแด่องค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) โดยละเอียดทุกประการ และพระองค์ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้ามีพระบรมราชการโปรดพระราชทานคืนหลวงพ่อเพชรพระพุทธรูป ภูมิกรองค์นั้น มอบให้หลวงนฤนารถเสนีเป็นผู้นำกลับมาส่งมอบคืนให้แก่ประชาชนชาวเมือง อุดรดิตถ์ พร้อมกับได้ทรงรับสั่งกำชับให้นำมาประดิษฐานไว้ที่วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) อย่างเดิม ทั้งนี้โดยที่พระองค์ได้ทรงพระราชดำริเห็นออกเห็นใจในความกตัญญูทดแทนของบรรดาศิษย์ และประชาชนผู้ร้องเรียนด้วยความเคารพเลื่อมใสอันแท้จริงเหล่านั้น และพร้อมกับได้ทรงฝากพระกระแส พระราชดำรัสด้วยความสลดพระทัยในเหตุแห่งการมรณภาพของหลวงพ่อเพชรเจ้าอาวาสองค์นั้น มายังบรรดาลูกศิษย์ และประชาชนชาวเมืองอุดรดิตถ์ทั้งหลายด้วย

รวมเวลาที่หลวงพ่อเพชรพระภูมิกรองค์นี้ ได้ถูกอัญเชิญนำไปประดิษฐานไว้ที่วัด เบญจมาภิตรศิวาราม กรุงเทพมหานคร ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นเป็นเวลานานถึง ๑๐ ปี ดังมีอักษรเป็นรอยจารึกไว้ที่ฐานประทับนั่งของพระองค์พระภูมิกรนั้นติดอยู่เรื่องมาจนตราប់กระทั่ง ทุกวันนี้ มีข้อความว่า “พระพุทธรูปองค์นี้ เมื่อ ร.ศ. ๑๑๙ พ.ศ. ๒๔๔๓ พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้อัญเชิญจากวัดท่าถนนไปไว้วัดเบญจมาภิตร ครั้น ร.ศ. ๑๒๙ พ.ศ. ๒๔๕๓ หลวงนฤนารถเสนี (พันจู ภรรยา) ได้อัญเชิญกลับมาไว้วัดท่าถนน โดยบรรทุกเรือขึ้นมา จากกรุงเทพมหานคร”^๖

^๖ วิบูลย์ บุณนารมย์, ประวัติหลวงพ่อเพชร วัดท่าถนน พระยาพิชัยดาบหัก, หน้า ๓๓ – ๓๖.

๒.๖ ประวัติพระภิกษุเพ็ชร หรือ หลวงพ่อเพ็ชร พระภิกษุเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อเดิม (วัดท่าถนนวน)

“หลวงพ่อเพ็ชร” นามนี้ เป็นนามเดิมของพระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งมีวัยชราล่วงประมาณ ๗๐ ปีเศษ ในครั้งนั้นท่านได้ดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์ โดยเป็นเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนนวน) อำเภอบางโพ เมืองอุตรดิตถ์ ในครั้งกระโน้น พระภิกษุรูปนี้เป็นผู้ที่ได้รับมอบถวายพระพุทธรูปปฏิมากรศักดิ์สิทธิ์ หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ทั้งองค์ คือ หลวงพ่อเพ็ชรองค์ปัจจุบันนี้นำมาประดิษฐานไว้ที่วัดท่าถนนวน ตั้งแต่ครั้งยังมีชื่อเรียกกันว่า “วัดวังเตาหม้อ” ในครั้งกระโน้น

ต่อมาเมื่อท่านเจ้าอาวาสหรือหลวงพ่อเพ็ชร พระภิกษุรูปนั้น ท่านได้รับมอบถวายพระพุทธรูปมาแล้ว ท่านได้พิจารณาเห็นว่าพระพุทธรูปองค์นั้น ประกอบด้วยพระพุทธรูปลักษณะเป็นที่น่าพึงพอใจ และน่าสนใจทุกส่วนขององค์พระพุทธรูปงดงามมาก ได้เห็นแล้วก็พอจะสันนิษฐานประมาณได้ว่า พระพุทธรูปองค์นั้นได้สร้างมาแล้วนับเป็นเวลาไม่น้อย หากจะคำนวณกันอย่างคร่าวๆ ก็คงจะเป็นเวลาหลายร้อยปี เพราะลักษณะเป็นของเก่ามากซึ่งจะหาได้ไม่มากนัก มีพระรัศมีที่มองเห็นแล้วซาบซึ้ง ประทับใจหลายประการ ด้วยเหตุแวดล้อมจากกรณีแห่งการพิจารณาสันนิษฐานของท่านนี้ ท่านจึงปักใจเลื่อมใสเคารพบูชา และทะนุถนอมเอาใจใส่ ระวังรักษาเป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านั้นเท่าที่ได้รับฟังจากคำบอกเล่าจากผู้ที่ได้ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ในครั้งนั้นเล่าสืบต่อกันมาว่า หลวงพ่อเพ็ชร พระภิกษุเจ้าอาวาสองค์นี้ ท่านได้รับมอบถวายความเคารพ ความรัก และห่วงแหนรักใคร่ในองค์พระพุทธรูปปฏิมากรองค์นั้นมาก ประดุจชีวิตจิตใจของท่านทีเดียว

ผู้หลักผู้ใหญ่ และผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุวัยชรา และยังมีชีวิตอยู่ได้เคยเป็นผู้ทราบเรื่องราวในอดีตครั้งกระโน้นสืบต่อกันมาเป็นอย่างดี ได้เคยเล่าให้ฟังว่า หลวงพ่อเพ็ชรพระภิกษุเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนนวน) องค์นั้น ท่านเป็นพระเถระผู้ใหญ่ในสมัยนั้น ซึ่งสำเร็จธรรมทางวิปัสสนาธุระ และสมณะกรรมฐานอย่างเชี่ยวชาญ มีผู้เคารพเลื่อมใสนับถือในตัวท่านมาก จนมีชาวเล่าลือกันไปทั่วว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นพิเศษ ชลฺงในวิชาไสยศาสตร์ จนไม่อาจมีพระภิกษุรูปใดจะเทียมเท่าท่านได้ในยุคนั้น ประกอบทั้งหลวงพ่อท่านเป็นพระภิกษุที่สูงด้วยวัยวุฒิ และคุณวุฒิเพียบพร้อมด้วยธรรมปฏิบัติทุกประการ กับทั้งมีความเมตตาปราณีเอื้ออารีแก่ภิกษุสามเณรตลอดทั้งบรรดาศิษย์ และประชาชนทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ ไม่เลือกชั้นวรรณะ และเพศวัย มั่นอยู่ในคุณธรรมทุกประการนับเป็นเลิศ ด้วยคุณความดีในวัตรปฏิบัติของท่านนี้เอง ท่านจึงได้รับตำแหน่งฐานะในฝ่ายสงฆ์ ดำรงตำแหน่งพระอุปัชฌาย์อาจารย์อยู่ในสมัยนั้นอย่างกว้างขวางตลอดมาเป็นเวลานาน นับเป็นบูรพาจารย์ที่มีลูกศิษย์ลูกหา ศิษยานุศิษย์เกือบทั่วทั้งเมืองอุตรดิตถ์ นอกจากการปฏิบัติดังกล่าวหลวงพ่อยังทรงไว้ด้วยการเป็นผู้รักษาสัจจะเป็นเอก พุดจริง ทำจริง มีความเด็ดขาด และเด็ดเดี่ยว เอาใจใส่ในทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมทำนุบำรุงวัดวาอารามให้รุ่งเรืองอยู่เสมอ ด้วยเหตุดังกล่าวมาแต่ต้น ประชาชนทั้งหลายจึงพากันเรียกท่านว่า “หลวงพ่อเพ็ชร” เพราะชื่อตัวของท่านชื่อเพ็ชรแต่เดิมมา จนเป็นที่รู้จักกันไปทั่วไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่

นับแต่หลวงพ่อเพ็ชร ท่านได้รับมอบพระพุทธรูปองค์นั้นมาไว้ที่วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนนวน) แล้ว ด้วยความพึงพอใจรักใคร่ และเคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ลักษณะขององค์พระพุทธรูปที่ปรากฏ กับทั้งองค์พระพุทธรูปได้ทรงประทับนั่งในพระอิริยาบถขัดสมาธิเพ็ชร หลวงพ่อท่านจึงตั้งชื่อเดิมของท่าน ถวายพระนามให้แก่พระพุทธรูปองค์นั้น โดยเรียกว่า “หลวงพ่อเพ็ชร” เช่นเดียวกับชื่อ

ของตัวเอง ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับท่าประทับนั่งขององค์พระพุทธรูปนั้นประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง เพื่อให้ชื่อนี้ได้เป็นอนุสรณ์เตือนความจำ ความระลึกของบรรดาศิษย์ทั้งหลายของท่านโดยทั่วกันตลอดไปอีกด้วย

ครั้นต่อมา ทางราชการได้มาอัญเชิญเอาองค์พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรนั้นไปไว้ที่ กรุงเทพมหานคร หลวงพ่อเพ็ชร พระภิกษุเจ้าอาวาส ผู้เป็นเจ้าของเดิมท่านเสียใจมาก แต่ท่านก็ไม่มีทางที่จะขัดขึ้นหวงห้ามหรือยื้อแย่งเอาไว้ได้อย่างไร เพราะเป็นความประสงค์ของทางราชการ บ้านเมือง กับทั้งเป็นพระกระแสพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ ๕ หลวงพ่อท่านจึงจำใจ และจนใจ จำต้องยอมให้เอาไป โดยมีกล้ำพุดจาทักท้วงหวงห้าม แต่ประการใด และเมื่อองค์พระพุทธรูปได้ถูกนำออกไปจากวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) นั้นแล้ว จากนั้นต่อมา หลวงพ่อท่านก็ต้องได้รับความตรอมใจมาก เพราะคิดถึงแต่พระพุทธรูปอันเป็นที่รักของท่าน จนไม่ยอมที่จะแตะต้องฉันอาหารเลย แม้บรรดาญาติโยมผู้เคารพนับถือในตัวท่าน และศิษย์ทั้งหลาย เมื่อได้ทราบข่าวก็พากันสลดใจ และห่วงใย ต่างก็พากันมาเยี่ยม และจัดนำอาหารมาถวาย พุดจาวีรอนเอาอกเอาใจเพื่อขอร้องให้ท่านลิ้ม และเลิกล้มความคิดถึง และหยุดความเสียใจนั้นเสียเถิด ขอนิมนต์ให้ท่านรับอาหารที่พวกเรานำมาถวาย และฉันอาหารนั้นแม้ไม่มากก็น้อย ด้วยเกรงท่านจะอ่อนเพลีย และเป็นลมล้มป่วยลงแต่ก็ไม่ได้ผล หลวงพ่อเพ็ชรพระภิกษุเจ้าอาวาส ท่านยังคงรักษาความตั้งใจเดิมอันเด็ดเดี่ยวของท่านไว้ไม่มีเปลี่ยนแปลง ท่านไม่ยอมฉันอาหารเหล่านั้นเลยแม้แต่น้อย เพียงแต่ท่านได้พูดบอกกับบรรดาญาติโยม และศิษย์ทั้งหลายเหล่านั้นว่า

“ฉันขอบใจโยม และศิษย์ทุกคนที่ห่วงใยฉัน แต่ฉันจะอยู่ต่อไปอีกไม่ได้แล้ว ในวัดนี้เขามาแย่งของรักของฉันไป เขามาข่มเหงรังแกทำลายหัวใจฉัน ฉันขัดขึ้นเขาไม่ได้ห้ามเขาไม่ได้ เพราะเป็นอาญาบ้านเมือง เขาอ้างพระดำรัสของกษัตริย์ เขาแกล้งฆ่าฉันทางอ้อมแล้ว ฉันจะอยู่ต่อไปไม่ได้ ฉันต้องขอลาไปจากญาติโยม และศิษย์ที่รักทั้งหลายก่อน อยู่ไม่ได้จริงๆ ทนความว่าเหว และเศร้าใจไม่ได้ ครึ่งใดได้แลเห็นสถานที่ประทับขององค์พระพุทธรูปว่างเปล่าอยู่อย่างนั้น ใจฉันมันหวิวๆ แห้งเหี่ยว และหดหู่จนบอกไม่ถูกทุกครั้ง เศร้าหมองเหลือเกิน อย่าได้ห้ามฉันเลยให้ฉันไปดีๆเถิด นึกว่าช่วยกันต่ออายุให้แก่ฉันให้ได้อยู่ไปอีกนานๆ เอาบุญกันเถิด ฉันขอลาก่อน ขอให้ท่านทั้งหลายจงอยู่เป็นสุข เป็นสุขเถิด ฉันต้องไปแน้อยู่ไปอีกไม่ได้ ได้ตั้งใจไว้แล้ว ขอฝากวัดของฉันด้วย ฝากสงฆ์และสามเณรศิษย์ของฉันด้วย ฉันไม่มีทรัพย์สินสมบัติอะไรอีกแล้ว นอกจากพระพุทธรูปที่เขามาเอาไปจากฉัน ฉันไม่ต้องการอะไรอีกแล้ว ฉันขอลาก่อน ญาติโยมทั้งหลายอยู่ทางนี้ ฉันขอฝากให้ช่วยกันเป็นธุระดูแลเอาใจใส่วัดต่อไปแทนตัวฉันด้วย เมื่อฉันยังอยู่เป็นอย่างไรฉันไปแล้วก็ขอให้เหมือนเดิมตลอดไปเถิด อย่าห่างเหินกันเลยถ้าฉันยังไม่สิ้นลมหายใจ และเมื่อไรเขาได้คืนสิ่งสุดท้ายที่รักของฉัน กลับมาก็คงจะได้พบกันอีก ขอให้ทุกคนจงอยู่ดี กินดี มีความสุข ความเจริญกันตลอดไป ช่วยกันบอกให้รู้ต่อๆ ไปด้วย ฉันขอลาทุกๆ คน อย่าห่วงฉันเลย”

บรรดาญาติโยม และศิษย์ทั้งหลายที่ได้ยินได้ฟังคำอำลาของหลวงพ่อเพ็ชร พระภิกษุเจ้าอาวาส อย่างเด็ดเดี่ยวเช่นนั้น ทุกคนต่างตื่นตันใจถึงกับน้ำตาไหล บางคนถึงกับร้องไห้โฮ ออกมาดั่งๆก็มี และต่างก็พยายามช่วยกันพุดจาวีรอนขอร้องให้ท่านยับยั้งไว้ โดยไม่ยอมที่จะให้ท่านจากไป แต่หลวงพ่อเพ็ชรพระภิกษุเจ้าอาวาสท่านก็คงยืนยันความตั้งใจของท่านไม่ยอมเปลี่ยนแปลง และพร้อมกับตอบคำขอร้องวิงวอนของญาติโยมว่า

“อยู่ไม่ไหวแน่ อยู่ไม่ได้ ฉันต้องไปแน่นอน เพราะตั้งใจไว้แล้ว พุดออกไปแล้ว ฉันเห็นใจญาติโยม และศิษย์ที่รักทุกคน เชื่อแล้วด้วยใจจริงว่า ทุกคนนับถือ และหวังดีต่อฉันมาก ห่วงใยในตัวฉันด้วยจริงใจ ฉันขอบใจมากทุกคน ไม่รู้จะตอบแทนกันอย่างไรได้ แต่ฉันจำเป็นต้องจากไปแน่นอนอยู่ไม่ได้ จะไปเพื่อให้ลืมเรื่องนี้เสีย อย่างห่วงฉันเลย ขอให้จำเรณู จำเรณูสุขกันเถิด”

ทุกคนต่างพากันวิตกห่วงใยท่านมาก เพราะท่านก็ชราภาพมากแล้ว สังขารร่างกายก็ไม่แข็งแรงเหมือนคนหนุ่มทั้งหลาย เกรงว่าเมื่อท่านต้องไปลำบากเข้า คนที่จะคอยปรนนิบัติใกล้ชิดก็ไม่มี ท่านก็จะเป็นอันตรายเจ็บป่วยได้ง่าย แต่เมื่อจะได้พากันวิงวอนขอร้องท่านอย่างไรก็ไม่เป็นผล แล้วทุกคนจึงต้องจำใจกราบลาท่านกลับด้วยใจหดหู่ อาลัยอาวรณ์อย่างบอกไม่ถูก บางคนถึงกับพุ่มพวยน้ำตาไหลไปตลอดทางก็มี

วันรุ่งขึ้น ญาติโยมทั้งหลายต่างพากันไปหาหลวงพ่อบ้างอีก แต่คราวนี้ได้พากันไปเป็นจำนวนมาก ทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ และหนุ่มสาว เพราะเมื่อใครได้รู้ข่าวว่าหลวงพ่อกำลังจะไปจากวัด หลวงพ่อกำลังจะไปวัด หลวงพ่อกำลังจะไปวัดอีกต่อไป ท่านเสียใจที่ต้องสูญเสียพระพุทธรูปอันเป็นที่รักของท่าน ดังนั้นในวันนี้จึงได้พากันไปที่วัดแต่เช้าตรู่ เนื่องจากคนนี้บอกคนโน้น จากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง ทุกคนพากันไปด้วยความตั้งใจเป็นอย่างเดียวกัน เพื่อจะได้ช่วยกันพูดอ้อนวอนไม่ให้หลวงพ่อบ้างจากไป จะขอร้องกราบท่านวิงวอนให้คงอยู่ที่วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) นั้นอีกต่อไปนานๆ ตามเดิม ต่อเมื่อพวกเขาเหล่านั้นได้พากันไปถึงวัด ต่างก็ได้รับความผิดหวังตามกัน เพราะไม่ได้พบหลวงพ่อกำลังแล้ว ทุกคนใจหาย จึงได้พากันเข้ารุมล้อมซักไซ้ถามพระ และเณรในวัดจนทั่วทุกองค์ ก็ไม่มีผู้ใดทราบว่หลวงพ่อบ้างไปทางไหน ตั้งแต่เมื่อไร ไม่มีใครรู้เลย เพราะเวลาท่านไปท่านไม่ยอมบอกให้ใครรู้ เมื่อความตั้งใจของบรรดาญาติโยมทั้งหลายต้องคว้าน้ำเหลว ผิดหวังเช่นนั้น ทุกคนจึงพากันกลับด้วยการหลั่งน้ำตาเสียดาย และคิดถึงท่าน

วันต่อมา หลังจากหลวงพ่อบ้างพระภิกษุเจ้าอาวาสท่านได้จากวัดวังเตาหม้อไปแล้ว ก็มีผู้ใดทราบข่าวว่า หลวงพ่อบ้างได้ไปพำนักอาศัยอยู่ในสถานที่ต่างๆ หลายหนหลายแห่งแล้วแต่ความพอใจของท่านอันเป็นที่สงบ เช่น ตามป่าช้า และภูเขา หลายแห่ง ตลอดจนตามบริเวณวัดร้างเก่าแก่ต่างๆ ที่ท่านได้ผ่านไป ท่านได้ไปพักอยู่เพียงแห่งละวันสองวันแล้วก็ออกเดินทางต่อไปอีก

ไม่ยอมที่จะให้มีผู้ใดได้พบบ่อยครั้ง แม้แต่บรรดาลูกศิษย์ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นคนคุ้นเคยใกล้ชิด เคยรักใคร่โปรดปรานสนิทสนมกันมาแต่ก่อนอย่างไรก็ตามท่านก็ไม่ยอมให้รู้ที่อยู่ และทั้งไม่ยอมให้ได้พบบ่อยนัก แต่ถ้าหากยังบังเอิญท่านพักที่ใดมีคนรู้ และนำอาหารไปถวายจะได้พบกับท่านก็แต่เพียงครั้งเดียวเท่านั้น วันรุ่งขึ้นเมื่อได้กลับไปใหม่อีกครั้ง ก็จะไม่หวังได้พบกับท่านอีกเป็นซ้ำสองเป็นอยู่เช่นนั้นตลอดมาจนล่วงไปได้เกือบ ๑๐ ปี จนถึงวาระท้ายสุด ท่านก็ได้ไปถึงแก่กาลมรณภาพอยู่บนยอดเขาแห่งหนึ่ง จนมีผู้ไปพบศพของท่าน และได้ช่วยกันนำเอาศพกลับมา บรรดาผู้เคารพเลื่อมใสและศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย ได้ร่วมกันถวายกตัญญูทศเวทด้วยมูทิตาจิต โดยการจัดปลงศพบำเพ็ญกุศลให้ท่านตามประเพณี กับทั้งได้นำอัฐิธาตุของท่านบรรจุสร้างเป็นอนุสรณ์ขึ้นไว้กระทำสักการบูชา ดังปรากฏอยู่ตรงหน้าท่านทุกวันนี้นะ อนุสาวรีย์ดังกล่าวตั้งประดิษฐานภายในกุฏิซึ่งตั้งอยู่ด้านซ้ายมือของพระพุทธรูปหลวงพ่อบ้างปัจจุบันทางด้านเหนือ^๗

^๗ คณะศิษยานุศิษย์ วัดท่าถนน, หลวงพ่อบ้างเพ็ชร พระคู่บ้านคู่เมืองอุดรดิตถ์, หน้า ๓ - ๗.

๒.๗ สรุป

พระพุทธรูป “หลวงพ่อเพ็ชร” องค์นี้เป็นพระพุทธรูปขึ้นมาหล่อขึ้น เนื้อทองสัมฤทธิ์ (สีนาค) ตลอดทั้งองค์ ทรงประทับพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิเพชร จากการสันนิษฐานของผู้ชำนาญทางโบราณคดีมีความเห็นว่า พระพุทธรูปองค์นี้น่าจะเชื่อได้ว่าได้สร้างขึ้นมาตั้งแต่ในครั้งสมัยเชียงแสน หรือที่เรียกกันในการพระพุทธรูปว่า “พระพุทธรูปบางเชียงแสนสิงห์ ๑” มีอายุไม่น้อยกว่า ๘๐๐ ปีเศษ หรือเกือบ ๙๐๐ ปี ถูกค้นพบเมื่อปีมะเส็ง เบญจศกพระพุทธรศักราช ๒๔๓๖ ร.ศ. ๑๑๒ ระยะเวลาประมาณราวเดือน ๕ หรือ เดือน ๖ โดยพระภิกษุสงฆ์เถระผู้ใหญ่องค์หนึ่ง ซึ่งมีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า “หลวงพ่อบุชฌาย์ดั่ง” ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสอยู่วัดหมอนไม้ อำเภอบางโพ (อำเภอมืองปัจจุบัน) เมืองอุดรดิตถ์ ที่วัดร้างแห่งหนึ่งในตำบลไผ่ล้อม อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ และได้ นำเอาประดิษฐานไว้ที่วัดหมอนไม้ อำเภอบางโพ เมืองอุดรดิตถ์ ได้มีการฉลองสมโภชรับพระพุทธรูป องค์นี้นั้นกันอย่างยิ่งใหญ่ หลังจากหลวงพ่อบุชฌาย์ดั่งได้นำเอาพระพุทธรูปเนื้อสัมฤทธิ์มา ประดิษฐานไว้ที่วัดหมอนไม้ อำเภอบางโพ เมืองอุดรดิตถ์ ได้สักประมาณปีกว่าๆ หลวงพ่อบุชฌาย์ ดั่งก็ได้ นำเอาไปมอบถวายองค์พระพุทธรูปแต่หลวงพ่อเพ็ชร พระภิกษุเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) เนื่องด้วยสาเหตุว่า วัดหมอนไม้อยู่ไกลกับบ้านเมือง และยังไม่มียุทธสถานที่ที่จะนำเอา พระพุทธรูปองค์นั้นมาประดิษฐานให้สมกับเกียรติ และความมั่งคั่งขององค์พระพุทธรูปได้

หลวงพ่อเพ็ชรเจ้าอาวาสวัด วังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) เมื่อได้พระพุทธรูปเนื้อสัมฤทธิ์องค์ นั้น ท่านก็มีความจงรักใคร่เคารพสักการะในองค์พระพุทธรูปอย่างจับจิตจับใจของท่าน และหวังแทน อย่างที่สุดถึงกับท่านได้ออกปากบอกกับญาติโยมไม่ว่า พระพุทธรูปองค์นี้ท่านรักประดุจชีวิตจิตใจของ ท่านทีเดียว และขอใช้ญาติโยมช่วยจำคำพูดไว้ ขอให้ช่วยกันบำรุงรักษาทะนุถนอมองค์พระพุทธรูป องค์นี้ไว้ให้ดีด้วย กับอีกประการประการด้วยพระพุทธรูปองค์นี้ทรงประทับนั่งด้วยพระอิริยาบถในท่า นั่งขัดสมาธิเพชรนั้นประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งเพื่อแสดงถึงความเลื่อมใส ศรัทธาอย่างซาบซึ้ง เป็นอย่างยิ่ง และเพื่อเป็นอนุสรณ์สำหรับตัวท่าน หลวงพ่อเพ็ชรเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) จึงได้ตกลงใจถวายพระนามแก่พระพุทธรูปองค์นั้นว่า “หลวงพ่อเพ็ชร” เช่นเดียวกับชื่อของตัวท่าน และด้วยเหตุดังกล่าวมาพระพุทธรูปองค์นี้จึงได้รับพระนามที่เรียก และเป็นที่ยึดจักกันไปทั่วว่า “หลวง พ่อเพ็ชร” สืบเนื่องติดต่อกันจนตราบกระทั่งทุกวันนี้

ต่อมาในราว ปีชวด โทศก พระพุทธรศักราช ๒๔๔๓ ตรงกับ ร.ศ. ๑๑๙ ในรัชสมัยแผ่นดิน สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างวัดเบญจมบพิตร ขึ้นที่ในกรุงเทพมหานครฯ ได้มีพระราชดำรัสให้หาพระพุทธรูปที่มีความสวยงามมาประดิษฐานไว้ ที่วัด โดยมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มอบรับพระบรมราชโองการได้นำเอาพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร มาถวายเพื่อที่จะได้นำเอามาประดิษฐานไว้ที่วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร เมื่อพระพุทธรูปหลวง พ่อเพ็ชรถูกนำเอาออกจากวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ไปแล้ว หลวงพ่อเพ็ชรพระภิกษุเจ้าอาวาสวัดวัง เตาหม้อ (วัดท่าถนน) เกิดความรู้สึกเสียใจเป็นอย่างมากที่สูญเสียพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรไป ท่านจึง ได้ออกจากวัดไปด้วยเหมือนกันตามคำปฏิญาณของท่านโดยมีระยะเวลาห่างกันประมาณ ๒ - ๓ วัน เท่านั้น ท่านได้บำเพ็ญวัฏฏปฏิบัติด้วยการเดินจงกรม สำนวนจิตปฏิบัติ และได้ไปปฏิบัติทางวิปัสสนา กรรมฐานอยู่ตามป่าช้าตามวัดร้างตามป่า และตามเขาแห่งละคืบเรื่อยไป แล้วแต่ความพอใจในทาง สงบของท่าน จนกระทั่งถึงแก่กาลมรณภาพ

ครั้นต่อมาใน ปีจอ โทศก พระพุทธศักราช ๒๕๔๓ ตรงกับปี ร.ศ. ๑๒๙ ในปีนี้เอง หลวงนฤนารถเสนี (หลวงนฤบาล) ซึ่งขณะนั้นได้รับราชการดำรงตำแหน่งเป็นนายอำเภอบางโพ (อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ในปัจจุบัน) เมืองอุตรดิตถ์ได้เป็นผู้อัญเชิญนำเอาพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรจาก กรุงเทพมหานคร กลับมาประดิษฐานไว้ที่วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ตามเดิม เหตุที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้อัญเชิญพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรมอส่งกลับคืนมานั้น มีเหตุอยู่ ๒ ประการ คือ

(๑) องค์หลวงพ่อเพ็ชรพระพุทธรูปปฏิมากรนั้นจึงได้ทรงสำแดงนิมิตรอกินหารด้วยการเข้าฝันสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ ในขณะทรงพระบรรทม บันดาลให้ทรงสุบินนิมิตฝันเห็นว่าหลวงพ่อเพ็ชรพระพุทธรูปปฏิมากรองค์ที่ได้ไปอัญเชิญนำมาจากวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) เมืองอุตรดิตถ์ ได้มาเข้าฝันขอร้องให้นำพระองค์ท่านส่งกลับคืนไปไว้ยังวัดวังเตาหม้อ เมืองอุตรดิตถ์ เสียตามเดิมเถิด ท่านจะอยู่ที่กรุงเทพมหานครนี้อีกต่อไปไม่ได้ เพราะเป็นห่วงประชาชนชาวเมืองอุตรดิตถ์ และลูกศิษย์ของท่านผู้เคารพเลื่อมใสนับถือท่านอยู่อีกมากเกือบทั้งเมือง ขอให้ช่วยส่งท่านกลับไปเถิด ขอกลับไปอยู่คู่มืองอุตรดิตถ์ตลอดไป

(๒) บรรดาศิษย์ และประชาชนผู้เคารพเลื่อมใสในตัวท่านต่างก็มีความอาลัยรัก และคิดถึงท่านมาก จึงได้มีการนัดหมายรวมพวกกันขึ้นแล้วพากันไปร้องเรียนต่อนายอำเภอบางโพในสมัยนั้น คือ หลวงนฤนารถเสนี โดยกล่าวคำวิงวอน และขอร้องให้นายอำเภอรับเป็นธุระช่วยจัดการนำคำเรียกร้องของพวกเขาเข้าไปกรุงเทพมหานคร เพื่อขอร้องให้ทางราชการนำเข้ากราบบังคมทูลในหลวง ขอให้ส่งมอพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรองค์นั้นกลับคืนมาเพื่อพวกเขา และประชาชนทั้งหลายผู้ศรัทธาเลื่อมใสจะได้ยึดถือเป็นมิ่งขวัญ กระทำการสักการบูชา แสดงความกตัญญูตเวที น้อมรำลึกถึงพระเดชพระคุณของหลวงพ่อเพ็ชร เจ้าอาวาส อันเป็นองค์บูรพาจารย์ของพวกเขาเหล่านั้น

รวมเวลาที่หลวงพ่อเพ็ชรพระปฏิมากรองค์นี้ ได้ถูกอัญเชิญนำไปประดิษฐานไว้ที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นเป็นเวลานานถึง ๑๐ ปี ดังมีอักษรเป็นรอยจารึกไว้ที่ฐานประทับนั่งของพระองค์พระปฏิมากรนั้นติดอยู่เรื่องมาจนตราบกระทั่ง

ทุกวันนี้ มีข้อความว่า “พระพุทธรูปองค์นี้ เมื่อ ร.ศ. ๑๑๙ พ.ศ. ๒๔๔๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้อัญเชิญจากวัดท่าถนนไปไว้วัดเบญจมบพิตร ครั้น ร.ศ. ๑๒๙ พ.ศ. ๒๔๕๓ หลวงนฤนารถเสนี (พันจู ภรรยา) ได้อัญเชิญกลับมาไว้วัดท่าถนน โดยบรรทุกเรือขึ้นมาจากกรุงเทพมหานคร”

บทที่ ๓

สื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

พุทธศาสนิกชนสร้างพระพุทธรูป เพราะถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ควรแก่การบูชา และเป็นเครื่องเตือนใจให้รำลึกถึงองค์พระบรมศาสดา การสร้างพระพุทธรูปนั้นได้ยึดรูปตัวจริงของพระพุทธรูปองค์เป็นหลัก รวมทั้งสร้างขึ้นตามอุดมคติของศิลปินผู้สร้างซึ่งในหลักธรรมของพระองค์ท่านอย่างแท้จริงแล้ว จึงเนรมิตพระพุทธรูปขึ้นให้ตรงกับมโนภาพ พระพุทธรูปนั้นมีใช้พระรูปเหมือนองค์จริงของพระพุทธเจ้า หากเป็นรูปเนรมิตรวมพระลักษณะอันประเสริฐเลิศบุรุษของพระองค์ เข้ากับหลักธรรมความรู้แจ้งเห็นจริงบรรลुพระอรหันต์หลุดพ้นจากกิเลสเข้าสู่นิพพาน เมื่อพุทธศาสนิกชนได้เห็นพระพุทธรูปก็จะได้รำลึกถึงพระองค์ รำลึกถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ และพระสาวกผู้สืบต่อพระศาสนารวมกันเป็นไตรสรณคมน์

เช่นนี้จึงเห็นได้ว่า การสร้างพระพุทธรูปมิได้ขึ้นอยู่กับส่วนบุคคลแต่ขึ้นอยู่กับอุดมคติ คือธรรมอันเป็นบารมีของบุคคล ดังนั้น เมื่อเราดูพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือช่างชั้นสูง เราจึงรู้สึกว่าการสร้างพระพุทธรูปเป็นที่ยอมรับของสังคมและความหลุดพ้นไปจากโลกนั้นเอง^๑

การสร้างพระพุทธรูปเพื่อเป็นรูปเคารพในระยะเริ่มแรกก็ได้สร้างลักษณะท่าทางเพื่อเป็นที่ยอมรับรำลึกถึงพระพุทธประวัติหรือเหตุการณ์สำคัญ เช่น เมื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ก่อนตรัสรู้ก็สร้างพระพุทธรูปนั่งซ้อนพระหัตถ์เป็นกิริยาสมาธิหรือเหตุการณ์เมื่อพระองค์ทรงชนะพญามารก็สร้างให้เป็นพระพุทธรูปนั่งพระหัตถ์ขวาห้อยที่พระเขลา เพื่อแสดงว่าทรงชี้ว่างพระธรรมเป็นพยาน พระพุทธรูปจีบนิ้วพระหัตถ์เป็นรูปวงกลมเป็นที่รำลึกถึงการปฐมเทศนา นิ้วพระหัตถ์นั้นแทนรูปธรรมจักรหรืออาการหมุนวงธรรมจักร ตลอดจนพระพุทธรูปนอนก็เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์เมื่อเสด็จเข้าสู่พระนิพพาน

การที่คนในยุคหลังๆ ต่อมาสร้างพระพุทธรูปเคารพรำลึกถึงพระพุทธเจ้าตามศรัทธาและเพื่อเป็นพุทธบูชาตานั้น ก่อให้เกิดรูปแบบการที่งดงามตามคติความนิยมของกลุ่มชน และหมู่เหล่า มีลักษณะทางศิลปกรรมและสิ่งประกอบต่างๆ แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นและยุคสมัย ประกอบกับในประเทศไทยเองพระพุทธศาสนาก็เกิดอยู่คู่เคียงกับศาสนาอื่นๆ โดยเฉพาะศาสนาฮินดู หรือศาสนาพราหมณ์ ซึ่งนิยมสร้างพระพุทธรูป^๒

^๑ อัมศิริ พุทธานุสรณ์, พระคู่บ้านคู่เมือง, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๑), หน้า ๓๖.

^๒ วรันทน์ ชัชวาลทิพากร, พระพุทธรูป คู่บ้านคู่เมือง, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๑), หน้า ๘๖.

พระสูตรตันตปิฎก ที่มณิกาย ปาฎิกวรรค ลักษณะสูตร ว่าด้วยมหาบุรุษ ๓๒ ประการ
สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี
เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย มหาบุรุษ
ทรงสมบูรณ์ด้วยลักษณะมหาบุรุษ ๓๒ ประการ มีคติเพียง ๒ อย่าง ไม่เป็นอย่างอื่น คือ

๑. ถ้าอยู่ครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้ทรงธรรม ครองราชย์โดยธรรม
ทรงเป็นใหญ่ในแผ่นดินมีมหาสมุทรทั้งสี่เป็นขอบเขต ทรงได้รับชัยชนะ มีพระราชอาณาจักรมั่นคง
สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คือ (๑) จักรแก้ว (๒) ช้างแก้ว (๓) ม้าแก้ว (๔) มณีแก้ว (๕) นางแก้ว (๖)
คหบดีแก้ว (๗) ปริณายกแก้ว มีพระราชโอรสมากกว่า ๑,๐๐๐ องค์ ซึ่งล้วนแต่กล้าหาญ มีรูปทรงสม
เป็นวีระกษัตริย์ สามารถย่ำยีราชศัตรูได้ พระองค์ทรงชนะโดยธรรม ไม่ต้องใช้อำญา ไม่ต้องใช้ศัสตรา
ครอบครองแผ่นดินนี้มีสาครเป็นขอบเขต

๒. ถ้าออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต จะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ไม่มี
กิเลสในโลก

ภิกษุทั้งหลาย มหาบุรุษทรงสมบูรณ์ด้วยลักษณะมหาบุรุษ ๓๒ ประการอะไรบ้าง จึงมีคติ
๒ อย่างอื่น คือ

(๑) ถ้าอยู่ครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ฯลฯ

(๒) ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต จะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ไม่มี
กิเลสในโลก

คือ มหาบุรุษในโลกนี้

๑. มีฝ่าพระบาทราบเสมอกัน ข้อที่มหาบุรุษมีฝ่าพระบาทราบเสมอกันนี้เป็นลักษณะ
มหาบุรุษของมหาบุรุษ

๒. พื้นฝ่าพระบาททั้งสองของมหาบุรุษ มีจักรซึ่งกำข้างละ ๑,๐๐๐ ชี่ มีกง มีตุ้ม และ
มีส่วนประกอบครบทุกอย่าง ข้อที่พื้นฝ่าพระบาททั้งสองของมหาบุรุษมีจักรซึ่งมีกำข้างละ ๑,๐๐๐ ชี่
มีกง มีตุ้ม และมีส่วนประกอบครบทุกขอย่างนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๓. มีสันพระบาทยื่นยาวออกไป ข้อที่มหาบุรุษมีสันพระบาทยื่นยาวออกไปนี้เป็น
ลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๔. มีพระองคุลียาว ข้อที่มหาบุรุษมีพระองคุลียาวนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหา
บุรุษ

๕. มีพระหัตถ์และพระบาทอ่อนนุ่ม ข้อที่มหาบุรุษมีพระหัตถ์และพระบาทอ่อนนุ่มนี้
เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๖. ฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทมีเส้นที่ข้อพระองคุลิจดกันเป็นรูปตาข่ายข้อที่มหา
บุรุษมีฝ่าพระบาทมีเส้นที่ข้อพระองคุลิจดกันเป็นรูปตาข่ายนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๗. มีข้อพระบาทสูง ข้อที่มหาบุรุษมีข้อพระบาทสูงนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหา
บุรุษ

๘. มีพระขงฆ์เรียวดุจแข้งเนื้อทราย ข้อที่มหาบุรุษมีพระขงฆ์เรียวดุจแข้งเนื้อทรายนี้
เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๙. เมื่อประทับยืน ไม่ต้องน้อมพระองค์ลงก็ทรงลูบคลำถึงพระชานด้วยฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองได้ ข้อที่มหาบุรุษเมื่อประทับยืนไม่ต้องน้อมพระองค์ลงก็ทรงลูบคลำถึงพระชานด้วยฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองได้นี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๐. มีพระคุญฐานเร้นอยู่ในฝัก ข้อที่มหาบุรุษมีพระคุญฐานเร้นอยู่ในฝักนี้เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๑. มีพระฉวีสีทอง คือ คล้ายทองคำ ข้อที่มหาบุรุษพระฉวีสีทอง คือ คล้ายทองคำนี้เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๒. มีพระฉวีละเอียด จนละอองธุลีไม่อาจติดพระวรกายได้ ข้อที่มหาบุรุษมีพระฉวีละเอียดจนละอองธุลีไม่อาจติดพระวรกายได้นี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๓. มีพระโลมชาติเดียว คือ ในแต่ละขุมมีเพียงเส้นเดียว ข้อที่มหาบุรุษมีพระโลมชาติเดียว คือ ในแต่ละขุมมีเพียงเส้นเดียวนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๔. มีพระโลมชาติปลายอนขึ้น คือ พระโลมชาติทอดเป็นวงเวียนขวาดังกุณฑลสิครามแซมดังดอกอัญชัน ข้อที่มหาบุรุษมีพระโลมชาติปลายอนขึ้น คือพระโลมชาติทอดเป็นวงเวียนขวาดังกุณฑลสิครามแซมดังดอกอัญชันนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๕. มีพระวรกายตั้งตรงดุจกายพรหม ข้อที่มหาบุรุษมีพระวรกายตั้งตรงดุจกายพระพรหมนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๖. มีพระมังสะใน ๗ แห่งเต็มบริบูรณ์ ข้อที่มหาบุรุษมีพระมังสะใน ๗ แห่งเต็มบริบูรณ์นี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๗. มีพระวรกายทุกส่วนบริบูรณ์ดุจลำตัวท่อนหน้าของราชสีห์ ข้อที่มหาบุรุษมีพระวรกายทุกส่วนบริบูรณ์ดุจลำตัวท่อนหน้าของราชสีห์นี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๘. มีร่องพระปฤษฎางค์เต็มเสมอกัน ข้อที่มหาบุรุษมีร่องพระปฤษฎางค์เต็มเสมอกันนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๑๙. มีพระวรกายเป็นปริมณฑลแห่งตันไทร พระวรกายสูงเท่ากับ ๑ วา ของพระองค์ ๑ วา ของพระองค์เท่ากับส่วนสูงพระวรกาย ข้อที่มหาบุรุษมีพระวรกายเป็นปริมณฑลดุจประมณฑลแห่งตันไทร พระวรกายสูงเท่ากับ ๑ วาของพระองค์ ๑ วาของพระองค์เท่ากับส่วนสูงพระวรกายนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของบุรุษ

๒๐. มีลำพระศอกกลมเท่ากันตลอด ข้อที่มหาบุรุษมีลำพระศอกกลมเท่ากันตลอดนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๒๑. มีเส้นประสาทรับรสพระกระยาหารได้ดี ข้อที่มหาบุรุษมีเส้นประสาทรับรสพระกระยาหารได้ดีนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๒๒. มีพระหนุดุจคางราชสีห์ ข้อที่มหาบุรุษมีพระหนุดุจคางราชสีห์นี้เป็นลักษณะมหาบุรุษ

๒๓. มีพระทนต์ ๔๐ ซี่ ข้อที่มหาบุรุษมีพระทนต์ ๔๐ ซี่นี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๒๔. มีพระทนต์เรียบเสมอกัน ข้อที่มหาบุรุษมีพระทนต์ไม่ห่างกันนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๒๕. มีพระหนต์ไม่ห่างกัน ข้อที่มหาบุรุษมีพระหนต์ไม่ห่างกันนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๒๖. มีพระเขี้ยวแก้วขาวงาม ข้อที่มหาบุรุษมีพระเขี้ยวแก้วขาวงามนี้เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๒๗. มีพระชิวหาใหญ่ยาว ข้อที่มหาบุรุษมีพระชิวหาใหญ่ยาวนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๒๘. มีพระสุรเสียงดุจเสียงพรหม ตรัสดุจเสียงร้องของนกการเวก ข้อที่มหาบุรุษมีพระสุรเสียงดุจเสียงพรหม ตรัสดุจเสียงร้องของนกการเวกนี้เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๒๙. มีดวงพระเนตรดำสนิท ข้อที่มหาบุรุษมีดวงพระเนตรดำสนิทนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๓๐. มีดวงพระเนตรแจ่มใสดุจตาลูกโคเพ็งตลอด ข้อที่มหาบุรุษมีดวงพระเนตรแจ่มใสดุจตาลูกโคเพ็งตลอดนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๓๑. มีพระอุณาโลมระหว่างพระโขนงสีขาวอ่อนเหมือนนุ่น ข้อที่มหาบุรุษมีพระอุณาโลมระหว่างพระโขนงสีขาวอ่อนเหมือนนุ่นนี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

๓๒. มีพระเศียรดุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์ ข้อที่มหาบุรุษมีพระเศียรดุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์นี้ เป็นลักษณะมหาบุรุษของมหาบุรุษ

ภิกษุทั้งหลาย มหาบุรุษทรงสมบูรณ์ด้วยลักษณะมหาบุรุษ ๓๒ ประการนี้จึงมีคติเพียง ๒ อย่างเท่านั้น ไม่เป็นอย่างอื่น คือ

๑. ถ้าอยู่ครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ฯลฯ

๒. ถ้าออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต จะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ไม่มีกิเลสในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ถึงพวกฤๅษีภายนอก ก็อาจจำลักษณะมหาบุรุษ ๓๒ ประการนี้ของมหาบุรุษได้ แต่ฤๅษีเหล่านั้นไม่ทราบ เพราะมหาบุรุษทรงทำกรรมนี้จึงได้ลักษณะนี้”^๓

หลังจากที่มีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาขึ้นแล้ว ต่อเมื่อใครพบเห็นก็รู้สึกเลื่อมใสศรัทธาอยากที่จะรังสรรค์พระพุทธรูปให้กว้างขวางเพิ่มมากขึ้น พร้อมกับได้สติคิดค้นคิดแปลงให้องค์ปฏิมากรแทนพระพุทธรูปที่มีความงดงามจับจิตใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้น พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรจึงเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะของทวดติงสมหาบุรุษลักษณะที่ครบถ้วนทำให้เป็นพระพุทธรูปที่มีประชาชนทั่วไปนิยมเลื่อมใส และทำการสักการบูชาเป็นอย่างมาก

พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในมงคลสูตร มงคลที่ ๓ ว่า ปุชา จ ปูชนียาน ^๔ ความว่า บุคคลในทำการสักการบูชาแก้วตฤที่ควรบูชา มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น จัดเป็นมงคลอันประเสริฐเป็นบ่อเกิดบุญสัมปทา^๕

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๐/๑๖๐ - ๑๖๓.

^๔ ชุ.ช. (ไทย) ๓๕/๓/๗.

^๕ สิริคุตโต ภิกขุ, มงคล ๓๘ ประการ ประทีปของผู้ปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองแห่งชีวิต , พิมพ์ครั้งที่ ๒, (สมุทรปราการ: ชมรมกัลยาณธรรม, ๒๕๕๘), หน้า ๕๘.

บูชา ๒^๖ ได้แก่

๑. อามิสบูชา บูชาด้วยอามิส คือ วัตถุสิ่งของ
๒. ธรรมบูชา บูชาด้วยธรรม คือ ด้วยการปฏิบัติให้บรรลุจุดหมายที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมไว้^๗

การปฏิบัติบูชา พระพุทธองค์ตรัสสอนว่ามีอานิสงส์หรือมีผลมากกว่าการบูชาด้วยอามิส นอกจากจะเข้าถึงแก่นแท้ของคำสอนแล้ว ยังเป็นการฝึกตนให้เป็นคนดีด้วยการประพฤติปฏิบัติฝึกหัด ขจัดความไม่เรียบร้อย ทำลายกิเลสความเห็นแก่ตัว ความโลภ ความโกรธ ความหลง ให้หมดสิ้นไป สร้างอุปนิสัยพฤติกรรมในทางที่ดีที่ชอบ เห็นแจ้งในธรรม เป็นทางนำไปสู่สันติสุข คือ พระนิพพาน อันเป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญผู้ปฏิบัติบูชานั้นเป็นสำคัญ^๘

๓.๑ พุทธศิลป์

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายพุทธศิลป์มีเนื้อความว่า “ในสมัยนั้นพุทธบริษัทนับถือพระไตรสรณคมน์ ไม่มีวัตถุอื่นเป็นเจดีย์ในพระพุทธศาสนา พระไตรสรณคมน์จึงเป็นเจดีย์ในพระพุทธศาสนา ต่อมาเจดีย์ในพระพุทธศาสนาจึงมี ๔ ประเภท คือ ๑. ธาตุเจดีย์ ๒. บริโภคเจดีย์ ๓. ธรรมเจดีย์ และ ๔. อุเทศิกเจดีย์เกิดในภายหลัง”^๙

พระราชวรมณี (ประยูรธ ปยุตโต) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า เจดีย์ที่เคารพนับถือ บุคคลสถานที่หรือวัตถุที่ควรเคารพบูชา เจดีย์เกี่ยวกับพระพุทธเจ้ามี ๔ อย่าง คือ ๑. ธาตุเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ๒. บริโภคเจดีย์ คือ สิ่งหรือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเคยทรงใช้สอย ๓. ธรรมเจดีย์ คือ บรรจุพระธรรม คือ พุทธพจน์ ๔. อุเทศิกเจดีย์ คือ พระพุทธรูป : ในทางศิลปกรรมไทย หมายถึงสิ่งที่ก่อเป็นยอดแหลมเป็นที่บรรจุสิ่งที่เคารพนับถือ เช่น พระธาตุ และอัฐิบรรพบุรุษ เป็นต้น^{๑๐}

พระธรรมโกศาจารย์ ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับพุทธศิลป์มีเนื้อความสรุปได้ว่า “ยอดของศิลปะนั้น เป็นเรื่องดำรงชีวิตจิตใจให้อยู่เหนือความทุกข์ นี่เป็นศิลปะสูงสุดในพระพุทธศาสนา เรียกว่าเป็นศิลปะของชาวพุทธในการที่ช่วยกันปลดปล่อยความทุกข์ในทางจิตใจหรือปัญหาสังคม ในปัจจุบันเปลี่ยนไปเป็นเรื่องทางวัตถุ ศิลปะของชาวพุทธเลยกลายเป็นเรื่องโบสถ์เจดีย์ และพระพุทธรูปสวยๆ”^{๑๑}

^๖ อก.ทุก. (ไทย) ๒๐/๔๐๑/๑๑๗.

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์** (ชำระ – เพิ่มเติมช่วงที่ ๑/ยุค), พิมพ์ครั้งที่ ๓๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๖.

^๘ พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก), “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดรรมาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

^๙ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, **ตำนานพุทธเจดีย์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๗), หน้า ๕๓ – ๕๔.

^{๑๐} พระราชวรมณี (ประยูรธ ปยุตโต), **ศิลปะศาสตร์เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน**, เนื่องในวันสถาปนาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครบ ๓๕ ปี ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร: บ. ส่องสยาม, ๒๕๔๐).

^{๑๑} พระธรรมโกศาจารย์ อ่างใน พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก), “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดรรมาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗.

สงวน รอดบุญ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับพุทธศิลป์ไว้ว่า “พุทธศิลป์ คือ ศิลปกรรมที่สร้างขึ้นรับใช้พระพุทธศาสนาโดยตรง ทั้งในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ในลัทธิมหายาน และเถรวาท”^{๑๒}

อำนาจ เย็นสบาย ได้เขียนพุทธศิลป์ที่เกี่ยวกับพระพุทธรูป และพระเครื่องในหนังสือ พระผู้ทรงเป็นปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนาไว้ว่า

เมื่อพระพุทธศักราช ๒๕๐๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) ได้ทรงสร้างพระเครื่องขึ้นพิมพ์หนึ่งเป็นการส่วนพระองค์ เรียกว่า “พระกำลังแผ่นดิน” หรือ “พระสมเด็จพระจักรพรรดิ” พระองค์ทรงมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อพระราชทานแก่ผู้พลขหรือพระราชทานตามพระราชอัธยาศัยเป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้ที่ได้รับพระราชทานมีความประพฤติปฏิบัติดีเสมือนกับที่ได้รับพระราชทาน

๒. เพื่อเป็นกำลังของแผ่นดิน

๓. เพื่อให้เกิดความสามัคคีรวมกำลังกันรักษาแผ่นดินสืบไป

พระสมเด็จพระจักรพรรดินี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) ทรงดำริออกแบบ และทรงพยายามสร้างขึ้นด้วยฝีมือพระหัตถ์ของพระองค์เองทุกองค์ มีพระรูปลักษณ์ด้านพุทธศิลป์สวยงาม^{๑๓}

สรุปได้ว่า เพราะฉะนั้น พุทธศิลปะ จึงได้แก่ ผลงานอันเป็นความปรารถนาของมนุษย์ที่ได้พยายามสร้างขึ้นด้วยแรงกาย และกำลังความคิด โดยประสงค์จะให้ เป็นเครื่องบูชาหรือเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งความระลึกนึกถึงพระพุทธเจ้า และทำให้เกิดศิลปกรรมเพื่อเป็นสื่อศรัทธาที่สามารถเห็นได้เป็นรูปธรรมจากศาสนสถาน และศาสนวัตถุที่มีการสร้างสรรค์เอาไว้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ในพระพุทธศาสนา ในงานศิลปะตามที่ปรากฏหลักฐานเป็นเครื่องยืนยันแล้วนั้น จะพบได้ว่าบรรดาศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานนั้นมีความผูกพันอยู่กับคติ ความเชื่อหรือศาสนาที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของตน เพราะว่าผลงานศิลปะที่สร้างขึ้น เพื่อรับใช้ศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ พระพุทธศาสนานั้น ได้ปรากฏหลักฐานให้เห็นเป็นโบราณสถานทางพระพุทธศาสนา นั้นเกิดมาเพราะว่า พระมหากษัตริย์ได้ทำหน้าที่เป็นองค์ศาสนูปถัมภ์ เป็นผู้นำ และทำการส่งเสริมศิลปินให้สร้างสรรค์งานศิลปะหรือเกิดงานพุทธศิลป์ขึ้นด้วยแรงศรัทธาของผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานนั้นๆ^{๑๔}

อำนาจ เย็นสบาย ได้แสดงพุทธศิลป์ตามทรรศนะของอาจารย์เฉลิมชัยมีเนื้อความพอสรุปได้ว่า คำว่า “พุทธศิลป์” มิใช่เป็นอุบัติการณ์ทางภาษาคำใหม่หรือเป็นปรากฏการณ์ทางศิลปะล่าสุดหรือเป็นนิมิตใหม่ในการแสวงหาที่เพิ่งค้นพบ อย่างไรก็ตามเนื่องจาก คำว่า พุทธศิลป์ มีรากฐานที่ผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านานมีลักษณะเฉพาะของความเป็นตะวันออก มีลักษณะเฉพาะพิเศษแบบชนชาติไทย ศิลปะกับวัดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาเป็นเวลา

^{๑๒} สงวน รอดบุญ, ศิลปกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๙), หน้า ๑๙๐.

^{๑๓} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระผู้ทรงเป็นปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนา, การถวายปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช วันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: บ. ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๐ – ๑๐๑.

^{๑๔} พระมหาเกษม หาสจิตโต (พยุ่ง), “พระพุทธศาสนาในเมืองกำแพงเพชรโบราณ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑).

ช้านานไม่ว่าจะเป็นภาพเขียน พุทธปฏิม่า สถาปัตยกรรม และวรรณกรรม ซึ่งศิลปะแขนงต่างๆ เหล่านี้ ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นพุทธศิลป์ โดยมีเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือ สร้างขึ้นในปริณทลของวัดเนื้อหาสาระมีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น พุทธประวัติ พุทธปฏิม่า เกี่ยวข้องกับคำสอนโดยอาศัยวิธีการต่างๆ เช่น ทฤษฎีสามโลกในไตรภูมิ และอีกประการหนึ่ง เพราะศิลปะปั้นหรือช่างจะแสดงเจตจำนงในการเนรมิตศิลปกรรม ด้วยพลังศรัทธา และเป็นพุทธบูชา เป็นต้น^{๑๕}

๓.๒ การสร้างพระพุทธรูปตามแนวพุทธศิลป์

พระพุทธรูป แปลความตรง ได้แก่ รูปของพระพุทธเจ้าที่ช่างได้สร้างขึ้นไว้ตามความเลื่อมใสของศรัทธาตนเองบ้าง ตามความประสงค์ของพุทธศาสนิกชนบ้าง โดยมุ่งหวังที่จะให้เป็นอนุสาวรีย์ที่ระลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระอิริยาบถต่างๆ แล้วเคารพสักการบูชาแทนพระพุทธองค์ซึ่งได้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว และด้วยเหตุนี้ เราจึงเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า พระพุทธรูปบูชา ความหมายเพียงสั้นๆ ก็มีว่า พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นไว้สำหรับบูชาตนเอง ซึ่งการเคารพบูชาพระพุทธรูปย่อมจะพาใจให้รำลึกถึงพระธรรมอันเป็นคำสั่งสอน และพระสงฆ์ผู้สืบต่อพระพุทธศาสนารวมเป็นไตรสรณคมน์นี้ด้วย

การสร้างพระพุทธรูปมีหลายแบบหลายอย่างๆ เช่น พระพิมพ์ พระเครื่องรางหรือพระเครื่อง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปขนาดเล็กสามารถนำติดตัวไปไหนต่อไหนได้สะดวกทุกกาลเวลา เพื่อคุ้มครองป้องกันสรรพภัยพิบัติอุปัทวันตราย ตลอดจนต้องการให้เป็นที่ยึดใจใคร่ชอบใจ เกิดเมตตาเมหานิยมต่างๆ อันเกิดจากพุทธานุภาพขององค์พระที่บรรดาท่านผู้ทรงคุณวิเศษได้ก่อให้เกิดขึ้นด้วยพิธีพุทธาภิเษกตามแบบอย่างที่มีมาแต่โบราณกาลจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แต่พระพุทธรูปบูชานั้นส่วนมากแล้วเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ ซึ่งจะต้องตั้งประดิษฐานไว้ ณ ที่บูชาแห่งใดแห่งหนึ่งในที่อยู่อาศัยจะเคลื่อนย้ายได้ก็เป็นที่ไปได้เฉพาะครั้งคราว ไม่อาจนำติดตัวไปไหนต่อไหนได้อย่างพระเครื่องดังกล่าว

ประวัติการสร้างพระพุทธรูปเป็นคตินิยมของชาวอินเดียโบราณอันเป็นถิ่นกำเนิดของพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง คือ การไม่นิยมสร้างรูปเหมือนของผู้ที่ตนเคารพบูชาไว้เป็นอนุสรณ์ที่ระลึกถึงโดยตรง แต่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นนิมิตเครื่องหมายไว้เป็นที่เคารพบูชากันขึ้นไว้แทน ดังเช่นสร้างรอยพระพุทธบาทหรือธรรมจักรหรือพุทธอาสน์ขึ้นไว้แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันเป็นที่เคารพสักการะ ดังนี้ เป็นต้น^{๑๖}

ส่วนการสร้างพระพุทธรูปอันเป็นนิมิตเครื่องหมายถึงพระพุทธองค์โดยตรงนั้น ศาสตราจารย์ หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ (ป่วน อินทวงศ์) กล่าวไว้ว่า เรื่องการสร้างพระพุทธรูปนักปราชญ์ในชั้นหลังสอบสวนเรื่องพงศาวดารประกอบกับพิจารณาโบราณวัตถุที่ตรวจพบในอินเดียได้ความเป็นหลักฐานว่า พระพุทธรูปเป็นของพวกโยนก (คือ ฝรั่งเศสติกรีก) ซึ่งเลื่อมใสใน

^{๑๕} สมพร อยู่โพธิ์, พระพุทธรูปปางต่างๆ , (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๑), หน้า ๑ - ๒.

^{๑๖} พระสมุห์วันชัย เกสรธ มโม (มีมาก), “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

พระพุทธศาสนา เริ่มคิดประดิษฐ์ขึ้นในคันธารราฐ เมื่อราว พ.ศ. ๓๗๐ มีเรื่องตำนานดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ ครั้งพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชสามารถแผ่อำณาเขตตั้งแต่ยุโรปตลอดมาจนถึงอินเดียข้างเหนือ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๐ นั้นตั้งพวกโยนกที่เป็นแม่ทัพนายกองครองบ้านเมืองรักษาพระราชอาณาเขตตลอดมา ครั้นพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชสิ้นพระชนม์ ผู้อื่นไม่สามารถรับรักษาได้ ราชอาณาเขตก็กลับแยกย้ายออกเป็นประเทศต่างๆ ทางฝ่ายเหนือเอเชียนี้พวกโยนกที่เป็นเจ้าเมืองผ่านเมือง ต่างก็ตั้งตนเป็นอิสระหลายอาณาเขตด้วยกัน แล้วชักชวนชาวโยนกพรรคพวกของตนมาตั้งภูมิลำเนาทำมาหากิน เป็นมูลเหตุที่จะมีพวกโยนกอยู่ในแผ่นดินอินเดียตอนชายแดนข้างตะวันตกเฉียงเหนือซึ่งเรียกว่า อาณาเขตคันธารราฐ เดิมน้อยอยู่ในประเทศอัฟกานิสถานบ้าง อยู่ในแดนปากีสถานบ้าง ในสมัยนั้นขึ้นอยู่กับประเทศบักเตรีย ซึ่งแม่ทัพโยนกคนหนึ่งตั้งตัวเป็นเจ้า ครั้นต่อมาเจ้าเมืองบักเตรียแพ้สงคราม ต้องตัดอาณาเขตคันธารราฐให้แก่พระเจ้าจันทรคุปต์ ตั้งราชวงศ์โมริยะ อันเป็นองค์พระอัยกาของพระเจ้าอโศกมหาราช แต่นั้นคันธารราฐก็ตกมาเป็นเมืองขึ้นของมคธราช เพราะฉะนั้นเมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาจึงให้ไปประดิษฐานพระพุทธศาสนาในคันธารราฐ และพึงสันนิษฐานว่า พวกโยนกที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่นั้นคงเข้ารีตเลื่อมใสมีมากก็น้อย แต่เมื่อพันสมัยราชวงศ์โมริยะมาถึงราชวงศ์กัศมีรมีอำนาจน้อยไม่สามารถปกครองไปถึงคันธารราฐได้ พวกโยนกในประเทศบักเตรียก็ขยายอาณาเขตรุกแดนอินเดียเข้ามาโดยลำดับ จนได้คันธารราฐ และบ้านเมืองในลุ่มแม่น้ำสินธุ มีเมืองตักสิลา เป็นต้น ไว้ในอาณาเขตโดยมาก จึงรวมอาณาเขตเข้าเป็นประเทศคันธารราฐ ตั้งเป็นอิสระมีพระเจ้าแผ่นดินโยนกปกครองตั้งแต่ว่า พ.ศ. ๓๐๐ เป็นต้นมา

ประเทศคันธารราฐนั้น ชาวเมืองโดยมากนับถือพระพุทธศาสนาสืบมาแต่ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราช พวกโยนกตามมาขึ้นหลัง เมื่อมาได้สมาคมสมพงศ์กับพวกชาวเมืองก็มักเข้ารีตเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แต่พระเจ้าแผ่นดินนั้นยังนับถือศาสนาเดิมซึ่งพวกโยนกมาจนราวเมื่อ พ.ศ. ๓๖๐ พระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า มิลินท์ มีอำนาจมากทำสงครามแผ่อำณาเขตเข้าไปในในมัชฌิมประเทศจนถึงมคธราช ชะรอยจะได้ไปทราบวิธีการปกครองของพระเจ้าอโศกมหาราช และได้สมาคมคุ้นเคยกับผู้รอบรู้พระพุทธศาสนา ประกาศแสดงพระองค์เป็นพุทธศาสนูปถัมภ์ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองขึ้นในประเทศคันธารราฐ

พุทธเจดีย์ที่สร้างขึ้นในคันธารราฐ ครั้งพระเจ้ามิลินท์นั้นก็เอาแบบอย่างไปจากมัชฌิมประเทศ แต่พวกโยนกเป็นชาวต่างประเทศไม่เคยถือข้อห้ามการทำรูปเคารพ ซ้ำคติศาสนาเดิมของพวกโยนกก็เลื่อมใสในการสร้างเทวรูป สำหรับสักการบูชาด้วย เพราะเหตุนี้พวกโยนกไม่ชอบแบบของชาวอินเดียที่ทำรูปสิ่งอื่นสมมติแทนพระพุทธรูปจึงคิดทำพระพุทธรูปขึ้นในเครื่องประดับเจดีย์สถาน พระพุทธรูปจึงมีขึ้นในคันธารราฐเป็นปฐม (เมื่อในระหว่าง พ.ศ. ๓๖๕ ถึง พ.ศ. ๓๘๓) ความที่กล่าวนี้มีหลักฐานที่พระพุทธรูปชิ้นเก่าที่สุดซึ่งตรวจพบในอินเดีย พบในคันธารราฐ และเป็นแบบอย่างช่างโยนกทำทั้งนั้น แต่เมื่อพิจารณาดูลักษณะพระพุทธรูปคันธารราฐที่พวกโยนกทำเห็นได้ว่ามิใช่เป็นแต่ความคิดช่างเคลยศักดิ์หรือทำแต่เอาเอาใจของพวกโยนก

การที่สร้างพระพุทธรูป ที่แรกน่าจะเป็นพระดำริของพระเจ้าแผ่นดิน และให้นักปราชญ์ราชบัณฑิต และพวกนายช่างประชุมปรึกษาหารือกันว่าควรจะทำอย่างไร และพวกที่ปรึกษากันนั้น ก็คงรู้สึกว่าเป็นการยากมิใช่น้อยด้วยการทำพระพุทธรูปมีข้อสำคัญบังคับอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑. จะต้องคิดให้แปลกกับรูปภาพคนอื่นๆ ใครเห็นให้รู้ได้ทันทีว่าเป็นรูปพระพุทธเจ้า

๒. จะต้องให้งามเป็นที่ชอบใจคนทั้งหลายที่เลื่อมใสพระพุทธศาสนา

ในขณะที่แรกคิดแบบพระพุทธรูปนั้น พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วหลายร้อยปี รูปพรรณสัณฐานของพระพุทธองค์จะเป็นอย่างไรก็ไม่มีผู้ใดได้เคยเห็นมาก่อน มีแต่คำบอกเล่ากล่าวสืบกันมาเท่านั้น ยิ่งว่ามีลักษณะ เช่น มหาบุรุษในคัมภีร์มหาบุรุษลักษณะของพราหมณ์ซึ่งแต่งไว้แต่ก่อนพุทธกาล เป็นต้น ช่างผู้คิดทำพระพุทธรูปได้อาศัยคำบอกเล่าดังกล่าวนี้อย่างหนึ่ง และอาศัยความรู้เรื่องพุทธประวัติ เช่นว่า พระพุทธองค์เป็นกษัตริย์ชาวมัชฌิมประเทศ เสด็จออกทรงผนวชเป็นสมณะอีกอย่างหนึ่งกับได้อาศัยแบบอย่างอันปรากฏอยู่ในจารีตประเพณีของชาวมัชฌิมประเทศ ดังกิริยาที่นุ่งสมาธิ และครองผ้ากาสาฬหพัสดุเหมือนกับพระภิกษุซึ่งอยู่ในสมัยนั้นเป็นเกณฑ์ นอกจากนั้นก็อาศัยคตินิยมที่ว่าดงามในกระบวนการช่างโยนกเป็นหลักความคิดที่จะทำพระพุทธรูปขึ้นโดยไม่เหมือนองค์พระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นที่สามารถให้คนทั้งหลายนิยมนับถือว่าเป็นรูปพระพุทธเจ้าได้ตอ้งนับว่าเป็นความคิดที่ฉลาด^{๑๗}

๓.๓ ลักษณะศิลปะทางพุทธศิลป์ของพระพุทธรูปของไทย^{๑๘}

ลักษณะพุทธศิลป์ของพระพุทธรูปในประเทศไทย จากหลักฐานที่พบการหล่อโลหะในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๖ ส่วนมากมักเป็นเครื่องใช้เครื่องประดับ จนกระทั่งถึงสมัยสุโขทัย คือ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๒๐ ได้มีการหล่อพระพุทธรูปสำริด ซึ่งมีความประณีตความงามมาก พระพักตร์รูปไข่ มีรอยยิ้มอ่อนช้อยคล้ายผู้หญิงมองดูเรียวงามไปทั้งองค์ ดูอิมเอิบ วิธีการหล่อพระของสุโขทัยถือเป็นแบบอย่างที่ดีสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ก็ยังมี พระพุทธรูปแบบเชียงแสน มีลักษณะเป็นแบบผู้ชายเต็มตัว ออกกว้างมีกล้ามเนื้อกลมแสดงความเป็นบึกบึน กล้าหาญ ในสมัยอยู่ทอ้งมีลักษณะรูปเหมือนคนธรรมดาจนแสดงถึงความรู้สึกออกมาให้เห็นชัด พระพักตร์ดู ส่วนใหญ่พระพุทธรูปนั่ง สมัยอยุธยา ไม่ค่อยสวยงามนักอาจเป็นเพราะประชาชนในสมัยนั้นไม่ค่อยมีจิตใจที่จะทำอะไรเนื่องจากมีสงครามเกิดขึ้นบ่อยและช่างก็มีน้อย แต่พระพุทธชินราชเป็นพระพุทธรูปองค์เดียวมีลักษณะสวยงามที่สุด สร้างสมัยปลายสุโขทัย ลักษณะพระพักตร์เป็นแบบสุโขทัยกับเชียงแสน แบบรัตนโกสินทร์ ไม่เน้นความประณีตงดงาม พระที่หล่อออกมาจะขึ้นกับความต้องการของผู้ว่าจ้างและตลาด

สมัยทวารวดี พ.ศ. ๑๐๐๐ - ๑๔๐๐

พระพุทธรูปสมัยนี้มีลักษณะโดยทั่วไป คือ พระเกศาขมวดโตและป้าน ไม่มีไรพระศกเกตุมาลาเป็นต่อมสัน พระพักตร์แบบกว้าง พระนลาฏคดเคี้ยวไม่เป็นพื้นเรียบเสมอกัน หลังพระเนตรอุมเกือบได้ระดับพระนลาฏ พระขนงยาวเหยียด พระโอษฐ์แบะหนูป้าน พระหัตถ์และ พระบาทใหญ่จิ๋วบางแบบตัว ชายสังฆาฏิมีทั้งสั้นเหนือพระถันและยาวจรดพระนาภี บั้วรองฐานกลีบใหญ่ กลางกลีบ

^{๑๗} หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ (ป่วน อินทวงศ์) อ้างใน พระสมุห์วันชัย เกสรมโน (มีมาก), “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐ - ๑๑.

^{๑๘} สุรเชษฐ สมิตินันท์, **พุทธศิลป์ในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓๐.

มักเป็นสันมีกลีบเล็กแซมบ้าง มีทั้งบัวหงาย บัวคว่ำ และบัวหงายอย่างเดียว เกสรหยาบ
ประภามณฑลเป็นวงกลมก็มี เบื้องปฤษฎางค์มีเรือนแก้วก็มี ประทับนั่งบนเก้าอี้ก็มี ยุคแรก พระพักตร์
ยาวคล้ายสมัยคุปตะ ยุคหลังพระเศียรทำกว้างกลมกว่ายุคแรก พระเนตรโปนโต พระนลาฏแคบ พระ
นาสิกแบน^{๑๙}

สมัยศรีวิชัย พ.ศ. ๑๒๐๐ - ๑๕๐๐

พระพุทธรูปสมัยศรีวิชัยมีลักษณะอิทธิพลสมัยคุปตะ หลังคุปตะ และปาละตามลำดับ
ทั้งมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับประติมากรรมที่พบในหมู่เกาะชวา – สุมาตรามาก เนื่องด้วยในสมัยศรี
วิชัยนับถือพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท หายไปรูปประติมากรรมจึงนิยมสร้างเป็นรูป พระโพธิสัตว์
และนางดารา^{๒๐}

โดยมากพระพุทธรูปสมัยนี้ มีพระเกตุมาลาเป็นต่อมสันคล้ายสมัยทวารวดีแต่ขมวดพระ
เกตุเล็กละเอียดกว่าสมัยทวารวดี โดยมากมีพระเศียร แต่ถ้าไม่มีพระเศียรก็มีอุณาโลมในระหว่าง
พระขนง และมีใบโพธิ์ติดที่พระเกตุมาลา พระนลาฏเรียบ พระขนงโค้ง พระพักตร์แบนเหมือนสมัย
ทวารวดี แต่พระหนุไม่ป้าน พระโอษฐ์ไม่แบะ ชายสังฆาฏิมีทั้งอย่างสั้นอยู่เหนือพระถัน และยาวลง
มาจนถึงพระนาภี บัรรองฐานกลีบใหญ่มีส่วนกว้างมากกว่าทวารวดี มักมีกลีบเล็กแซมตั้งแต่ ๑ ถึง ๓
กลีบ เกสรละเอียด พระหัตถ์ และพระบาทมักทำเป็นรูปใบโพธิ์และมียอดฉัตร ถ้าเป็นพระยืนบางทีไม่
มีชายจีวรเลยแต่มีชายจีวรสองข้าง และข้างเดียวก็มี

สมัยลพบุรี พ.ศ. ๑๕๐๐ - ๑๘๐๐

พระพุทธรูปสมัยลพบุรีทำพระเศียรอย่างเส้นผมคนเป็นขมวดละเอียดหยาบข้างเป็นอย่าง
หนามขนุนก็มี เกตุมาลาเป็นต่อมคล้ายสมัยทวารวดีแต่เปลี่ยนรูปไปหลายอย่าง คือ เป็นฝาชีครอบ
บ้าง เป็นมงกุฎเทวรูปบ้าง เป็นดอกบัวเห็นกลีบรอบๆ บ้าง ประภามณฑลมีเครื่องสวมพระเศียรทำเป็น
ทรงเทริดบ้าง เป็นกระบังหน้าบ้าง พระพักตร์กว้างสี่เหลี่ยม พระโอษฐ์แบะ พระหนุป้าน โดยมากหุ
ยาวจรดบ่า และมีพระเศียรเป็นเส้นแบนใหญ่ จีวรพระนั่งมีทั้งห่มคลุมและห่มดอง พระยืนมักห่มคลุม
ชายสังฆาฏิยาวจรดพระนาภี ขอบสงข้างบนเผยเป็นสัน บัรรองฐานมีทั้งบัวหงาย บัวคว่ำ บัวหงาย
อย่างเดียวก็มี บัวคว่ำอย่างก็มี

พระพุทธรูปสมัยลพบุรีที่พบในประเทศไทย มีลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปฝีมือช่างขอม
ในประเทศกัมพูชา แต่ว่าโดยส่วนสัดแตกต่างดังนี้ พระพุทธรูปนั่งฝีมือขอมมีส่วนสูง (วัดตั้งแต่พระ
อาสนะถึงพระเศียร) ยาวเท่ากับส่วนกว้าง (หน้าตัก) แต่พระพุทธรูปสมัยลพบุรีในประเทศไทยโดยมาก
มีส่วนสูงยาวกว่าส่วนกว้าง พระพักตร์ก็ผิดแปลกกัน คือ พระขนงนูนโปนออกมามาก พระนาสิกโด่ง
ยาว พระหนุเป็นปมป้าน ลักษณะโดยทั่วไปอ่อนโยนนุ่มนวล ไม่แข็งกร้าว บิกบินแฝงอยู่อย่างเช่นที่มี
ในประเทศกัมพูชา พระพุทธรูปทั้งสมัยลพบุรีที่มีในประเทศไทยและฝีมือช่างขอมที่มีในประเทศ
กัมพูชา มักนิยมสร้างตกแต่งเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่อง^{๒๑}

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๐.

^{๒๐} อ้างแล้ว, หน้า ๑๓๐.

^{๒๑} อ้างแล้ว, หน้า ๑๓๐.

สมัยเชียงแสน พ.ศ. ๑๖๐๐ - ๒๐๙๑

พระพุทธรูปสมัยเชียงแสน ได้รับอิทธิพลของศิลปะสมัยคุปตะและปาละ ทำนองเดียวกับสมัยศรีวิชัย และอาจแบ่งออกได้ดังนี้

รุ่นแรก อยู่ในระยะพุทธศตวรรษที่ ๑๗ - ๑๘ มีลักษณะทรวดทรงสง่าผ่าเผย พระวรกายค่อนข้างอวบ นุ่มนวล ส่วนมากนิยมความเรียบร้อยง่าย ๆ มีการตกแต่งประดับประดา ส่วนละเอียดของพระพักตร์ เช่น พระเนตร พระขนง พระนาสิก พระโอษฐ์ มีความประสานกลมกลืนกัน เช่นเดียวกับพระพุทธรูปแบบขวาคกลาง เส้นพระศกทำระหมวดอย่างกันหอย รัศมีอย่างบัวตูมนิยม ทำนั้งขัดสมาธิเพชร ปางมารวิชัย สังขาริสน์เหนือพระถัน ถึงระยะพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๐ ลักษณะส่วนใหญ่ยังคงอยู่อย่างทีกล่าวมาแต่ขาดความอ่อนหวานนุ่มนวล เริ่มมีความแข็งกระด้างขึ้นทุกทีๆ

รุ่นหลัง เมื่อศิลปวัฒนธรรมของอาณาจักรสุโขทัยแพร่หลายเข้าไปสู่นครเชียงใหม่ ในต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ได้เกิดการสร้างพระพุทธรูปลักษณะผสมกันขึ้น ทำเป็นนั้งขัดสมาธิราบ สังขาริยาว พระพักตร์ยาวรี ยอดพระเมาลีเป็นเปลวเพลิง พระวรกายสูงสะโอดสะองไม่อวบอ้วน และปรากฏมีการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องกันมากด้วย

สกุลช่างนครศรีธรรมราช พระพุทธรูปสกุลนี้ แม้ในราว พ.ศ. ๑๘๐๐ จะมีตำนานเรื่องราวกล่าวถึง แต่เท่าที่ทางการโบราณคดีได้ค้นพบมักมีลักษณะคล้ายพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ คือ ทำเป็นปางมารวิชัย ขัดสมาธิเพชร วงพระพักตร์แบนกว้างกว่าแบบเชียงแสน พระโอษฐ์ก็กว้างกว่า ทำสังขาริเป็นแผ่นแฉกซ้อนกันสั้นเหนือพระถันเบื้องซ้าย ชายจีวรใต้พระเพลา มักจีวรรอบ สำหรับอายุนั้นกำหนดเทียบเคียงได้กับพระพุทธรูปสมัยอยุธยา^{๒๒}

สมัยสุโขทัย พ.ศ. ๑๘๐๐ - ๑๙๘๑

พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย แบ่งตามลักษณะได้ดังนี้

รุ่นแรก มีลักษณะเปลี่ยนแปลงมาจากศิลปะสมัยเชียงแสน คือ พระวรกายที่อวบอย่างเชียงแสน ทำให้คลายลงเป็นสูงบ้าง วงพระพักตร์แทนที่จะอวบกลมเป็น มนรี พระนาสิกโด่งสูงกว่าแบบเชียงแสน ยอดพระเมาลียังเป็นบัวตูม นอกจากทำนั้งขัดสมาธิเพชรแล้วมีทำขัดสมาธิราบขึ้นอีกทรงหนึ่ง และในระยะเดียวกันนี้บางองค์มีอิทธิพลศิลปะลังกาเข้ามาผสมกับแบบเชียงแสน จึงมีลักษณะแปลกขึ้นอีกอย่างหนึ่ง คือ แบบตะกวนพระพุทธรูปรุ่นนี้อายุอย่างต่ำอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙

รุ่นกลาง เป็นศิลปะของสุโขทัยบริสุทธิ์ ทำพระวรกายกลมถึงสะโอดสะอง วงพระพักตร์เป็นรูปไข่ พระนาสิกโด่งงุ้ม พระโอษฐ์เล็กบาง พระขนงวาดเป็นวงโค้งบรรจบกันที่ตักพระนาสิก พระเกศาทำระหมวดกันหอยแหลมสูง ยอดพระเมาลีเป็นเปลวเพลิงสังขาริยาวจรดพระนาภีปลายแฉกเป็นเขี้ยวตะขาบ ประมาณอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๐ ในรุ่นนี้ยังมีลักษณะแตกต่างออกไปอีก ๒ แบบ คือ แบบหนึ่งทำส่วนพระเศียรตอนบนค่อนข้างกว้างใหญ่ ตอนล่างแคบลงเล็กน้อย มักพบกันที่เมืองกำแพงเพชร จึงเรียกว่า แบบกำแพงเพชร อีกแบบหนึ่งทำนิ้วพระหัตถ์เสมอกันทั้งสี่นิ้ว เชื่อว่าเริ่มสร้างในครั้งแผ่นดินพระเจ้าลิไท (พ.ศ. ๑๘๙๐ - ๑๙๑๖)

^{๒๒} อ้างแล้ว, หน้า ๖๙.

รุ่นปลาย ในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ลักษณะแสดงความบริสุทธิ์ อย่างมีใน พระพุทธรูปรุ่นกลางคลายลงมาจนเกิดความเข้มแข็งกระด้างขึ้นแทนที่ละน้อยๆ ในที่สุดอิทธิพลของ พระพุทธรูปสมัยอยุธยาขึ้นไปคลุมเกล้า ศิลปะเนรมิตของสมัยก็เสื่อมหายไป^{๒๓}

สมัยอุทอง พ.ศ. ๑๗๐๐ - ๑๘๙๓

พระพุทธรูปสมัยอุทองนิยมทำนั่งขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัยห่มดอง เส้นพระศกคล้าย หนามขนุน มีไร พระศก สันขาภิเป็นแผ่นใหญ่ยาวปลายตัดตรง ทรวดทรงคล้ายมนุษย์ วงพระพักตร์ มีทั้งลักษณะแก่และหนุ่ม ฐานมักทำหน้ากระดานว่าเข้าข้างใน รุ่นแรกทำพระเกตุมาสน์เป็นกระเปาะ บ้าง คล้ายฝ่ามือหงาย บ้าง รุ่นต่อมามียอดพระเมาลียาวแหลม พระพุทธรูปทั้งสองรุ่นนี้ประมาณ อายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๗ - ๑๙ ขึ้นหลังต่อมาเมื่ออิทธิพลสุโขทัยมาเจือปนมาก วงพระพักตร์มัก ทำยาวรี รุ่นนี้มีขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ เป็นต้นมา ลักษณะพระพุทธรูปสมัยอุทอง แบ่งออกเป็น

สมัยอุทองยุคแรก พระรัศมี มีอย่างต่อเนื่องและยาวเป็นเปลว เส้นพระศกละเอียดมีไรพระ ศกเป็นกรอบรอบวงพระพักตร์ พระหนูป้านเป็นรูปคางคน ชายสังฆาฏิยาว และชายอันตรวาสก ข้างบนเป็นสัน ขัดสมาธิราบ ฐานหน้ากระดานเป็นร่องและแอ่นข้างใน

สมัยอุทองยุคที่ ๒ เมื่ออิทธิพลศิลปะสมัยสุโขทัยเข้ามาเจือปนมาก มักทำวงพระพักตร์ยาวรี กว่ายุคแรก พระรัศมีตามแบบอย่างศิลปะสุโขทัย และมีไรพระศกทำเป็นเส้นเล็กๆ ส่วนสังฆาฏิทำใหญ่ กว่าแบบสุโขทัย แต่ไม่เป็นเขี้ยวตะขาบ คงทำตัดเป็นเส้นตรงหรือเป็นสองแฉกห้อยชายตรงลงมา บ้าง^{๒๔}

สรุปได้ว่า ลักษณะพุทธศิลป์ของพระพุทธรูปในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยทวารวดี จนถึง สมัยสุโขทัยได้มีการหล่อพระพุทธรูปสำริด ซึ่งมีความประณีตความงามมาก พระพักตร์รูปไข่ มีรอยยิ้ม อ่อนช้อยคล้ายผู้หญิง มองดูเรียวงามไปทั้งองค์ ดูอิมเม็บ วิธีการหล่อพระของสุโขทัยถือเป็นแบบอย่าง ที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

สมัยอยุธยา พ.ศ. ๑๘๙๓ - ๒๓๑๐

รุ่นแรกตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พ.ศ. ๑๗๙๓ - ๑๙๑๒) จนต่อมารัชกาล สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. ๑๙๗๔ - ๒๐๓๑) นิยมทำตามแบบอย่างสมัยอุทอง อย่างที่เรียกว่า ศิลปะอุทองยุคที่ ๓ และสมัยลพบุรี รุ่นหลังนับแต่รัชกาลสมเด็จพระนครินทราธิราช (พ.ศ. ๑๙๕๒ - ๑๙๗๖) มีเหตุการณ์ทางเขตสุโขทัยหลายครั้งที่พระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยา หรือเชื้อพระวงศ์ชั้น ผู้ใหญ่ต้องขึ้นยังบ้านเมืองทางอาณาจักรสุโขทัย ความสัมพันธ์ทางศิลปะของสองอาณาจักรคงได้เกิด คลุกเคล้ากันขึ้น ทางอยุธยาได้แบบอย่างของพระพุทธรูปรุ่นปลายที่คลายความอ่อนหวานนุ่มนวล เกือบสิ้นเชิง มาสร้างสรรคจนกลายเป็นแบบอยุธยาอย่างแท้จริง นิยมสร้างกันมาจน พระนครศรีอยุธยาสิ้นสภาพเป็นราชธานี อย่างไรก็ตาม ในตอนปลายปรากฏว่าชอบสร้างพระพุทธรูป เลียนแบบอุทองขึ้นอย่างหนึ่ง แต่มีไรพระศกที่ชอบพระนลาฏเป็นเส้นกลมเล็กกว่าแบบของเดิม และ อีกอย่างหนึ่งชอบทำพระพุทธรูปทรงเครื่องกันมาก ที่ทั้งทรงเครื่องใหญ่และทรงเครื่องน้อย ส่วนมาก เป็นพระพุทธรูปปางประทานอภัย และความนิยมสร้างพระพุทธรูปด้วยศิลา มีพระพุทธรูปศิลาทราย เป็นต้น

^{๒๓} อ้างแล้ว, หน้า ๑๑๖.

^{๒๔} อ้างแล้ว, หน้า ๕๖.

ลักษณะพระพุทธรูป ทำวงพระพักตร์และเกตุมาลาตามแบบอย่างสมัยสุโขทัย โดยมากมีไรพระศกและสังฆาฏีใหญ่ ถ้าทรงเครื่องเกตุมาลาทำเป็นก้นหอยหลายชั้นเป็นอย่างมงกุฎเทวรูปแบบอย่างสมัยลพบุรีบ้าง^{๒๕}

สรุปได้ว่า สมัยอยุธยา ศิลปะทางพุทธศิลป์ สมัยอยุธยา นิยมทำตามแบบอย่างสมัยอู่ทอง อย่างที่เรียกว่า ศิลปะอู่ทองยุคที่ ๓ และสมัยลพบุรี และเป็นแบบอย่างของพระพุทธรูปรุ่นปลายที่ คลายความอ่อนหวานหนุ่มแน่นเก๋อบสิ้นเชิง มาสร้างสรรค์จนกลายเป็นแบบอยุธยาอย่างแท้จริง นิยมสร้างกันมาจนพระนครศรีอยุธยาสิ้นสภาพเป็นราชธานี

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๓๒๕ – ปัจจุบัน

พระพุทธรูปที่หล่อขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์มีลักษณะเทอะทะ ไม่เรียวยาวเหมือนสมัย กรุงศรีอยุธยาตอนปลาย จัดว่าเป็นแบบแผนของการเริ่มต้นใหม่ของศิลปะในอาณาจักรรัตนโกสินทร์ ที่ตั้งตัวขึ้นใหม่ ความงามก็งามไม่เท่ากับพระพุทธรูปในสมัยอยุธยา พระประธานนิยมหล่อเป็น พระทรงเครื่องปางมารวิชัย ขยายอดแหลม ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างพระประธานในพระอุโบสถมีขนาดเล็ก มีมณฑปครอบ ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง กล่าวคือ ไม่เปลืองแรงงาน ไม่เปลืองโลหะที่นำมา หล่อไม่เปลืองค่าใช้จ่าย นับเป็นแบบแผนการหล่อพระพุทธรูปที่เป็นองค์ประธานมาจนถึงทุกวันนี้^{๒๖}

การสร้างพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งเป็น ๓ ช่วง คือ

๑. ช่วงประติมากรรมแบบดั้งเดิม ช่วงนี้ก็อยู่ในรัชสมัยของรัชกาลที่ ๑ - ๓ การสร้างพระพุทธรูปในช่วงนี้จะทำตามแบบอย่างที่เคยทำกันมา อีกทั้งบางรัชกาลก็สร้างพระพุทธรูปขึ้นมาใหม่น้ององค์ อย่างเช่น รัชกาลที่ ๑ ทรงเห็นว่าพระพุทธรูปที่สร้างกันมาในอดีตมีมากมายแล้ว ที่ชำรุดเสียหายก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก น่าจะกันไปปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปที่ชำรุด จะเหมาะกว่าจึงทรงให้รวบรวมพระพุทธรูปที่ชำรุดได้ถึง ๑,๒๘๔ องค์ ทรงโปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ จนเป็นองค์พระครบสมบูรณ์ แล้วพระราชทานไปยังวัดต่างๆ ส่วนที่เหลือก็ทรงโปรดให้นำไปประดิษฐานในวิหารคต วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ส่วนพระพุทธรูปที่สร้างใหม่ก็มีพระประธานในพระอุโบสถ และพระประธานในมณฑป วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยโปรดให้พระยาเทวราชรังสรรค์เป็นผู้สร้าง และพระพุทธรูปเรไรอยู่ในพระวิหารวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงปั้นหุ่นพระพักตร์ พระพุทธรูปจารึกซึ่งปัจจุบัน ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดราชสิทธิาราม และพระพุทธรูปมิตร์โลกธาตุติลกพระประธานในพระอุโบสถวัดอรุณราชวรวิหาร ต่อมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า ทรงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปใหม่ขึ้นหลายองค์ เช่น พระพุทธตรีโลกเชษฐ์ พระประธานในพระอุโบสถวัดสุทัศน์เทพวราราม พระพุทธเสถียรธรรมมณี พระประธานในพระอุโบสถวัดสุทัศน์เทพวราราม พระพุทธเสถียรธรรมมณี พระประธานวัดราชนันทาราม พระพุทธรูปนันทคุณ พระประธานในพระอุโบสถวัดราชโอรสาราม พระพุทธมหาโลกาภินันต์ พระประธานในพระอุโบสถวัดเฉลิมพระเกียรติ นนทบุรี และโปรดให้สร้างพระพุทธรูปไสยาสน์ยาว ๙๐ ศอก ซึ่งปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในวิหารคต วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม นอกจากนี้ยังโปรดให้หล่อพระพุทธรูปทรงเครื่องกษัตริยาธิราช ๒ องค์ แต่ละองค์หล่อด้วยสำริดสูง ๖ ศอก หุ้มด้วยทองคำหนัก

^{๒๕} อ้างแล้ว, หน้า ๙๑.

^{๒๖} อ้างแล้ว, หน้า ๙๑.

องค์ละ ๖๓ ชั่ง ๑๔ ตำลึง ประดับด้วยเนาวรัตน์อันมณีถวายพระนามว่า พระพุทธรูปยอดีฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพื่ออุทิศพระราชากุศล และเป็นพระราชอนุสรณ์แด่พระอัยกา คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และอีกองค์หนึ่งถวายพระนามว่า พระพุทธรูปเลิศล้ำนภลัย เพื่อถวายพระราชกุศล และเพื่อเป็นพระราชอนุสรณ์แด่พระราชบิดา คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระพุทธรูปทั้ง ๒ องค์ ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ด้านหน้าพระมಹามณิรัตนปฏิมากร หรือ พระแก้วมรกต

๒. ช่วงประติมากรรมระยะปรับตัว ช่วงนี้อยู่ในสมัยรัชการที่ ๔ และที่ ๕ ซึ่งเป็นสมัยที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกในด้านต่างๆ การสร้างพุทธรูปในสมัยนี้จึงมีลักษณะใกล้เคียงกับมนุษย์ทั่วไป เช่น ปั้นจีวรเป็นริ้ว บนพระเศียรไม่มีต่อมพระเมาลี พระพุทธรูปที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้แก่ พระสัมพุทธพรรณี พระประธานในพระอุโบสถวัดราชาธิวาสวิหาร พระพุทธรูปนันทรายและพระพุทธรูปสิหิงค์ปฏิมา ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ วัด ราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าทรงคิดว่า เมืองไทยได้ผ่านเหตุการณ์ร้ายต่างๆ มาได้อย่างปลอดภัย ไม่ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่น ดังประเทศเพื่อนบ้านคงจะมีเทพเจ้าคอยช่วยปกป้องรักษาประเทศไทยไว้ จึงโปรดให้สร้างเทวรูปพระสยามเทวาธิราชขึ้นด้วยทองคำทั้งองค์สูง ๘ นิ้วฟุต ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณในพระบรมมหาราชวังชั้นใน

สำหรับรัชกาลที่ ๕ ก็ทรงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปขึ้นหลายองค์ เช่น พระพุทธรูปอังคีรส พระประธานในพระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม พระพุทธรูปญาณอัคคะและพระพุทธรูปชิรญาณ ซึ่งทั้ง ๒ องค์ประดิษฐานอยู่ในวิหารเก๋ง วัดบวรนิเวศวิหาร พระพุทธรูปชินราชจำลอง พระประธานในพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม และพระพุทธรูปมณฑลธรรมโมภาส พระประธานในพระอุโบสถวัดนิเวศธรรมประวัติบางปะอิน อยู่อยุธยา

๓. ช่วงประติมากรรมร่วมสมัย สมัยนี้ก็อยู่ในช่วงรัชกาลที่ ๖ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นสมัยที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกมากขึ้นไปอีก ประติมากรรมในสมัยนี้จึงเน้นให้เหมือนคนจริง อีกทั้งหันไปสร้างประติมากรรมรูปคน เช่น อนุสาวรีย์ต่างๆ แทนพระพุทธรูปมากขึ้น ดังต่อไปนี้

รัชกาลที่ ๖ ทรงเห็นว่าพระพุทธรูปมีมากแล้วจึงทรงสร้างพระพุทธรูปไม่กี่องค์ เช่น ทรงโปรดให้สร้างพระมหานาคชินะ พระพุทธรูปปางนาคปรก หน้าตักกว้าง ๙ นิ้ว ขึ้นในสมัยที่ทรงบรรพชาเป็นสามเณรประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร พระพุทธรูปองค์นี้ปัจจุบันประดิษฐานอยู่บนตำหนักปั้นหย่า วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปไสยาสน์ด้วยหินอ่อนปัจจุบันประดิษฐานอยู่ ณ วัดราชาธิวาสวิหาร โปรดให้สร้างพระพุทธรูปโรคนันทราย ปางสมาธิหน้าตักกว้าง ๑๕ เซนติเมตร กะไหล่ทอง จำนวน ๑๖ องค์ เท้าปีที่ครองราชย์ แล้วพระราชทานให้จังหวัดต่างๆ สำหรับสักการบูชา ทรงให้สร้างพระแก้วมรกตน้อยไว้เป็นพระพุทธรูปประจำพระองค์ นอกจากนี้ เมื่อพระองค์ได้ทรงรับพระเศียร พระกร และพระบาทของพระพุทธรูป แต่ไม่มีพระวรกายจากวัดในเมืองศรีสัชฌาย์ ก็ทรงโปรดให้ช่างปั้นพระวรกายขึ้นใหม่ให้ได้สัดส่วน และนำมาประกอบเป็นองค์พระที่สมบูรณ์ ทรงถวายพระนามว่า พระร่วงโรจนฤทธิ์ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในวิหารมุขด้านทิศเหนือของพระปฐมเจดีย์

รัชกาลที่ ๗ โปรดหล่อพระพุทธรูปสนาค เป็นพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ เพื่ออุทิศพระราชกุศลแด่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ปัจจุบัน พระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานอยู่ในวิหารเก๋ง วัดบวรนิเวศวิหาร

รัชกาลที่ ๘ โปรดให้สร้างพระชัยวัฒน์ ประจำรัชกาล

รัชกาลที่ ๙ โปรดให้สร้างพระพุทธรูปหลายพระองค์ เช่น

พระพุทธรูปวันตบพิตร พระพุทธรูปปางห้ามสมุทรในวโรกาสที่ทรงผนวช ปัจจุบัน ประดิษฐานอยู่บนตำหนักปั้นหย่า วัดบวรนิเวศวิหาร

พระพุทธรูป ภ.ป.ร. ปางประธานพร หน้าตักกว้าง ๑๘ นิ้ว สำหรับสักการบูชาส่วนพระองค์

พระพุทธรูปหามณีนรัตนปฏิมากร พระประธานในพระอุโบสถ วัดวชิราลงกรณ์ปากช่อง นครราชสีมา

พระศรีศากยทศพลญาณ ประทานพุทธรูปมณฑลสุพรรณบุรี เป็นพระพุทธรูป ปางลีลา สูง ๒,๕๐๐ กระเบียด ประดิษฐานเป็นพระประธาน ณ พุทธมณฑล

นอกจากนี้รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงสร้างพระพุทธรูปแล้ว สมเด็จพระราชินีนาถทรงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปดังนี้

พระพุทธรูปโลกนารถบพิตรสิริกิตธรรมโสสถิผล เป็นพระปางรำพึง มีขนาดเท่าพระองค์ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร

พระพุทธรูปชินวรภูมิ พระประธานในวัดศาลโคตม อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ปัจจุบันตามวัดต่างๆ จะสร้างพระพุทธรูปตามความพอใจ ไม่มีเกณฑ์ตายตัว แต่ก็มีวัดไม่น้อยหันไปสร้างพระพุทธรูปแบบเชียงแสน และสุโขทัย เช่น พระพุทธโคตม พระพุทธรูปหล่อสัมฤทธิ์ ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๕ วา ๓๐ นิ้ว เป็นพระพุทธรูปหล่อโลหะที่ใหญ่ที่สุดในโลก ประดิษฐานอยู่ที่วัดไผ่โรงวัว สุพรรณบุรี และพระพุทธรูปทักษิณมิ่งมงคล ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปั้น ขัดสมาธิเพชร ปางปฐมเทศนา หน้าตักกว้าง ๑๕ เมตร ประดิษฐานอยู่บนยอดภูเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ก็ยังมีหลายองค์อยู่ตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศ^{๒๗}

สรุป การสร้าง พระพุทธรูปในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นการหล่อขึ้นให้ มีลักษณะเทอะทะ ไม่เรียวยาวเหมือนสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย จัดว่าเป็นแบบแผนของการเริ่มต้นใหม่ของศิลปะในอาณาจักรรัตนโกสินทร์ที่ตั้งตัวขึ้นใหม่ และจะสร้างพระพุทธรูปตามความพอใจ ไม่มีเกณฑ์ตายตัว แต่ก็มีวัดไม่น้อยหันไปสร้างพระพุทธรูปแบบเชียงแสน และสุโขทัย

^{๒๗} พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก), “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธรูปชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖ – ๒๙.

๓.๔ การสื่อสารตามหลักพระพุทธศาสนา

๓.๔.๑ ลักษณะการสื่อสารทางพระพุทธศาสนา

ลักษณะการสื่อสารทางพระพุทธศาสนาจัดตามหน้าที่ที่ทำ เพราะสื่อแต่ละชนิดทำหน้าที่แตกต่างกัน ทำงานร่วมกันแต่ไม่ก้ำก๋ายหน้าที่ของกันและกัน แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด^{๒๘} คือ

๑. สื่อภายใน (อหิมตติกายตน) ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

๒. สื่อภายนอก (พาหิรายตน) ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์
สื่อทั้ง ๒ ชนิดมีลักษณะหรือสภาวะที่ต่างกัน

สื่อภายในเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญมากสำหรับการใช้ติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอก เพราะถ้ามนุษย์ไม่มีสื่อภายในครบบริบูรณ์แล้ว ถึงร่างกายสมบูรณ์แต่สื่อใช้การไม่ได้ ก็ได้ชื่อว่าเป็นคนพิการ คนพิการยากต่อการที่จะติดต่อสื่อสารกับคนโดยปกติทั่วไป สื่อภายในแม้จะมีครบบริบูรณ์ก็จริง แต่การใช้งานย่อมเป็นไปโดยเฉพาะ เพราะสื่อเหล่านี้มีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

๑. ตา หมายถึง อวัยวะที่มีส่วนประกอบจากธาตุ ๔ เป็นดวงตาและเป็นประสาทตาที่มีลักษณะผ่องใสสามารถเห็นสีต่างๆ คือ เห็นรูปต่างๆ ที่มากระทบได้

๒. หู หมายถึง อวัยวะที่มีส่วนประกอบจากธาตุ ๔ เป็นหูและประสาทหูที่มีลักษณะผ่องใสสามารถรับกลิ่นต่างๆ ที่มากระทบได้

๓. จมูก หมายถึง อวัยวะที่มีส่วนประกอบจากธาตุ ๔ เป็นจมูกและขนานประสาทที่มีลักษณะผ่องใสสามารถรับกลิ่นต่างๆ ที่มากระทบได้

๔. ลิ้น หมายถึง อวัยวะที่มีส่วนประกอบจากธาตุ ๔ เป็นลิ้นและประสาทที่มีลักษณะผ่องใสสามารถรับรสต่างๆ ที่มากระทบได้

๕. กาย หมายถึง อวัยวะที่มีประกอบจากธาตุ ๔ เป็นกายและประสาทกายที่มีลักษณะผ่องใสสามารถรับสัมผัสต่างๆ ที่เกิดจากความเย็น ความร้อนเป็นต้นที่มากระทบได้

๖. ใจ หมายถึง สภาวะที่มีลักษณะรู้อารมณ์ เกิดก่อนและเป็นประธานในธรรมทั้งปวงเกิดต่อเนื่องกันไม่ขาดสาย และเกิดขึ้นในนามรูป

ในคัมภีร์วิมุตติมรรค พระอุทิสสเถระแสดงลักษณะของตา หู จมูก ลิ้น กาย ไว้ดังนี้

จักขุประสาท คือ อวัยวะที่เห็นรูป เมื่อรูปกระทบกับอวัยวะนี้แล้วจะเกิดจักขุวิญญาณขึ้น เรียกว่า “จักขุประสาท”

โสตประสาท คือ อวัยวะที่ฟังเสียง เสียงเมื่อกระทบกับอวัยวะนี้แล้วจะเกิดโสตวิญญาณขึ้น เรียกว่า “โสตประสาท”

ฆานประสาท คือ อวัยวะที่สูดดมกลิ่น กลิ่นเมื่อกระทบกับอวัยวะนี้แล้วจะเกิดฆานวิญญาณขึ้น เรียกว่า “ฆานประสาท”

ชีวาประสาท คือ อวัยวะที่รู้รส รสชาติต่างๆ เมื่อกระทบกับอวัยวะนี้จะจึงเกิดขึ้น เรียกว่า “ชีวาประสาท”

^{๒๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๓๐/๑๕๗-๑๕๙.

กายประสาท คือ อวัยวะที่รู้การกระทบสัมผัสด้วยอวัยวะนี้แล้ว กายวิญญาณจึงเกิดขึ้น เรียกว่า “กายประสาท”^{๒๙}

สื่อภายนอกเป็นอารมณ์หรือเป็นโลกภายนอกที่จะเข้ามาสู่อายตนะภายในตามแนวทางแห่งการรับรู้ทั้ง ๖ ที่เรียกว่าสัมผัส ๖ ประการ คือ

๑. จักขุสัมผัส การกระทบทางตา
๒. โสตสัมผัส การกระทบทางหู
๓. ฆานสัมผัส การกระทบทางจมูก
๔. ชิวหาสัมผัส การกระทบทางลิ้น
๕. กายสัมผัส การกระทบทางกาย
๖. มโนสัมผัส การกระทบทางใจ^{๓๐}

สัมผัสทั้ง ๖ นี้ เป็นเหตุให้เกิดการรับรู้ทางทวารนั้นๆ ที่เรียกว่าวิญญาณ เรียกชื่อตามอายตนะนั้นๆ ว่า วิญญาณ ๖ ได้แก่

๑. จักขุวิญญาณ ความรู้แจ้งทางตา
๒. โสตวิญญาณ ความรู้แจ้งทางหู
๓. ฆานวิญญาณ ความรู้แจ้งทางจมูก
๔. ชิวหาวิญญาณ ความรู้แจ้งทางลิ้น
๕. กายวิญญาณ ความรู้แจ้งทางกาย
๖. มโนวิญญาณ ความรู้แจ้งทางใจ^{๓๑}

วิญญาณทั้ง ๖ นี้เป็นเครื่องมือรับรู้สื่อภายนอก สื่อภายนอกแต่ละอย่างมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

๑. รูป มีลักษณะกระทบตา เป็นที่ยึดเหนี่ยวของจักขุวิญญาณ เกิดจากธาตุ ๔ รูปมีหลายอย่าง เช่น รูปคน รูปสัตว์ เป็นต้น ต่างกันโดยสีเขียว สีเหลือง
๒. เสียง มีลักษณะกระทบหู เป็นที่ยึดเหนี่ยวของโสตวิญญาณ เกิดจากธาตุ ๔ เสียงมีหลายอย่าง เช่น เสียงกลอง เสียงตะโพน เป็นต้น ต่างกันโดยเป็นเสียงทุ้ม เสียงแหลม
๓. กลิ่น มีลักษณะกระทบจมูก เป็นที่ยึดเหนี่ยวของฆานวิญญาณ เกิดจากธาตุ ๔ กลิ่นมีหลายอย่าง เช่น กลิ่นรากไม้ กลิ่นแก่นไม้ เป็นต้น แต่ต่างกันโดยเป็นกลิ่นหอม กลิ่นเหม็น
๔. รส มีลักษณะกระทบลิ้น เป็นที่ยึดเหนี่ยวของชิวหาวิญญาณ เกิดจากธาตุ ๔ รสมีหลายอย่าง เช่น รสรากไม้ รสแก่นไม้ ต่างกันโดยเป็นรสหวาน รสขม
๕. โผฏฐัพพะ มีลักษณะกระทบกาย เป็นที่ยึดเหนี่ยวของกายวิญญาณ เกิดจากธาตุ ๓ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) มีหลายอย่าง เช่น เย็น ร้อน อ่อน แข็ง หย่อน ตึง
๖. ธรรมารมณ์ สภาพธรรมที่ใจนึกคิดเรียกว่า ธรรมารมณ์ ธรรมารมณ์ ธรรมารมณ์ นั้นมีมาก แต่กล่าวโดยย่อ ได้แก่ นามขันธ์ ๓ คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ รูปที่เห็นไม่ได้ และกระทบไม่ได้ เช่น ภาวะตามความเป็นจริง ความเป็นหญิง ความเป็นชาย เป็นต้น และธาตุที่ปัจจัย

^{๒๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๓/๓๑๕.

^{๓๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๓/๓๑๗.

^{๓๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๓/๓๑๖.

ปรุงแต่งไม่ได้ คือ นิพพาน พระพุทธโฆษาจารย์ประมวลกล่าวลักษณะของธรรมารมณ์ไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ดังนี้

๖.๑) เวทนามีลักษณะส่วยอารมณ์ทุกอย่างเข้าด้วยกัน เพราะรวมธรรมชาติที่มีการส่วยอารมณ์ทุกอย่างเข้าด้วยกัน จึงเรียกว่า เวทนาชั้น^{๓๒}

๖.๒) สัญญามีลักษณะจำอารมณ์ได้ทุกอย่าง เพราะรวมธรรมชาติที่มีลักษณะจำทุกอย่างได้เข้าด้วยกัน จึงเรียกว่า สัญญาชั้น^{๓๓}

๖.๓) สังขารมีลักษณะปรุงแต่ง เพราะรวมธรรมชาติที่มีลักษณะประสมเจตสิกทุกอย่างเข้าด้วยกัน จึงเรียกว่า สังขารชั้น^{๓๔} สังขาร หมายถึง สภาพที่ปรุงแต่ง ซึ่งมีเจตนาเป็นประธานในการปรุงแต่งการกระทำ แสดงออกเป็น ๓ ทาง^{๓๕}

๖.๓.๑) กายสังขาร สภาพที่ปรุงแต่งการกระทำทางกาย หมายถึง กายเจตนา คือ ความจงใจทางกาย

๖.๓.๒) วจิตสังขาร สภาพที่ปรุงแต่งการกระทำทางวาจา หมายถึง วจิตเจตนา คือ ความจงใจทางวาจา

๖.๓.๓) จิตตสังขาร หรือโนสังขาร หมายถึง สภาพที่ปรุงแต่งการกระทำทางใจ ได้แก่ มโนเจตนา คือ ความจงใจทางใจ สังขารทั้งหลาย จึงมีลักษณะที่ประสมกัน

ดังนั้น สรุปความว่า อายตนะ คือ ที่ต่อ เครื่องติดต่อ แตนความรู้ เครื่องรู้และสิ่งที่ถูกรู้ เช่น ตาเป็นเครื่องรู้ รูปเป็นสิ่งที่รู้ หูเป็นเครื่องรู้ เสียงเป็นสิ่งที่รู้ เป็นสื่อธรรมชาติหมายถึงสื่อที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติและสื่อที่ถูกสร้างจัดเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) สื่ออายตนะภายใน (๒) สื่ออายตนะภายนอก อายตนะภายนอก เครื่องต่อภายนอก มีรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะสิ่งต้องกาย ธรรมารมณ์ หรือเรียกว่า อารมณ์ ๖ อายตนะภายใน คือเครื่องต่อภายใน มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ หรือเรียกว่าอินทรีย์ ๖ พระพุทธรูปปางต่างๆ สามารถจัดเป็นสื่อภายนอกเมื่อมาสัมผัสกับสื่อภายในของมนุษย์ก็จะถูกตัดสินใจในความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางจิตใจ ความสวยงามหรือชั่วเลวอยู่เฉพาะแต่ละบุคคล เป็นที่ก่อให้เกิดความในพระพุทธศาสนา โดยพุทธศาสนิกชนสามารถสัมผัสได้ทั้งทางตา

^{๓๒} เวทนาชั้น^{๓๒} หมายความว่าด้วยเวทนา คือ การส่วยอารมณ์ ประมวลกล่าวลักษณะเวทนามี ๕ คือ

๑. สุขเวทนา ความรู้สึกสบายทางกาย ๒. ทุกขเวทนา ความรู้สึกไม่สบายทางกาย ๓. โสมัสสเวทนา ความรู้สึกสบายใจ ๔. โทมนัสสเวทนา ความรู้สึกทุกข์ใจ เสียใจ ๕. อุเบกขาเวทนา ความรู้สึกเฉยๆ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ส. สฬา. ๑๘/๒๗๐/๒๑๒ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙:).

^{๓๓} สัญญามีมากชนิด พระสารีบุตรเถรกล่าวไว้ในสังคีตสูตร ๖ ชนิด คือ ๑. รูปสัญญา กำหนดหมายรู้รูป ๒. สัททสัญญา กำหนดหมายรู้เสียง ๓. คันธสัญญา กำหนดหมายรู้กลิ่น ๔. รสสัญญา กำหนดหมายรู้รส ๕. โผฏฐัพพะสัญญา กำหนดหมายรู้โผฏฐัพพะ ๖. ธัมมสัญญา กำหนดหมายรู้ธัมมารมณ์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ มหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ.๒๕๓๙, เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๓๒๓ หน้าที่ ๓๐๓).

^{๓๔} สังขาร หมายถึง สภาพที่ปรุงแต่งจิตมีจำนวนมาก พระสารีบุตรรวมกล่าวเป็นไว้เป็น ๓ ประเภท คือ ๑. ปุณฺณาสังขาร สภาพที่ปรุงแต่งกรรมฝ่ายดี ๒. อปุณฺณาสังขาร สภาพที่ปรุงแต่งกรรมชั่ว ๓. อาเนญยาสังขาร สภาพที่ปรุงแต่งภพอันมั่นคงไม่หวั่นไหว, (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ที.ปา ๑๑/ ๓๐๕/ ๑๙๕ ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙, เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๓๐๕ หน้าที่ ๒๖๘).

หู ภาย และใจ ทางตาโดย การสัมผัสกับรูปลักษณะที่วิจิตรงดงามทั้งรูปทรง และการประดิษฐ์องค์พระได้งดงาม ทางหูโดยการได้รับทราบถึงความสำคัญขององค์พระพุทธรูปนั้น ทางกาย และใจ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อ ได้พบเห็น ทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นเหล่านั้นเกิดความสุขกายและสบายใจ มนุษย์ทุกคนเกิดขึ้นมาก็เพราะกรรม จากการกระทำของแต่ละสัณฐานที่ติดตัวมาคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่ประกอบไปด้วยขันธ์ ๕ และอื่นๆ ตามสมมติ แต่พอสรุปย่อๆ ก็จะมีนามกับรูปอายตนะ ๖ จึงมีหน้าที่เฉพาะๆ ที่ไม่ก้าวร้าวหน้าที่ซึ่งกันและกัน เช่น ตา มีหน้าที่ในการเห็นรูป หู มีหน้าที่ในการฟัง จมูก มีหน้าที่รับรู้กลิ่น ลิ้น มีหน้าที่ในการรู้รส กาย มีหน้าที่ในการรู้สัมผัสถูกต้องของความเป็นร้อน อ่อน แข็ง ใจมีหน้าที่ในการปรุงแต่งฝ่ายกุศล และอกุศล คำสอนในทางพระพุทธศาสนาจึงสอนให้ระวังใจในการที่จะรับสื่อ หลวงพ่อพุทธทาสได้กล่าวว่า สุข ทุกข์อยู่ที่จิต ถ้าไม่ผิดเรื่องผัสสะ ความทุกข์จะไม่โผล่ถ้าไม่เฝ้าเรื่องผัสสะ การรับเอาสื่อธรรมชาติกับสื่อที่ถูกสร้างขึ้นนั้นต้องมีปัญญาในการรับสื่อนั้นต้องเลือกสิ่ง ที่ให้คุณ งดเว้นสื่อที่ให้โทษ พุทธศิลป์จึงเป็นสื่อแห่งสัญลักษณ์ของการทำความดี^{๓๕}

๓.๔.๒ ชนิดของสื่อสื่อภายนอก

ชนิดของสื่อภายนอก แบ่งตามทางรับรู้คือสื่อภายใน ดังนี้

๑. สื่อรูป (รูปอายตนะ) หมายถึง สีต่างๆ เช่น สีเขียว สีเหลือง สีแดง สามารถเห็นได้ด้วยตา

๒. สื่อเสียง (สัททอายตนะ) หมายถึง เสียงต่างๆ เช่น เสียงกลอง เสียงตะโพน เสียงมนุษย์ เสียงสัตว์ ที่หึ่ง แลล เป็นสิ่งที่สามารถได้ยินได้ด้วยหู

๓. สื่อกลิ่น (คนธอายตนะ) หมายถึง กลิ่นต่าง เช่น กลิ่นรากไม้ กลิ่นดอกไม้ ที่มีกลิ่นหอม กลิ่นเหม็น เป็นต้น เป็นสิ่งที่สามารถสูดดมได้ด้วยจมูก

๔. สื่อรส (รสอายตนะ) หมายถึง รสต่างๆ เช่น รสรากไม้ รสลำต้น รสเปลือกไม้ รสใบไม้ รสผลไม้ เป็นรสเปรี้ยว รสหวาน รสขม เป็นต้น เป็นสิ่งที่สามารถรู้ได้ด้วยลิ้น

๕. สื่อสัมผัส (โณภูมัพพายตนะ) หมายถึง ความเป็น ความร้อน ความอ่อน ความแข็ง ความหยาบ ความละเอียด เป็นต้น ที่มีสัมผัสเป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง เป็นสิ่งที่สามารถรู้ได้ด้วยการถูกต้องกาย

๖. สื่อธรรมารมณ์ (ธมมายตนะ) หมายถึง อารมณ์ที่เกิดกับใจ หรือสิ่งที่ใจนึกคิดปรุงแต่งอันเกิดจากการรับรู้ทางทวารทั้ง ๖ จัดเป็นเวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ รูปที่เห็นไม่ได้ กระทบไม่ได้ เช่น จากแนวคิดของสื่อทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า องค์พระพุทธรูปหลวงพ่อกษัตริย์ เป็นสื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง ที่ผู้สร้างต้องการให้เกิดทั้งพาหิรายตนะ และอชฺฌตติกายตนะ คือ ให้ประจักษ์ทางการสัมผัสภายนอกด้วยตา การมองเห็น การสัมผัส

^{๓๕} พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก), “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธรูปชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๔๑ – ๔๓.

ความงดงามของรูป และองค์พระทำให้เกิดศรัทธา ความรู้สึกภายในเกิดศรัทธาภายในจิตใจ เช่นเดียวกับความเป็นหญิง ความเป็นชาย ซึ่งเป็นธาตุที่ปัจจัยไม่ปรุงแต่ง^{๓๖}

๓.๕ สื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพชร อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

๓.๕.๑ ด้านประติมากรรม

งานด้านประติมากรรม จัดเป็นศิลปกรรมอย่างหนึ่งซึ่งเกิดจากฝีมือ ความคิด และความสามารถของบุคคล สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาต่อศาสนาหรือสร้างขึ้นตามความเชื่อทางไสยศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสร้างขึ้นตามคตินิยมของชุมชนหรือท้องถิ่น และสร้างขึ้นเป็นที่ระลึก หรือเป็นอนุสาวรีย์รำลึกถึงผู้ที่ทำคุณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น

ประติมากรรม จึงเป็นศิลปกรรมที่เกิดขึ้นด้วยการปั้น, การแกะสลัก, การหล่อหรือวิธีการอื่นใดที่ก่อให้เกิดงานศิลปะ ซึ่งมีทั้งความกว้าง ยาว และลึกหรือหนา ในผลงานศิลปะนั้นๆ หรืออีกนัยหนึ่ง ได้แก่ ศิลปะที่เกี่ยวข้องกับงานแกะสลักหรืองานปั้นต่างๆ เช่น รูปปั้นคน และสัตว์

ส่วนประติมากรรม ได้แก่ รูปปั้นที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า รูปปั้นพระพุทธรูป

ประติมากรรมเกี่ยวกับการปั้น แกะสลัก การหล่อเป็นรูปทรง ๓ มิติ คือ มีความกว้าง ความยาว และความหนาหรือความลึก เป็นกระบวนการในทางบวกหรือทางลบ ได้แก่ การเพิ่มเข้าหรือลดทอน เช่น อนุสาวรีย์ต่างๆ ถ้าทางพุทธศิลป์ก็เช่น พระพุทธรูป ซึ่งให้คำเฉพาะว่า “ประติมากรรม” ส่วน “ปาติมากรรม” นั้น หมายถึง งานวิจิตรศิลป์ประเภท ๓ มิติ ทุกชนิด รวมทั้งพุทธศิลป์ด้วย^{๓๗}

พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ประดิษฐานอยู่ภายในวิหารหลวงพ่อเพชร วัดท่าถนน อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งพระพุทธรูปองค์นี้น่าจะเชื่อได้ว่าได้สร้างขึ้นมาตั้งแต่ในครั้งสมัยเชียงแสน หรือที่เรียกกันในวงการพระพุทธรูปว่า “พระพุทธรูปปางเชียงแสนสิงห์ ๑” ก็น่าจะเป็นการถูกต้องตรงกับพระพุทธรูปลักษณะของพระองค์ท่าน กล่าวคือ มีลักษณะงดงามถูกต้องตามพุทธลักษณะหมดทุกส่วน เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ฐานมีจารึกศิลปะล้านนา ชนิดสำริด และทั้งประกอบด้วย พระพุทธรูปลักษณะงดงามมากเป็นพิเศษพระพักตร์ของพระองค์ท่านฉาบด้วยความอิมเอบ แสดงบ่งชี้ถึงความเมตตาปราณี มีขนาดหน้าตักกว้าง ๓๒ นิ้วฟุตครึ่ง (๑ ศอกเศษ) ส่วนสูงจากฐานที่ประทับนั่งถึงสูดยอดพระเศวตสูงประมาณ ๔๑ นิ้วฟุต^{๓๘} หลวงพ่อเพชรมีอัตลักษณ์ คือ เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองสำริดชนิดนาค ปางนั่งขัดสมาธิ สมัยเชียงแสนสิงห์ ๑ และมีพุทธลักษณะงดงามตามพุทธศิลป์^{๓๙} และเป็นพระพุทธรูปแบบเชียงแสน เกตุบัวตูม นั่งขัดสมาธิเพชร เนื้อสำริด^{๔๐}

^{๓๖} ที.ปา (ไทย) ๓๔/๑๖๒-๑๖๗/๑๑๖-๑๑๗.

^{๓๗} พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก), “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธรูปชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๗๖.

^{๓๘} คณะศิษยานุศิษย์ วัดท่าถนน, หลวงพ่อเพชร พระคู่บ้านคู่เมืองอุดรดิตถ์, (อุดรดิตถ์: พี.ออฟเซ็ทอาร์ท (ป. การพิมพ์), พี.จี.พรินท์, พี.บี.การพิมพ์, ๒๕๖๐), หน้า ๑๑ – ๑๒.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระมหาเปริยม อาจิณโณ, เจ้าอาวาสวัดท่าถนน, ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูวินัยธรสมชัย สมจิตโต, เจ้าอาวาสวัดเกษมจิตตาราม, ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

๓.๕.๒ สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรม เป็นศิลปะว่าด้วยการก่อสร้าง โดยมีลักษณะเน้นรูปแบบส่วนเรื่องราวหรือเนื้อหาเป็นเพียงส่วนประกอบหรือการประดับการตกแต่ง เช่น อาคารสถานที่ที่มีความงดงาม พระบรมมหาราชวัง^{๔๑}

สถาปัตยกรรม หมายถึง สิ่งก่อสร้างหรือวิชาที่ว่าด้วยการก่อสร้างซึ่งสร้างซึ่งเป็นศิลปะ และถูกต้องตามหลักการ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ด้านต่างๆ โดยความสะดวกสบายเหมาะสมกับประโยชน์การใช้สอย^{๔๒}

สถาปัตยกรรม ได้แก่ งานก่อสร้างซึ่งได้สร้างเป็นที่อยู่อาศัย สถานที่ทำการ การวางแผนผังบ้านเมืองหรือวัดอุทยานที่สร้างขึ้นทางศาสนา

ตามคำนิยามต่างๆ นี้ จึงพอสรุปได้ว่า เป็นสิ่งก่อสร้างซึ่งสร้างซึ่งเป็นศิลปะ และถูกต้องตามหลักการ โดยมีลักษณะเน้นรูปแบบส่วนเรื่องราวหรือเนื้อหาเป็นเพียงส่วนประกอบหรือการประดับการตกแต่งให้มีความสัมพันธ์กับขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ และสถานภาพภูมิศาสตร์ ตลอดจนวิถีชีวิตของคนไทย

สถาปัตยกรรม สามารถแบ่งออกเป็นลักษณะทางสถาปัตยกรรม ดังนี้

๑. สถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ เป็นต้น

๒. สถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัย เช่น เวิ้งวัง และบ้าน^{๔๓}

ส่วนความประสงค์ด้านงานสถาปัตยกรรม ซึ่งจัดเป็นผลงานที่เป็นโบราณวัตถุ สถานที่ได้รับการสร้างสรรค์ด้วยศิลปะ และวิทยาที่มุ่งหมายอำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์ มีความประสงค์จะสนองความต้องการในด้านความเชื่อหรือความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และมีผลทางด้านจิตใจของผู้ที่มีส่วนในการกระทำให้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ

๑. วัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย

๒. วัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นอาคารที่ประกอบด้วยศิลปะลักษณะ ซึ่งจะทำให้เกิดความประทับใจ และเกิดความสุข

๓. วัตถุประสงค์ที่จะสนองตอบ และเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งความศรัทธา และความเชื่อต่อพระพุทธศาสนาหรือต่อการกระทำที่ควรจะยกย่องเชิดชู

ดังนั้น ในการสร้างบ้านเมืองของบรรพชนในอดีต จึงเป็นไปในลักษณะที่ต้องการรวบรวมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในบ้านเมืองเดียวกัน สำหรับการสร้างที่อยู่อาศัยไม่สามารถตอบได้อย่างชัดเจน แต่ก็คงมีการใช้วัสดุที่สามารถหาได้ในเขตที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตามความรู้ความสามารถยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัด เพราะยังมีผู้คนไม่มากนัก แต่เมื่อได้มีการขยายเขตถิ่นฐานบ้านเมืองออกไป

^{๔๑} ธนพันธุ์ เมธาพิทักษ์, พระพุทธปฏิมากรกับเรื่องราวความเป็นมา เกร็ดความรู้ที่คนไทยชาวพุทธควรรู้, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒๔.

^{๔๒} สมัย สุทธิธรรม, สารคดีชุดถิ่นทองของไทย, (พิษณุโลก: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔ - ๒๖.

^{๔๓} สมฤดี ธารม, วิวัฒนาการของสถาปัตยกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ๒๕๓๖), หน้า ๕๖.

การพัฒนาในด้านความสถาปัตยกรรมก็เริ่มจะมองเห็นได้ชัด โดยสามารถดูได้จากวัสดุการก่อสร้างที่นำมาสร้างสรรค์ผลงาน มีกรรมวิธีที่บอกได้ถึงความเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญาได้เป็นอย่างดีว่ามีการพัฒนาการใช้วัสดุ คือ

๑. ศิลาลง ถูกนำมาใช้เพื่อการสร้างกำแพง สร้างเป็นพุทธสถานไว้โดยได้จัดแต่งด้วยรูปทรงต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นความคิดที่ริเริ่มสร้างสรรค์

๒. หิน และอิฐ ถูกนำมาใช้ประกอบการก่อสร้าง โดยเฉพาะอิฐที่ถูกนำไปใช้ด้วยกรรมวิธีก่ออิฐถือปูน เพื่อความมั่นคงถาวรตามรูปแบบที่ได้รับมาจากท้องถิ่นที่ได้เข้าไปติดต่อกัน ถือว่าเป็นแบบอย่างที่น่ามาใช้เฉพาะตามภูมิประเทศอันที่ความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น ได้แก่

- บ้านเมือง - เวียงวัง (ราชนิเวศน์)

- ที่พักอาศัย - ศาสนสถาน

๔๔

ฉะนั้น “วิหารหลวงพ่อเพชร” เป็นศิลปะผสมผสานกันถึง ๓ ชาติ คือ หลังคาเป็นกังจีน แล้วก็มีราหูอมจันทร์ซึ่งเป็นศิลปะอินเดียติดอยู่ที่หน้าบัน และหลังวิหาร และจะมีเทพพนมซึ่งเป็นศิลปะไทยติดอยู่หน้าบัน ด้านหน้าของวิหารด้านนอก ภายในวาดรูปศิลปะผสมไทย - จีน ส่วนวิหารด้านนอกวาดรูปพระเจ้า ๑๐ ชาติ ซึ่งเป็นศิลปะแบบไทย เพราะมีชุมชนไทย จีน อินเดีย อยู่รอบวัด^{๔๕}

๓.๕.๓ คุณค่าทางจิตวิญญาณ

การได้เห็นเมื่อตากระทบรูป เป็นจักขุวิญญาณ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในมงคลสูตรที่ ๒๙^{๔๖} ว่า “สมณณญจ ทสสน” แปลว่า ความเห็นที่ซึ่งสมณะทั้งหลายผู้ความระงับจากกิเลสด้วยจักขุ คือ ตาหรือด้วยปัญญา คือ ใจ จัดเป็นมงคลอันประเสริฐเป็นเหตุจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใส การเห็นมี ๒ อย่าง

๑. เห็นด้วยตาที่แลเห็น การเห็นด้วยตาเป็นทางกามาวจร

๒. เห็นด้วยใจที่อาศัยปัญญา การเห็นด้วยปัญญาเป็นทางโลกุตตร

การเห็นด้วยตาหรือด้วยใจในวัตถุที่ควรจะเลื่อมใส เพศบรรพชาวมิกิษุสามเณร จัดเป็นมงคลความเจริญตาเจริญใจอีกอย่างหนึ่ง เห็นผู้ปฏิบัติกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา นำเลื่อมใสจะเป็นหญิงหรือชาย คฤหัสถ์หรือบรรพชิต ฤาษีดาบส ก็จัดเป็นมงคลความเจริญใจได้ อนึ่ง การเข้าไปอุปฐากปฏิบัติแก่ท่านผู้มีศีลคุณพิเศษที่สิ้นกิเลสมีพระพุทธเจ้า เป็นต้นก็ดี หรือได้ฟังข่าวสารท่านผู้สิ้นกิเลสจากสันตาลก็ดี การที่ได้เห็นได้ฟังได้ระลึกถึงท่านผู้สิ้นกิเลสทั้ง ๓ นี้ จัดเป็นมงคลความเจริญตาเจริญใจได้ความศรัทธาเลื่อมใสในศีลคุณ จัดเป็นกุศลหนทางสุคติโลกสวรรค์ทั้งสิ้น อนึ่ง การเห็นท่านผู้สิ้นกิเลสเป็นเหตุให้มนัสยแก้กันพพานในอนาคตกาล

^{๔๔} ธนพันธุ์ เมธาพิทักษ์, พระพุทธปฏิมากรกับเรื่องราวความเป็นมา เกร็ดความรู้ที่คนไทยชาวพุทธควรรู้, หน้า ๑๔๒.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระมหาเปริยม อาจิณโณ, เจ้าอาวาสวัดท่าถนน, ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๔๖} สิริคุตโต ภิกขุ, มงคล ๓๔ ประการ ประทีปของผู้ปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองแห่งชีวิต, หน้า ๗๔.

การได้เห็น สมณะ ผู้สงบ
 นำเคารพ ศรัทธา นำสรรเสริญ
 นับเป็นหนึ่งใน ตัวอย่าง ทางเจริญ
 ชวนให้เดิน ตามอย่าง ในทางธรรม ฯ

พระสารีบุตรเถระ ในสมัยนั้น ไม่ห่างไกลจากกรุงราชคฤห์มากนัก ที่ตำบลนาลันทา มีหมู่บ้านพราหมณ์ ๒ หมู่บ้าน ชื่ออุปติสสคาม มีหัวหน้าหมู่บ้านชื่อว่า วังคันตะ ภรรยาชื่อว่า สารี มีบุตรชื่อว่า อุปติสสะ แต่เพราะเป็นบุตรของนางสารี จึงนิยมเรียกกันว่า สารีบุตร

ในหมู่บ้านโกลิตคาม มีภรรยาของหัวหน้าชื่อว่า นางโมคคัลลี มีบุตรชื่อว่า โกลิตะ แต่นิยมเรียกกันว่า โมคคัลลานะ ตามชื่อของมารดา

ทั้งสองตระกูลนี้ มีความเกี่ยวข้องเป็นสหายกันมานานถึง ๗ ชั่วโมงคน ดังนั้น มานพทั้งสองจึงเป็นสหายกันดุจบรรพบุรุษ มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน เข้าศึกษาศิลปวิทยาในสำนักของอาจารย์คนเดียวกัน เมื่อจบการศึกษาก็เป็นเพื่อนเที่ยว ร่วมสุขร่วมทุกข์ หาความสุขความสำราญ ดูการเล่นมหรสพตามประสาวัยรุ่น ให้รางวัลแก่ผู้แสดงตามโอกาสอันควร

วันหนึ่ง สหายทั้งสองพร้อมด้วยบริวารไปดูมหรสพด้วยกันเช่นเคย แต่ครั้งนี้มิได้มีความสนุกยินดี เบิกบานใจเหมือนครั้งก่อนๆ เลย ทั้งสองมีความคิดตรงกันว่า “ทั้งคนแสดง และทั้งคนดูต่างก็มีอายุไม่ถึงร้อยปีจะตายกันหมดไม่เห็นมีประโยชน์อะไรเลยกับการหาความสุขความสำราญแบบนี้ เราควรแสวงหาโมกขธรรมจะประเสริฐกว่า” ทั้งสองเมื่อทราบความรู้สึก และความประสงค์ของกันและกันแล้ว จึงตกลงนำบริวารฝ่ายละครึ่ง รวมได้ ๕๐๐ คน ออกบวช และปรึกษากันว่า “พวกเราควรจะบวชในสำนักของใคร และอาจารย์ไหนจึงจะดี”

สมัยนั้น สลวยชัยปริพาชก เป็นอาจารย์เจ้าสำนักใหญ่ในเมืองราชคฤห์มีคนเคารพนับถือ มีศิษย์มีบริวารมากมาย มานพทั้งสองจึงพากันไปขอบวชฝากตัวเป็นศิษย์ศึกษาวิทยาในสำนักนี้ ตั้งแต่ มานพทั้งสองมาบวชอยู่ด้วยแล้วสำนักของสลวยชัยปริพาชก ก็เจริญรุ่งเรืองด้วยลาภสักการะ และคนเคารพนับถือมากขึ้น มานพทั้งสองศึกษาอยู่ในสำนักนี้ไม่นานก็สิ้นความรู้ของอาจารย์ เมื่อถามถึงวิทยาการที่สูงขึ้นไปอีก อาจารย์ก็ไม่สามารถจะสอนให้ได้จึงปรึกษากันว่า

“การบวชอยู่ในสำนักนี้ไม่มีประโยชน์อะไร ลัทธินี้มีใช้ทางเข้าถึงโมกขธรรม เราควรพยายามแสวงหาอาจารย์ ผู้สามารถสอนโมกขธรรมแก่เราได้” ดังนั้น ทั้งสองจึงทำสัญญาต่อกันว่า “ในระหว่างเราทั้งสอง ถ้าผู้ใดได้อมตรธรรมก่อน ผู้นั้นจงบอกแก่กันให้รู้ด้วย”

วันหนึ่ง พระอัสสชิ หนึ่งในจำนวนพระปัญจวัคคีย์ที่พระพุทธองค์ทรงส่งไปประกาศ พระศาสนาได้จาริกมาถึงกรุงราชคฤห์ และเข้าไปบิณฑบาตในเมือง อุปติสสปริพาชก ออกจากอาราม มาด้วยกิจธุระภายนอกท่านแสดงออกซึ่งปฏิบัติอันน่าเลื่อมใส จะก้าวไปหรือถอยกลับ จะเหยียดแขนหรือพับแขน จะเหลียวซ้ายแลขวา ดูน่าเลื่อมใสเรียบร้อยไปทุกกิริยาบถทอดจักษุแต่พอประมาณ มีอาการแปลกจากบรรพชิตที่เคยเห็นมาแต่กาลก่อน อยากจะทราบว่าท่านบวชในสำนักของใคร ใครเป็นศาสดาของท่าน แต่ก็มีอาการท่านได้ เพราะมิใช่กาลอันสมควร จึงเดินตามไปห่างๆ เมื่อพระเถระได้รับอาหารพอสมควรแล้ว จึงออกไปสู่ที่หนึ่ง เพื่อทำภติกิจ อุปติสสปริพาชกจึงได้จัดปูลาด อาสนะ ถวายน้ำใช้น้ำฉัน และคอยเฝ้าปฏิบัติอยู่ เมื่อเสร็จภติกิจแล้ว จึงกราบเรียนถามด้วยความเคารพว่า

“ข้าแต่ท่านผู้มีอายุ อินทรีย์ของท่านผ่องใสยิ่งนัก ผิวพรรณของท่านก็หมดจดผ่องใส ท่านบวชในสำนักของใคร ใครเป็นศาสดาของท่าน และท่านชอบใจธรรมของใคร”

พระเถระตอบว่า “ปริพาชกผู้มีอายุ เราบวชจำเพาะพระมหาสมณะศากยบุตร เสด็จออกจากศากยสกุล พระองค์เป็นศาสดาของเรา เราชอบใจธรรมของท่าน”

“พระศาสดาของท่านสอนว่าอย่างไร ?”

พระเถระคิดว่า “ธรรมดาปริพาชกทั้งหลาย ย่อมเป็นปฏิปักษ์ต่อพระศาสนา ควรที่เราจะแสดงความลึกซึ้งคัมภีรภาพแห่งพระธรรม” จึงกล่าวว่า :-

ผู้มีอายุ เราเป็นผู้บวชใหม่มาสู่พระธรรมวินัยนี้ไม่นาน ไม่สามารถจะแสดงธรรมแก่ท่าน โดยพิศดาลได้ เราจักกล่าวแก่ท่านแต่โดยย่อพอรู้ความ”

“ท่านสมณะ ท่านจงกล่าวแต่เนื้อความเถิด ข้าพเจ้าต้องการเฉพาะเนื้อความเท่านั้น” พระอัสสชิเถระได้ฟังคำขอของอุตีสสปริพาชกแล้วจึงกล่าวหัวข้อธรรมมีใจความว่า :-

เย ธมมา เหตุปภวา เตสึ เห ตู ติถาโต

เตสญจ โย นิโรธो จ เอว วาที่ มหาสมโณ ฯ

“ธรรมเหล่าใด มีเหตุเป็นแดนเกิด (เกิดแห่งเหตุ) พระตถาคตเจ้าทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะ ทรงตรัสอย่างนี้”

อุตีสสะ เพียงได้ฟังหัวข้อธรรมนี้จากพระเถระเท่านั้นก็เกิดธรรมจักขุ คือ ดวงตาเห็นธรรมว่า :-

“สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดย่อมมีความดับเป็นธรรมดา” ดังนี้ แล้วถามว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เวลานี้พระบรมศาสดาของเรา ประทับอยู่ที่ไหน ?”

สรุปความได้ว่า สื่อที่สร้างสรรค์ให้เกิดศรัทธานั้น ได้แก่ การได้เห็นด้วยตา การได้ยิน เป็นสื่อที่จะสอบสวนให้ผู้รับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เป็นอย่างดี ดับทุกข์ได้^{๔๗}

พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรถือว่าเป็นสัญลักษณ์แทนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อได้เห็นองค์พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรที่มีพระพุทธรูปลักษณะงดงามมากเป็นพิเศษ พระพักตร์ของพระองค์ท่านฉายด้วยความอิมเอบ แสดงบ่งชี้ถึงความเมตตาปราณี^{๔๘} พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรเป็นศูนย์รวม และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวจังหวัดอุดรดิตถ์ ทำให้ระลึกถึงคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้ง ๓ ประการ คือ (๑) พระปัญญาธิคุณ (๒) พระวิสุทธิคุณ (๓) พระมหากรุณาธิคุณ^{๔๙}

การที่ระลึกถึงคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นถือว่าเป็นการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น เกิดความสงบทางด้านจิตใจที่ปราศจากไฟทั้ง ๓ กอง จิตในขณะนั้นเป็นฝ่ายกุศลธรรมย่อมจะนำไปสู่สุคติตั้งในนิทานธรรมบทภาคหนึ่งว่า

^{๔๗} พระสมุห์วันชัย เกสรธมโม (มีมาก), “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธรูปชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๔๘} สัมภาษณ์ นางบุษกร เย็นใจ, ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระมหามงคล กตปุณโย, เจ้าอาวาสวัดธรรมาธิปไตย อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

ในเรื่องมัญญกุณฑลสีมานพ พราหมณ์ผู้ตระหนี่ชาวเมืองสาวัตถีคนหนึ่ง ชื่อว่า อทินนปุพพกะ เขาตระหนี่สมชื่อจริงๆ ไม่เคยให้ของอะไรแก่ใครๆ เลย จนกระทั่งชาวเมืองตั้งชื่อให้ว่า “อทินนปุพพกะ” แปลว่า ไม่เคยให้อะไรแก่ใคร

ราชาแห่งความตระหนี่ชี้เหนี่ยวคนนี้มีลูกชายน้อยน่ารักคนหนึ่ง ความรักที่มีต่อลูกชาย ทายาทของเขา ทำให้เขาอยากจะทำเครื่องประดับให้สักอย่างหนึ่ง เป็นเครื่องตอบแทนความรัก เครื่องหมายแห่งความรักใคร่ของเขา แต่ว่าไม่อยากจะจ้างช่างทองคำ เพราะกลัวว่าจ้างให้เขา จึงนำทองมาทุบๆ ทำเป็นตุ้มหูเกลี้ยงๆ เสร็จแล้วก็ประดับให้ลูกชายของเขา ด้วยตุ้มหูนี้เอง จึงทำให้ทายาทของเขาได้นามว่า “มัญญกุณฑล” หรือนายตุ้มหูเกลี้ยง

เมื่อเวลาผ่านไปจากเดือนไปเป็นปี และจากหนึ่งปีเป็นสอง สาม สี่ ห้า ปี ทายาทน้อยมัญญกุณฑลเจริญเติบโตเป็นหนุ่ม แต่ว่าขณะที่เขาก้าวขึ้นสู่ความเป็นหนุ่ม เขาเป็นโรคผอมเหลืองนอนขมอยู่อย่างน่าสงสาร ไม่มีโอกาสได้สนุกรื่นเริงเหมือนอย่างคนอื่นทั่วไป เขาขาดการรักษา เพราะมีบิดาเป็นคนตระหนี่ ก่อนที่จะสิ้นชีวิตจวนรุ่งสว่างวันนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุ ทอดพระเนตรเห็นเด็กน้อยมัญญกุณฑล ผู้ถูกบิดาทอดทิ้งให้นอนอยู่ระเบียงข้างนอก เพราะความตระหนี่ของตน พระองค์ทราบว่ เด็กน้อยผู้นี้หากได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์ เขาจะได้ไปสู่สวรรค์

วันรุ่งขึ้น พระองค์จึงเสด็จเข้าสู่เมืองสาวัตถี เพื่อบิณฑบาต พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์เป็นบริวารของพระองค์ และได้เสด็จถึงประตูเรือนของพราหมณ์ตระหนี่นั้น

ในขณะนั้น เจ้าเด็กน้อยผู้นำสงสารนอนผินหน้าไปข้างในเรือน พระศาสดาทรงทราบว่าไม่เห็นพระองค์ จึงได้เปล่งรัศมีไปวาบหนึ่ง เขาเห็นดังนั้นก็ตกใจพลิกกลับมาเห็นพระศาสดา จึงคิดว่า

“เราอาศัยบิดาเป็นอันธพาล จึงไม่ได้เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเห็นปานนี้ ไม่ได้ถวายหรือฟังธรรม เดียวนี้แม้แต่มือสองข้างของเราก็กายไม่ไหวแล้ว เราจะทำอย่างไร”

ขณะนั้นเขาคิดได้แต่เพียงว่า เขาสามารถทำได้แต่เพียงทำใจให้เลื่อมใสเท่านั้น พอพระองค์เสด็จกลับตามาณพเท่านั้น ทายาทน้อยก็หมดลมหายใจ ไปเกิดในวิมานสวรรค์

ฉะนั้น การระลึกถึงคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงมีคุณค่าจิตใจอย่างยิ่ง พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรถือว่าเป็นองค์แทนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อเกิดความทุกข์ขึ้นในใจ มีปัญหาเดือดร้อนไม่สบายใจ การได้ไปกราบนมัสการองค์หลวงพ่อเพ็ชร ได้เห็นพุทธลักษณะของพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรที่มีความงดงาม มองเห็นแล้วเกิดความสุขสบายใจจากการได้เห็นของสวยงาม^{๕๐} และพุทธลักษณะของหลวงพ่อเพ็ชรมีความเป็นเอกลักษณ์ เพราะถ้าได้มากราบไหว้ขอพร แล้วแลดูองค์หลวงพ่อเพ็ชรจะเกิดความประทับใจต่อความสวยงามขององค์ท่าน ทำให้จิตใจเกิดความผ่องใส และมีความสุขสงบเกิดขึ้น^{๕๑}

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณกิตติวัฒน์, เจ้าคณะตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ เจนประกอบกิจ, ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนเกษมราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๓.๖ สรุป

พุทธศิลป์เป็นงานด้านศิลปะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายทางพระพุทธศาสนาทางใดทางหนึ่ง ได้พยายามสร้างขึ้นด้วยแรงกาย และกำลังความคิด ก่อให้เกิดศิลปกรรมที่สร้างขึ้นรับใช้พระพุทธศาสนาโดยตรง ทั้งในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ในลัทธิมหายาน และเถรวาท โดยประสงค์จะให้ เป็นเครื่องบูชาหรือเป็นเครื่องแสดงออกถึงความระลึกนึกถึงพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า เพื่อใช้เป็นสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความเลื่อมใส ความศรัทธาแก่บุคคลอื่นที่พบเห็น ทำให้เกิดความสบายกายสบายใจในที่สุด พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร เป็นพระพุทธรูปปฏิมากรรมที่หล่อขึ้นด้วยเนื้อทองสัมฤทธิ์ (สีนาค) ตลอดทั้งองค์ ทรงประทับพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิเพ็ชร เป็นพระพุทธรูปปางเชียงแสนสิงห์ ๑ มีอายุไม่น้อยกว่า ๘๐๐ ปีเศษ มีพระพุทธรูปลักษณะงดงามมากเป็นพิเศษพระพักตร์ของพระองค์ท่านฉาบด้วยความอิมเอิบ แสดงบ่งชี้ถึงความเมตตาปราณี มีขนาดหน้าตักกว้าง ๓๒ นิ้วฟุตครึ่ง (๑ ศอกเศษ) ส่วนสูงจากฐานที่ประทับนั่งถึงสูดยอดพระเศวตสูงประมาณ ๔๑ นิ้วฟุต พระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานอยู่ในวิหารโดยเฉพาะเรียกกันว่า “วิหารหลวงพ่อเพ็ชร” อยู่ในวัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นศิลปะผสมผสานกันถึง ๓ ชาติ คือ หลัองคา เป็นแก่งจีน แล้วก็มีราหุอมจันทร์ซึ่งเป็นศิลปะอินเดียติดอยู่ที่หน้าบัน และหลังวิหาร และจะมีเทพพนม ซึ่งเป็นศิลปะไทยติดอยู่หน้าบัน ด้านหน้าของวิหารด้านนอก ภายในวาดรูปศิลปะผสมไทย – จีน พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นหลักชัย และหลักเมืองที่ศักดิ์สิทธิ์ของประชาชนชาวจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งสามารถบันดาลด้วยปาฏิหาริย์คุ้มครองป้องกันให้จังหวัดอุตรดิตถ์ และประชาชนชาวเมืองทั้งหลายได้อยู่ดีกินดี มีความสมบูรณ์ พูลสุข เจริญ วัฒนาถาวรรุ่งเรือง อยู่ได้ตลอดมาด้วยพ้นจากสรรพภัยนานาประการ จึงได้พากันเคารพเลื่อมใส

บทที่ ๔

อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งเป็นนิกายที่คนไทยนับถือมาเป็นเวลานาน วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ได้ถูกวางก ฏเกณฑ์ทางสังคมโดยพระพุทธศาสนา เช่น กฎเกณฑ์ด้านศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทยล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนจึงสร้างพระพุทธรูป เพราะถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ควรแก่การบูชา และเป็นเครื่องเตือนใจ เมื่อพุทธศาสนิกชนได้เห็นพระพุทธรูปก็จะได้รำลึกถึงพระองค์ รำลึกถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ และพระสาวกผู้สืบทอดพระศาสนา รวมกันเป็นไตรสรณคมน์

ในบทนี้จะกล่าวถึง อิทธิพลของ หลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของงานวิจัยนี้ เพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของหลวงพ่อเพชรในด้านความเลื่อมใสศรัทธา ด้านคุณค่าทางจิตใจ ด้านความคุ้มครอง ด้านความอภินิหาร และด้านความสมปรารถนา เพื่อเป็นการยืนยันความเห็นที่ตรงกัน โดย ผู้วิจัยได้ทำการหาข้อมูลภาคสนาม (Primary Data) เพิ่มเติมโดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

๔.๑ อิทธิพลของ หลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความเลื่อมใสศรัทธา

อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความเลื่อมใสศรัทธา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้ง ๒๐ รูป / คน พบว่า พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรเป็นที่เคารพนับถือ เป็นที่ สักการบูชาของชาวอุดรดิตถ์หรือพุทธศาสนิกชนทั่วไป และเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของชาวเมืองอุดรดิตถ์ “ซึ่งมีประชาชน เลื่อมใส ศรัทธาเป็นพิเศษ เพราะเนื่องจากประดิษฐาน อยู่ที่วัดท่าถนนมาเป็นเวลานาน จึงเป็นที่เลื่อมใสเคารพศรัทธาของป ระชาชนทั่วไปทั้งภายในจังหวัดอุดรดิตถ์ และต่างจังหวัด ทำให้ผู้ที่มากราบไหว้ บูชา ประสพพบกับความสำเร็จ” ^๑ “ด้วยความพึงพอใจ รักใคร่ และเคารพเลื่อมใสในพระพุทธรูปลักษณะขององค์พระพุทธรูปที่ปรากฏ พระพุทธรูปได้ทรงประทับนั่งในพระอิริยาบถขัดสมาธิ ซึ่งถือกันว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นพระพุทธรูปที่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธากราบไหว้บูชา” ^๒ “ข้าพเจ้าพร้อมด้วยครอบครัวตลอดถึงญาติพี่น้อง มีความเลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างมาก หากมีโอกาสก็จะเข้าไปที่วัดท่าถนนเพื่อสักการบูชา เมื่อใดที่ต้องประสบพบกับปัญหาหรืออุปสรรคก็จะน้อมรำลึกนึก

^๑ สัมภาษณ์ พระมหาเปี่ยม อาจิณฺโณ, เจ้าอาวาสวัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ นายคมานา วิทมนานนท์ , เจ้าของร้านอิสระวิทยุทีวี อำเภอเมือง จังหวัด อุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

ถึงพระคุณให้ช่วยเหลือหรือให้รอดพ้นกับปัญหาหรืออุปสรรค หรือให้รอดพ้นจากภัยอันตราย ทุกครั้งที่ประสบกับความทุกข์หรือไม่สบายใจอันเกิดจากตนเองหรือคนอื่น ก็จะไปกราบหลวงพ่อบ้าง นเมื่อกราบแล้วก็จะทำให้มีความรู้สึกว่ามีความสุข และสบายใจขึ้น”^๓ ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้วัดหรือที่อยู่บริเวณรอบวัดต่างมีความผูกพันกับวัดมาตั้งแต่เด็กๆ ทำให้เกิดความผูกพันกับหลวงพ่อเพชรอย่างซาบซึ้ง และมีความเลื่อมใสศรัทธาด้วยความจริงใจ แน่วแน่ มั่นคงอย่างไม่มีวันเปลี่ยนแปลง

“...โดยเฉพาะครอบครัวของข้าพเจ้า มีความนับถือ และมีความเลื่อมใสศรัทธาเป็นที่พึงทางใจ เพราะได้ถูกฝังให้มากราบไหว้ และมาบำเพ็ญบุญที่วัดท่าถนนเป็นประจำ”^๔ “ผมมีความเลื่อมใส และศรัทธาหลวงพ่อเพชรมานานตั้งแต่ผมเป็นเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ ทุกๆ คนที่รู้จักหลวงพ่อเพชร เมื่อเดินผ่านวัดท่าถนนต่างก็จะยกมือไหว้หลวงพ่อเพชร ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา”^๕ “ข้าพเจ้า มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์หลวงพ่อเพชรมาตั้งแต่เด็กๆ เพราะ บ้านอยู่ใกล้วัด พ่อแม่ได้พาไปทำบุญ พาไปกราบไหว้ ขอศีล ขอพร นอกจากนั้นยัง ได้เล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์ อภินิหาร ของหลวงพ่อบ้าง ทำให้เกิดความเลื่อมใสมาตลอด”^๖ เมื่อข้าพเจ้าได้เข้ามาบำเพ็ญบุญที่วัดท่าถนน ได้มาเห็นพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชร ทำให้ซาบซึ้งถึงความงดงามของหลวงพ่อเพชร ที่ตรงตามพุทธลักษณะ “เวลาได้มากราบไหว้ได้เห็นพระพุทธรูปแล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในความสวยงาม และเป็นที่พึงทางใจได้อย่างดี”^๗

“ข้าพเจ้ามีความเคารพ เลื่อมใสศรัทธา รู้สึกสบายใจที่ได้มองพระพุทธรูปเวลาที่ได้มากราบไหว้ท่าน”^๘

“หลวงพ่อเพชรถือได้ว่าเป็นพระพุทธรูปที่เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของชาวอุดรดิตถ์ และ ของประชาชนทั่วไป หากได้มากราบไหว้ก็จะเป็นสิริมงคล แก่ชีวิต ใครก็ตามเมื่อมาถึงจังหวัดอุดรดิตถ์แล้ว หากไม่ได้มาแวะกราบนมัสการแล้วก็ถือว่ายังไม่ถึงจังหวัดอุดรดิตถ์ เพราะเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองเมืองอุดรดิตถ์”^๙ ข้าพเจ้าได้รับฟังถึงความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบ้างจากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ทำให้เกิดความ เชื่อ เกิดความ เลื่อมใสศรัทธา ส่งผลให้ มีความสุขกายสบายใจ มีจิตใจแจ่มใส สงบและร่มเย็น สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข “เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ชาวพุทธได้กราบไหว้เพื่อน้อมระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกรับสั่งสอนมาตั้งแต่บรรพบุรุษว่าเรา มีพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรที่ศักดิ์สิทธิ์ ไว้ให้กราบไหว้เพื่อความเป็นสิริมงคลของตนเอง และครอบครัว”^{๑๐} นอกจากนั้น “หลวงพ่อเพชร ยังมีอภินิหารอันศักดิ์สิทธิ์เมื่อมีเรื่องทุกข์ใจอันใดจะไป

^๓ สัมภาษณ์ นายวิภ รัตนภาณี, เทศกิจ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอมือ จังหวัดอุดรดิตถ์ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ นางน้ำฝน เนตรจันง, กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอมือ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ นายประเสริฐ บัวแก้ว, ประชาชนในอำเภอมือ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ นางอร่ามรัตน์ ถมยา, ข้าราชการบำนาญ อำเภอมือ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ นางสมจิตร อัสสะพิบูล, ประชาชนในอำเภอมือ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นายสำนอง พักถาวร, ประชาชนในอำเภอมือ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ พระมหามงคล กตปุญโญ, เจ้าอาวาสวัดธรรมาริปไตย อำเภอมือ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางมัญชุพร ศรีภิรมย์, ข้าราชการบำนาญ อำเภอมือ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

กราบไหว้ถวายบูชา ขอให้สิ่งนั้นสำเร็จสมประสงค์สมปรารถนาตามที่ขอทุกประการ (เป็นไปในทางสุจริต) ผลที่ได้รับเป็นไปตามที่ขอทุกประการ จึงมีประชาชนไปกราบไหว้ขอพรตลอดวัน ทุกๆ วัน”^{๑๑} “ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสศรัทธา เป็นที่พึงพอใจ มีเคารพนับถือ ทำให้จิตใจแจ่มใส คิดที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน ทำด้วยความสบายใจ และเต็มใจ”^{๑๒}

กล่าวโดยสรุป ว่า อิทธิพลของหลวงพ่เพ็ชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความเลื่อมใสศรัทธา เกิดจากความใกล้ชิดกับหลวงพ่เพ็ชรการได้มาทำบุญที่วัดบ่อยๆ และได้ฟังเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ขององค์หลวงพ่จาก คำบอกเล่าของ คนเฒ่าคนแก่ จนทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์หลวงพ่เพ็ชร เวลาใดที่มีโอกาสสามารถกราบไหว้ทำให้เกิดความสงบกาย สงบใจ อันเกิด จากการได้เห็นความงดงามของพระพุทธรูปหลวงพ่เพ็ชรที่ตรงตามพุทธลักษณะ นอกจากนั้นยังมีเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลสิ่งต่างๆ ให้เกิดผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งจิตอธิษฐานไว้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาจึงทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อหลวงพ่เพ็ชรมาจนถึงปัจจุบันนี้

๔.๒ อิทธิพลของ หลวงพ่เพ็ชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านคุณค่าทางจิตใจ

อิทธิพลของหลวงพ่เพ็ชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้าน คุณค่าทางจิตใจ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล ที่สำคัญ ทั้ง ๒๐ รูป / คน พบว่า หลวงพ่เพ็ชร เป็นพระพุทธรูปที่สำคัญ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวอุดรดิตถ์ “หลวงพ่เพ็ชร มีคุณค่าทางจิตใจต่อครอบครัวมาก เพราะเป็นพระพุทธรูปที่มีความสวยงามมาก ”^{๑๓} “เวลาใดที่เกิดปัญหาขึ้นกับตนเองหรือครอบครัว เมื่อน้อมระลึกถึงหลวงพ่เพ็ชรทำให้เกิดกำลังใจ และรู้สึกว่ามีที่พึ่ง รู้สึกอบอุ่นใจ มีกำลังใจที่จะสู้ต่อไป ”^{๑๔} เป็นที่เคารพบูชา เป็นที่กราบสักการบูชาของประชาชนทั่วไป “ผู้ที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาในหลวงพ่เพ็ชรเป็นที่พึงพอใจเวลาที่เกิดปัญหา และที่รู้สึกไม่สบายใจ เมื่อได้มาไหว้ท่าน ได้มานั่งสงบจิตในวิหารแล้ว ทำให้เกิดความสงบรู้สึกดีขึ้นสามารถมองเห็นถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถแก้ไขได้ ทำให้พระพุทธรูปหลวงพ่มีคุณค่าทางจิตใจอย่างมาก ”^{๑๕} “หลวงพ่เพ็ชร มีคุณค่าทางจิตใจมากที่สุด เพราะตั้งแต่เด็กจนโตมาก็อยู่ใกล้กับวัดท่าถนน อยู่ใกล้กับหลวงพ่เพ็ชร ได้ยึดเหนี่ยวเป็นที่พึ่งทางใจมาตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบัน ทั้งครอบครัวได้กราบไหว้ถวายบูชาทุกวัน

^{๑๑} สัมภาษณ์ นางสาวรณนา จินดากุล, ข้าราชการครูบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นางสุภัทรา พันธุ, กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นางสาวจรัส สิริสรณ์ศิลป์, ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางสมจิตร อัสสะพิบูล, ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระอธิการสุรพล จันทาโก, เจ้าอาวาสวัดหนองผาสันติการาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

ทำให้จิตใจบังเกิดความสุข ความสงบ และขอให้พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรอยู่คู่กับวัดท่าถนน และชาวอุตรดิตถ์ตลอดไป”^{๑๖} “เป็นที่พึ่งทางจิตใจ หลวงพ่อเพ็ชรมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่พึ่งทางใจในยามที่เกิดความทุกข์ใจ เมื่อเข้ามากราบไหว้หลวงพ่อก็เกิดความสุขร่มเย็น สงบกาย สงบวาจา สงบใจ”^{๑๗} เวลาที่ได้มององค์ท่านก็จะเกิดความรู้สึกสบายใจ รู้สึกสงบใจ มีจิตใจที่ผ่องใสขึ้น พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรส่งผลต่อจิตใจของผู้ที่มากราบไหว้บูชาท่าน “...หลวงพ่อเพ็ชรให้คุณค่าทางจิตใจ เมื่อได้มากราบท่านทำให้ความรู้สึกสบายใจตลอดไป รุ่ง จิตใจแจ่มใสโดยมุ่งที่จะทำแต่ความดีเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น”^{๑๘} “หลวงพ่อเพ็ชรให้คุณค่าทางจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการเกิดปัญหาอุปสรรคต่างๆ ก็ได้หลวงพ่อเพ็ชรเป็นที่ยึดมั่นถือมั่น เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจต่อครอบครัวให้คลี่คลายปัญหาต่างๆ ได้”^{๑๙} เวลาใดที่มองพระพักตร์ของท่านที่มีความเต็มอ้ม ผ่องใส สงบงาม ทำให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งต่อจิตใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งต่อผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับบริเวณวัด ผู้ที่ใกล้ชิดกับหลวงพ่อเพ็ชร และต่อประชาชนทั่วไปที่ได้มากราบไหว้หลวงพ่อเพ็ชร “เมื่อใดที่ประสบกับปัญหาที่แก้ไม่ตก จะเข้าไปกราบท่านในวิหาร และนั่งสงบจิต ทำให้ค่อยๆ คลายความกังวลใจ เมื่อมองไปที่พระพักตร์ของหลวงพ่อ มีความรู้สึกและสัมผัสได้ว่าเหมือนหนึ่งได้รับความเมตตาจากท่าน โดยสังเกตจากสายพระเนตรที่ท่านมองมาที่เรา”^{๒๐} “หลวงพ่อเพ็ชรให้คุณค่าทางจิตใจต่อข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทำให้ข้าพเจ้ามุ่งมั่นที่จะทำความดี มีความเกรงกลัวต่อบาป เว้นจากการทุจริต ข้าพเจ้าเป็นทนายความยึดมั่นในความดีโดยที่สำนักงานอยู่ติดกับกำแพงวัดท่าถนนอยู่ใกล้กับวิหารของหลวงพ่อเพ็ชร วันตรุษจีนก็นำของไปไหว้ท่านตลอด”^{๒๑} “พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรให้คุณค่าทางจิตใจต่อผมมาก เพราะเป็นพระพุทธรูปที่มีความสวยงาม สง่างามมาก มีขนาดที่ไม่เล็กไม่ใหญ่เกินไป ยามใดที่ได้มองพระพุทธรูปแล้วเกิดความสุขสงบใจ ทำให้จิตใจแจ่มใส เพราะพระพักตร์ของหลวงพ่อเพ็ชรมีความเอิบอ้ม ผ่องใส เปล่งประกาย มองแล้วเกิดความสุขโล่งใสศรัทธา”^{๒๒}

กล่าวโดยสรุปว่า อิทธิพลของหลวงพ่อเพ็ชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านคุณค่าทางจิตใจ หลวงพ่อเพ็ชรเป็นพระพุทธรูปที่มีสมบุรณ์ตรงตามพุทธลักษณะ มีพระพักตร์เอิบอ้ม ผ่องใส มีคุณค่าต่อจิตใจสำหรับผู้ที่พบเห็น และเข้าไปกราบไหว้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวเป็นที่พึ่งทางใจ ใครก็ตามเมื่อได้มากราบไหว้หลวงพ่อเพ็ชรแล้วจะเกิดความสุขสบายใจ ยามใดที่รู้สึก

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางสาวรรรทนา จินดากุล, ข้าราชการครูชำนาญ อำเภอมือง จังหวัดอุตรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางมัญชุพร ศรีภิรมย์, ข้าราชการบำนาญ อำเภอมือง จังหวัดอุตรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางสุภัทรา พันธุ์, กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอมือง จังหวัดอุตรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางน้ำฝน เนตรจำนง, กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอมือง จังหวัดอุตรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางบุษกร เย็นใจ, ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอมือง จังหวัดอุตรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายปรีชา ภูริลดาพันธ์, ทนายความ อำเภอมือง จังหวัดอุตรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ สุขวิเศษ, เจ้าของร้าน ส. เจริญการค้า อำเภอมือง จังหวัดอุตรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

ไม่สบายใจหรือมีปัญหาเกิดขึ้นและแก้ไขไม่ได้ เมื่อเข้ากราบไหว้พร้อมอธิษฐาน มองไปที่พระพักตร์ของหลวงพ่อก็ทำให้เกิดกำลังใจ เหมือนหนึ่งได้รับความเมตตา กรุณา ปราณี ทำให้เรารู้สึก และมีความมั่นใจว่า จักได้รับความคุ้มครองและปลอดภัย สามารถที่จะชนะปัญหาและอุปสรรคนี้ไปได้ หลวงพ่อเพชรจึงถือได้ว่า เป็นที่พึ่งทางด้านคุณค่าทางจิตใจของประชาชนคนอุดรดิตถ์และประชาชนทั่วไปอย่างแท้จริง

๔.๓ อิทธิพลของ หลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความคุ้มครอง

อิทธิพลของ หลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความคุ้มครอง จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ๒๐ รูป / คน พบว่า ความศักดิ์สิทธิ์เป็นเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาในชุมชน “ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อเพชรได้แสดงให้เห็นปรากฏหลายครั้งแก่คนที่ได้มากราบไหว้ ยามใดที่มีโอกาสได้มาทักทายก็นจะได้รับฟังเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการบอกเล่าของคนที่มาสักการะหลวงพ่อเพชร จึงทำให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสต่อพระพุทธรูปหลวงพ่อเพชร”^{๒๓} “หลวงพ่อเพชรมีพุทธานุภาพ ด้านความคุ้มครองให้ประชาชนอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ปัดเป่าเหตุเภทภัย อันตรายทั้งหลายทั้งปวงให้หมดสิ้นไป โดยนำเอาน้ำมนต์ของหลวงพ่อเพชร มาอาบเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายที่มองไม่เห็นให้ออกไปจากกายได้จริง สิ่งของสำคัญหายไประหว่างไม่พบเห็น ขอให้หลวงพ่อเพชรช่วยดูแลก็ได้พบของที่หาย”^{๒๔} ทั้งนี้อาจเป็นเรื่องเล่าถึงอำนาจของความศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่นับถือหลวงพ่อเพชร “แม่เคยป่วยมานาน ท่านอายุ ๘๘ แล้วมาระยะหลังท่านมีอาการไม่ค่อยดีจึงไปกราบ และขอพรจากหลวงพ่อเพชร เล่าประวัติของแม่เมื่อมาอยู่อุดรดิตถ์ ก็ได้มาอยู่ติดกับกำแพงวัด เล่าทุกอย่างที่ผูกพันกับหลวงพ่อเพชร จึงขอให้ท่านกลับไปเฉยๆ อย่าได้ทุกข์อะไรเลย ท่านก็กลับไปอย่างไม่มีทุกข์ หลายเรื่องที่พุทธานุภาพของหลวงพ่อเพชรมีมากมาย”^{๒๕} “ในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ได้ประสบมาด้วยตนเอง เมื่อประมาณ ๓๐ ปี น้องชายของข้าพเจ้า (นายวัฒนา ภูริลาพันธ์) กับเพื่อนอีก ๓ คน นั่งรถยนต์ไปถึงจังหวัดนครสวรรค์ ได้มีรถยนต์อีกคันหนึ่งขับมาชนท้ายอย่างแรงจนเกิดอุบัติเหตุขึ้น ทำให้คนในรถยนต์ที่น้องชายนั่งมาด้วย ตาย ๑ คน บาดเจ็บสาหัส ๒ คน ส่วนน้องชายของข้าพเจ้าได้ใส่สร้อยคอคล้องพระหลวงพ่อเพชร ทำให้ไม่เป็นอันตรายแต่อย่างใด”^{๒๖} หลวงพ่อเพชรมีความหมายต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในชุมชน เพราะเชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้สามารถดลบันดาลให้เกิดคุณแก่ผู้คน และชุมชนได้ “มีประชาชนมากราบไหว้หลวงพ่อแล้วประสบความสำเร็จ เช่น บ้านที่ไม่มีลูกอยากได้ลูกมาขอแล้วได้ลูก ถ้าเป็นชายก็นำมาบวชให้กับหลวงพ่อเพชรหรืออยากได้ลูกชายก็มาขอก็ได้ตามสมความ

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณกิตติวัฒน์, เจ้าคณะตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางสาววรรณนา จินดากุล, ข้าราชการครูชำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางบุษกร เย็นใจ, ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายปรีชา ภูริลาพันธ์, ทนายความ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

ปรารณาก็มีหรือป่วยไข้ก็มาขอพรกับหลวงพ่อเพชรแล้วก็หายหรือทุเลาลงก็มี”^{๒๗} “หลวงพ่อมิพุทธานุภาพด้านความคุ้มครอง – ความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อหลายๆ ครั้ง ผมและครอบครัวมีของหายหรือทำการกิจการใดๆ แล้วเกิดไม่ประสบความสำเร็จหรือติดขัดไม่ได้รับความสะดวกใดๆ ก็จะมากราบไหว้หลวงพ่อเพชร ขอให้หลวงพ่อช่วยให้กิจการหรือการใดๆ ที่ติดขัดไม่ประสบความสำเร็จๆ ของงได้ประสบความสำเร็จ ด้วยเทอญ ก็จะทำให้จิตใจเกิดความสงบ และบันดาลให้เกิดผลสำเร็จตามที่ได้ขอไว้”^{๒๘} ด้วยเหตุนี้ ผู้คนในชุมชนจึงมีการเล่าถึงเรื่องราวของความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อเพชรขึ้นมา เพื่อแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวของอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน และชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ “ในด้านความคุ้มครองคิดว่า หลวงพ่อเพชรมีคุณค่าทางจิตใจมาก ที่จะสอนให้คนเป็นคนดีตามหลักศาสนาพุทธขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตน ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”^{๒๙} “พุทธานุภาพของหลวงพ่อเพชร ทำให้ปราศจากภัยพิบัติ มีความรักจากเพื่อน ศัตรูไม่มี และทำให้มีความสุขกายสบายใจ ทุกหนทุกแห่งเป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนทั่วไป”^{๓๐} มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติที่ไม่สามารถตรวจสอบหรือพิสูจน์ได้ ทำให้หลวงพ่อเพชรมีอิทธิพลต่อความเชื่อของประชาชนในด้านการป้องกัน อันตรายต่างๆ การปกปักรักษาคุ้มครองให้ปลอดภัย และการช่วยดลบันดาลในสิ่งที่ขอให้เป็นจริง “ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อเพชร เมื่อเกิดปัญหาฝนแล้งไม่ตกตามฤดูกาลแล้ว ก็จะนิมนต์หลวงพ่อเพชรออกมาจากวิหาร มาสรงน้ำก็จะทำให้เกิดฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล”^{๓๑} “พุทธานุภาพด้านความคุ้มครอง เมื่อครั้งได้เกิดไปไหม้ที่ตลาดอาคารโดยรอบบริเวณวัดถนนด้านเหนือวิหารหลวงพ่อเพชร บริเวณหลังสถานีรถไฟกลับไหม้ไหม้เพียงเขม่าจับเบาๆ เท่านั้น อภินิหารความศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันคุ้มครองให้ปลอดภัยมาทุกครั้ง”^{๓๒}

กล่าวโดยสรุปว่า อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความคุ้มครอง เกิดจากความศรัทธาในพระพุทธรูป หลวงพ่อเพชร เป็นพระ คู่บ้านคู่เมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ มีความหมายต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในชุมชน เพราะเชื่อว่า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลให้เกิดคุณแก่ผู้คน และชุมชนได้ เมื่อเข้าไปกราบขอพรส่วนมากก็จะได้รับสมปรารถนาทั้งในด้านการปกปักรักษาคุ้มครองให้ปลอดภัยจากอันตราย เดินทางปลอดภัย รวมไปถึงการประกอบสัมมาอาชีพก็จะประสบความสำเร็จ

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระมหาเปี่ยม อาจิณโณ, เจ้าอาวาสวัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์.

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ สุขวิเศษ, เจ้าของร้าน ส. เจริญการค้า, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ เจนประกอบกิจ, ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนเกษมราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายวิก รัตนภาคี, เทศกิจ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายคมานา วิทฒานนท์, เจ้าของร้านอิสสระวิทยุทีวี อำเภอเมือง จังหวัด อุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางน้ำฝน เนตรจำนง, กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

๔.๔ อิทธิพลของ หลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านอิทธิพล

อิทธิพลของหลวงพ่อเพชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้าน ความอิทธิพล จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ๒๐ รูป / คน พบว่า หลวงพ่อเพชร เป็นพระพุทธรูปที่สามารถแสดงอิทธิพลให้ประชาชนได้เห็นประจักษ์กัน โดยเฉพาะเหตุการณ์ ในวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ได้เกิดไฟไหม้ตลาดบางโพที่อยู่ใกล้ๆ กับวัดวังเตาหม้อ ขณะที่ไฟไหม้เกิดลมพัดอย่างรุนแรง และไฟได้ลุกลามถึงหลังคาโบสถ์หลังเก่าซึ่งอยู่ใกล้วิหารหลวงพ่อเพชร ตอนนั้นได้มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อหลวงตาเฮงกับสามเณรน้อยหลบไฟเข้าไปอยู่ในวิหารหลวงพ่อ และภานาให้หลวงพ่อช่วยไม่ให้เกิดอันตราย โดยความร้อนของไฟทำให้น้ำมันในโองี้อืดและแห้งไปเวลาผ่านไปไฟมอดซาลง แต่หลวงตาเฮงกับเณรน้อยกลับไม่ได้รับอันตรายแต่อย่างใดสามารถเดินออกมาจากวิหารได้อย่างปลอดภัยเป็นที่น่าอัศจรรย์ต่อผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก ^{๓๓} “เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้เกิดเหตุอัศจรรย์ครั้งใหม่ขึ้น ของจังหวัดอุดรดิตถ์ ชาวบ้านได้นำน้ำมันที่อยู่ในวิหารเพชร ซึ่งเป็นวิหารที่ประดิษฐานหลวงพ่อเพชร มารดหน้าบริเวณหน้าวิหาร และรอบๆ บริเวณวัด ที่เป็นบ้านไม้รอบๆ วัด ทำให้เกิดอิทธิพลรอบๆ บริเวณที่มีการรดน้ำมันนั้นไม่ได้รับความเสียหายเลย” ^{๓๔} และเมื่อได้มาราบสักการะหลวงพ่อเพชรทำให้จิตใจเราเกิดความสงบ รู้สึกเรามีความสุข มีกินมีใช้ มีแต่ความอุดมสมบูรณ์เพียบพร้อมไปด้วยโภคทรัพย์ เงินทอง อยู่เย็นเป็นสุข เพราะเราตั้งมั่นในหลวงพ่อเพชรในการดำรงชีพ ทำงานอย่างสุจริต มีความสุขทางใจ “ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลวงพ่อเพชรมีพุทธานุภาพด้านความอุดมสมบูรณ์ ด้านอิทธิพลมาก เช่น วัดท่าถนนมีประชาชนเลื่อมใสศรัทธาทำบุญบำรุงวัดกันทุกวันตลอดทั้งปี ได้พัฒนาวัดให้เจริญจนได้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง งานประจำปีวัดท่าถนนจะมีผู้คนสนับสนุนมาบริจาคเงินสิ่งของกันเป็นจำนวนมาก งานตักบาตรเทโวทุกปีมีประชาชนทำบุญกันมากมาย มีประชาชนมาทำบุญทอดกฐิน มาบวชลูกหลานกันที่วัด” ^{๓๕} “หลวงพ่อเพชรมีพุทธานุภาพด้านอิทธิพลอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ ประชาชนที่ทำธุรกิจ ค่าขายจะมาราบไหว้ ถวายบูชา ขอพรให้เจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า ทำมาหากินร่ำรวย มีกำไรดี จึงเป็นเป็นเจ้าภาพงานแสดงลิเก ละครรำ ภาพยนตร์ ถวายในงานประจำปี แสดงให้เห็นจริงถึงความสำเร็จมรรคผล ตามที่ขอหลวงพ่อเพชรไว้” ^{๓๖} นอกจากนั้นในเรื่องของการทำมาหากินยังแสดงอิทธิพลด้วยการบันดาลให้เกิดสิ่งทีเหนือธรรมชาติ “จากที่ได้ฟังคนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟัง ถ้าปีไหนฝนไม่ตกตามฤดูแล้ว ชาวบ้านก็จะอัญเชิญหลวงพ่อเพชรออกมานอกวิหาร แล้วทำการสงฆ์น้ำเพื่อให้ฝนตก ก็จะเกิดอิทธิพลฝนก็ตกลงมา และ

^{๓๓} วิบูลย์ บุณณารมย์, ประวัติหลวงพ่อเพชร วัดท่าถนนพระยาพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรดิตถ์ , (ม.ป.ท.: ม.ป.ป.), หน้า ๔๐ - ๔๒.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายคมนาท วิทณานนท์, เจ้าของร้านอิสระวิทยุทีวี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ , ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายปรีชา ภูริลาพันธ์, ทนายความ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ วรธนา จินดากุล, ข้าราชการครูชำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

เป็นที่รู้จักมานานแล้ว”^{๓๗} “ด้านความอุดมสมบูรณ์ อภินิหาร ในสมัยก่อนถ้าฟ้าฝนไม่ตก ชาวบ้าน จะอยู่เชิญหลวงพ่อเพ็ชรออกจากวิหารมาสร้างน้ำ ซึ่งในแต่ละครั้งก็จะเกิดทั้งลม และฝนตามมา ”^{๓๘} จังหวัดอื่นๆ ที่อยู่รอบเมืองอุดรดิตถ์ เมื่อใดที่เจอปัญหาน้ำท่วม ฝนพายุ เสียหายกันมากมาย แต่จังหวัดอุดรดิตถ์โดยเฉพาะรอบๆ บริเวณวัดท่าถนน และใกล้เคียงจะไม่ได้ได้รับความเสียหายเหมือน ที่อื่น อาจจะมีบ้างเล็กน้อย และก็จะคงสภาพเดิม เหมือนจะได้รับความเสียหายหนักแต่จริงๆ แล้วได้รับความเสียหายเล็กน้อย “เวลาที่จังหวัดอื่นเจอกับมรสุมต่างๆ ทางจังหวัดอุดรดิตถ์ก็จะไม่โดนหรือโดน กว่าที่อื่น”^{๓๙}

กล่าวโดยสรุป ว่า อิทธิพลของหลวงพ่อเพ็ชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้าน ความอภินิหาร ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อเพ็ชร ได้แสดงให้เห็นหลายครั้ง ตั้งแต่ได้มาประดิษฐานที่วัดท่าถนน การบันดาลให้ฝนตก รวมไปถึงเหตุการณ์ไฟไหม้ ที่เกิดขึ้น และ ท่านได้ช่วยให้รอดพ้นจากไฟไหม้ และการที่ประชาชนทั่วได้สมดังความปรารถนาที่ได้มาขอพรจาก ท่านเป็นผลสำเร็จ การค้าขายเจริญรุ่งเรือง มีกินมีใช้อยู่เย็นเป็นสุข

๔.๕ อิทธิพลของ หลวงพ่อเพ็ชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านความสมปรารถนา

อิทธิพลของหลวงพ่อเพ็ชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้าน ความสมปรารถนา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล ที่สำคัญ ๒๐ รูป /คน พบว่า หลวงพ่อเพ็ชร มีความศักดิ์สิทธิ์ด้านการให้โชคลาภ และการให้พรสำเร็จตามที่ประชาชนที่มาราบไหวได้เคยขอไว้ กับหลวงพ่อเพ็ชร “เมื่อนับถือศรัทธาในหลวงพ่อเพ็ชรแล้ว มีการหนุนดวง เสริมวาสนา ด้วยพุทธานุภาพอันศักดิ์สิทธิ์ มีความเจริญรุ่งเรือง ปาฏิหาริย์มักเกิดแก่เรา บังเกิดโชคลาภ ค้าขายคล่อง ป้องกัน ภัยจากอุบัติเหตุ ฝูงสัตว์ต่างๆ ด้านเป็นความเชื่อทางใจ มีความสงบสุข”^{๔๐} “ประชาชนจะมาขอพร กับหลวงพ่อเพ็ชรกันเป็นจำนวนมาก ก็จะสมปรารถนา กันแทบทุกคน แล้วแต่ใครจะมีความต้องการให้ ช่วยด้านใด ต่างก็ได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของตนส่วนมาก”^{๔๑} “หลวงพ่อเพ็ชรมีพุทธานุภาพ ด้านสมปรารถนา ให้โชคลาภตามที่ขอไว้ทุกประการจริง ชายไทยคนไหนขอให้ได้รับราชการทหาร ก็จะได้สมใจปรารถนา เพราะท่านชอบทหาร ขอให้ลูกสลากรินแบ่ง ถูกเลขท้ายสามตัว ก็จะถูกได้

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์, เจ้าของร้าน ส. เจริญการค้า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ เจนประกอบกิจ, ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนเกษมราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางสมจิตร อัสสะพิบูล, ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ , ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางมัญญาพร ศรีภิรมย์, ข้าราชการบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางน้ำฝน เนตรจันท, กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

รางวัลจริง ขอให้ทำข้อสอบได้ เกิดความคิดความเข้าใจทำได้ถูกต้อง สอบผ่านได้เข้ารับราชการ” ^{๔๒}
 บางคนได้มีการบนบานขอพรกับหลวงพ่อเพชรแล้วเกิดผลสำเร็จตามที่ขอไว้ ก็จะมีการมาแก้บนกับ
 หลวงพ่อเพชร โดยจะมีให้เห็นได้จากของที่มีคนนำถวายไว้ที่วิหารของหลวงพ่อเพชร และจะมีเป็น
 ประจำแทบจะไม่ขาดเลย มีเกือบทุกวัน “...คณะศรัทธาได้นำอาหารคาวหวานมาถวาย เวลาที่ได้ตาม
 สมปรารถนา เช่น การแก้บนด้วยลิเก ภาพยนตร์ และการรำถวายกันมากขึ้น นั้นแสดงให้เห็นถึงพลัง
 แห่งความสมปรารถนาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อหลวงพ่อเพชร ...” ^{๔๓} “... พุทธานุภาพด้านสม
 ปรารถนา โชคลาภนั้นเห็นผู้ที่มาอธิษฐานขอพรแล้วประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานหรือโชคลาภ
 ได้นำอาหารคาว (หัวหมู ไช้ต้ม ไก่ต้ม) จำนวนมากมาถวายหลวงพ่อเพชรอยู่เนืองๆ บางรายถวายหัว
 หมู ๙๙ หัว ไก่ ๙๙ ตัว ไช้ต้ม ๙๙๙ ฟอง จากการได้โชคลาภจำนวนมาก...” ^{๔๔} “...ทุกครั้งที่มีการ
 ฉลองหลวงพ่อเพชรหรืองานที่เข้ามาในบริเวณวัดเพื่อการอื่นๆ ขอให้ลุสงสำเร็จโดยไม่มีอุปสรรคใดๆ
 และที่สุดขอให้พุทธานุภาพของหลวงพ่อเพชรที่ผู้คนมาขออะไรก็สมปรารถนาทุกครั้ง...” ^{๔๕} ในรัช
 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอนันทมหิดล ในรัชกาลที่ ๘ มีชาวคณะพ่อค้า คหบดีแห่งตลาดบาง
 โพ อำเภอบางโพ (ปัจจุบัน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์) โดยนายปันหยี (นายณรงค์ สรรก้านิด) ได้
 เป็นหัวหน้ารวมทุนซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล ในราคาฉบับ ๑ บาท และกำหนดออกรางวัลเดือนละ
 ๑ ครั้ง โดยการตั้งชื่อหุ้นว่า “คณะศิษย์หลวงพ่อเพชรอุดรดิตถ์” ครั้นเมื่อถึงกำหนดออกรางวัล
 ก็ปรากฏว่าคณะศิษย์หลวงพ่อเพชรอุดรดิตถ์ ได้รับโชคถูกละการรางวัลที่ ๑ เป็นเงิน ๖๐,๐๐๐ บาท
 (หกหมื่นบาทถ้วน) ซึ่งในสมัยนั้นเงินยังมีราคาแพง” ^{๔๖} “...ทางด้านโชคลาภ อาจจะถูกละการ
 แบ่งเป็นลาภลอย สิ่งของหายหรือถูกขโมย มาจุดธูปบอกกล่าวท่านขอให้ได้ของคืน ก็ได้กลับคืนมา
 ตามที่ได้ไปขอของท่าน ...” ^{๔๗} “...คนที่มากราบไหว้หลวงพ่อเพชรที่วิหารก็จะมาเสี่ยงเซียมซีกัน แล้วก็
 จะนำเลขที่ได้จากการเสี่ยงเซียมซีไปซื้อสลากกินแบ่งกันก็มักจะถูกละการเป็นส่วนใหญ่ ...” ^{๔๘} ในเรื่อง
 ของความสมปรารถนาของหลวงพ่อเพชรนอกจากจะมีในเรื่องของโชคลาภจากการเสี่ยงดวงแล้ว ยังมี
 เรื่องเกี่ยวกับการงาน และครอบครัวด้วย “บางคนก็ไปจุดธูปขอลูกหญิงหรือลูกชาย บางคนก็ขอโชคลาภ
 และสิ่งต่างๆ แทบทุกวัน สุดท้ายหลวงพ่อเพชร ก็ช่วยให้ได้สิ่งที่ทุกคนต้องการ ได้สมปรารถนา

^{๔๒} สัมภาษณ์ วรธนา จินดากุล, ข้าราชการครูชำนาญ อำเภอบางโพ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูกลียาณกิตติวัฒน์, เจ้าคณะตำบลท่าอิฐ อำเภอบางโพ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายปรีชา ภูริลาพันธ์, ทนายความ อำเภอบางโพ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นางบุษกร เย็นใจ, ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอบางโพ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} วิบูลย์ บุณนารมย์, ประวัติหลวงพ่อเพชร วัดท่าถนนกพระยาพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรดิตถ์ , หน้า ๔๓

^{๔๗} สัมภาษณ์ สุพัตรา พันธุ์, กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอบางโพ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นางอร่ามรัตน์ ถมยา, ข้าราชการบำนาญ อำเภอบางโพ จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

แล้วก็นำสิ่งของมาสักการบูชา ในโบสถ์มีแต่เครื่องแก่นบ จนล้นไม่มีที่วางของแก่นบ” ^{๔๙} “ประชาชน บางท่านเวลาไปสอบเข้าทำงานหรือสอบเข้าไปเรียนต่อก็จะมาบนบานกับหลวงพ่อบ้าน ก็จะสำเร็จสมปรารถนาเกือบทุกราย” ^{๕๐} “บางครั้งเวลาที่เกิดปัญหา เกิดเรื่องทุกข์ใจก็จะไปกราบไหว้ท่านให้ท่านช่วย ทุกครั้งที่ขอให้ท่านช่วยก็จะประสบความสำเร็จทุกประการ” ^{๕๑} “พ่อค้าแม่ค้าทั้งตลาดเมืองอุดรดิตถ์ ได้มากราบไหว้หลวงพ่อบัณฑิตอยู่เป็นประจำวนเวียนกันเข้าออกไปสักการะหลวงพ่อบัณฑิตเป็นประจำ แสดงว่า กลุ่มคนเหล่านั้นคงได้รับพรจากท่าน และเป็นผลสำเร็จสมความปรารถนาทุกประการ” ^{๕๒}

กล่าวโดยสรุปว่า อิทธิพลของหลวงพ่อบัณฑิตที่มีต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้าน ความสมปรารถนา นอกจากพระพุทธรูปหลวงพ่อบัณฑิตจะมีความงดงามตามพุทธลักษณะที่ทำให้ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาแล้ว หลวงพ่อบัณฑิตยังมีความศักดิ์สิทธิ์ในด้านการบันดาลให้โชคลาภ และสิ่งต่างๆ ตามที่ประชาชนที่มากราบไหว้ มาขอพร แล้วเกิดผลสำเร็จตามที่ได้มาขอไว้ ทำให้ชื่อเสียงของหลวงพ่อบัณฑิตในด้านการบันดาลพรให้แก่ประชาชนนั้นแพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง

๔.๖ สรุป

พระพุทธรูปหลวงพ่อบัณฑิตเป็นพระพุทธรูปที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นอย่างมาก เพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นที่ยึดมั่นทางจิตใจ เป็นที่เคารพสักการะบูชา ทั้งในด้านความเลื่อมใสศรัทธา เมื่อได้มากราบไหว้สักการบูชาได้มองเห็นถึงพุทธลักษณะของหลวงพ่อบัณฑิตที่มีความงดงาม มีความสง่างาม เวลาที่ได้มองพระพักตร์ของหลวงพ่อบัณฑิตที่มีความอิมเอบ ฉายไปด้วยความมีเมตตาธรรมอย่างสูง ใบหน้าแสดงออกถึงความมีเมตตากรุณา ทำให้ผู้ที่ได้มาสักการบูชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธาเกิดความสงบ ความสบายใจ มีความสุขเกิดขึ้นในจิตใจ จากการที่ได้มากราบไหว้บูชาหลวงพ่อบัณฑิต ด้านคุณค่าทางจิตใจ หลวงพ่อบัณฑิตเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองอุดรดิตถ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ และยังเป็นที่พักทางใจของชาวอุดรดิตถ์ ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ สงบใจ มีจิตใจผ่องใส และให้ความรู้สึกปลอดภัยทุกครั้ง เวลาเกิดปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ก็จะมาพึ่งหลวงพ่อบัณฑิต จึงทำให้ชาวอุดรดิตถ์มีความภาคภูมิใจในหลวงพ่อบัณฑิตเป็นอย่างมาก ด้านความคุ้มครอง หลวงพ่อบัณฑิตเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ จนทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อหลวงพ่อบัณฑิต ที่สามารถดลบันดาลให้เกิดคุณประโยชน์แก่ผู้ที่มากราบไหว้บูชา ได้มาขอให้หลวงพ่อบัณฑิตคุ้มครองครอบครัว การประกอบสัมมาอาชีพก็มีความเจริญก้าวหน้า กิจการค้าขายดี เดินทางโดยปลอดภัย ด้านอภินิหาร มีการเล่าสู่กันฟังมาตั้งแต่

^{๔๙} สัมภาษณ์ ประเสริฐ บัวแก้ว, ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายคมานาต วิทมนานนท์ , เจ้าของร้านอิสระวิทยุทีวี อำเภอเมือง จังหวัด อุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวจุรี สิริสรณ์ศิลป์ , ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ , ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ สุขวิเศษ, เจ้าของกิจการ ร้าน ส. เจริญการค้า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

สมัยก่อนจากคนเฒ่าคนแก่มาสู่คนหนุ่มสาว และแสดงให้เห็นประจักษ์ชัดเจนหลายครั้งไม่ว่าจะเป็น เหตุการณ์ไฟไหม้อุตรดิตถ์ ประชาชนได้นำน้ำพุทมนต์ในวิหารหลวงพ่อเพ็ชรตรอบๆ วัดทำให้ ปลอดภัยจากไฟไหม้หรือเกิดภัยธรรมชาติขึ้นที่ส่งผลให้เกิดความเดือดร้อน หลวงพ่อเพ็ชรก็แสดง อภินิหารช่วยเหลือให้สิ่งที่เป็นภัยร้ายแรงกลายมาเป็นเพียงภัยเล็กน้อย ด้านสมปรารถนา หลวงพ่อ เพ็ชรมีพุทธานุภาพด้านให้ความสมดังปรารถนาแก่ผู้ที่มากราบไหว้ท่าน ผู้ที่มาพรให้ประสบความสำเร็จทั้ง ด้านหน้าที่การงาน การเดินทาง การเงิน โชคลาภ สุขภาพ ทำให้ประชาชนที่มากราบไหว้หลวงพ่อ เพ็ชรนอกจากจะได้ความรู้สึกละสบายใจแล้วยังได้รับพรอันประเสริฐที่เกิดจากการเคารพบูชาหลวงพ่อ คือ มีอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิธาน ธนสารสมบัติ ธรรมสารสมบัติโดยทั่วกัน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของหลวงพ่อเพชร อำเภอบางโพ จังหวัดอุดรดิตถ์

พระพุทธรูป “หลวงพ่อเพชร” องค์นี้เป็นพระพุทธรูปหินขัดขึ้น เนื้อทองสัมฤทธิ์ (สีนาค) ตลอดทั้งองค์ ทรงประทับพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิเพชร จากการสันนิษฐานของผู้ชำนาญทางโบราณคดีมีความเห็นว่า พระพุทธรูปองค์นี้น่าจะเชื่อได้ว่าได้สร้างขึ้นมาตั้งแต่ในครั้งสมัยเชียงแสน หรือที่เรียกกันในการพระพุทธรูปว่า “พระพุทธรูปบางเชียงแสนสิงห์ ๑” มีอายุไม่น้อยกว่า ๘๐๐ ปีเศษ หรือเกือบ ๙๐๐ ปี ถูกค้นพบเมื่อปีมะเส็ง เบญจศกพระพุทธศักราช ๒๔๓๖ ร.ศ. ๑๑๒ ระยะเวลาประมาณราวเดือน ๕ หรือ เดือน ๖ โดยพระภิกษุสงฆ์เถระผู้ใหญ่องค์หนึ่ง ซึ่งมีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า “หลวงพ่อบุญมาดั่ง” ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดหมอนไม้ อำเภอบางโพ (อำเภอบางโพปัจจุบัน) เมืองอุดรดิตถ์ ที่วัดร้างแห่งหนึ่งในตำบลไผ่ล้อม อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ และได้ นำเอาประดิษฐานไว้ที่วัดหมอนไม้ อำเภอบางโพ เมืองอุดรดิตถ์ ได้มีการฉลองสมโภชรับพระพุทธรูปองค์นั้นกันอย่างยิ่งใหญ่อ

หลังจากหลวงพ่อบุญมาดั่งได้นำเอาพระพุทธรูปเนื้อสัมฤทธิ์มาประดิษฐานไว้ที่วัดหมอนไม้ อำเภอบางโพ เมืองอุดรดิตถ์ ได้สักประมาณปีกกว่า หลวงพ่อบุญมาดั่งก็ได้ นำเอาไปมอบถวายองค์พระพุทธรูปแด่หลวงพ่อเพชร พระภิกษุเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) เนื่องจากสาเหตุว่า วัดหมอนไม้อยู่ไกลกับบ้านเมือง และยังไม่มียสถานที่ที่จะนำเอาพระพุทธรูปองค์นั้นมาประดิษฐานให้สมกับเกียรติ และความงดงามขององค์พระพุทธรูปได้ หลวงพ่อเพชรเจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ท่านมีความจงรักใคร่เคารพสักการะในองค์พระพุทธรูปอย่างจับจิตจับใจของท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งที่สุดถึงกับท่านได้ออกปากบอกกับญาติโยมไว้ว่า พระพุทธรูปองค์นี้ท่านรักประดุจชีวิตจิตใจของท่านทีเดียว และขอใช้ญาติโยมช่วยจำคำพูดไว้ ขอให้ช่วยกันบำรุงรักษาทะนุถนอมองค์พระพุทธรูปองค์นี้ไว้ให้ดีด้วย กับอีกประการประกอบด้วยพระพุทธรูปองค์นี้ทรงประทับนั่งด้วยพระอิริยาบถในท่านั่งขัดสมาธิเพชรนั้นประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งเพื่อแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาอย่างซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง และเพื่อเป็นอนุสรณ์สำหรับตัวท่าน หลวงพ่อเพชร เจ้าอาวาสวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) จึงได้ตกลงใจถวายพระนามแก่พระพุทธรูปองค์นี้ว่า “หลวงพ่อเพชร” เช่นเดียวกับชื่อของท่าน และด้วยเหตุดังกล่าวมาพระพุทธรูปองค์นี้จึงได้รับพระนามที่เรียก และเป็นที่รู้จักกันไปทั่วว่า “หลวงพ่อเพชร” สืบเนื่องติดต่อกันจนตราบกระทั่งทุกวันนี้

ต่อมาในราว ปีชวด โทศก พระพุทธศักราช ๒๔๔๓ ตรงกับ ร.ศ. ๑๑๙ ในรัชสมัยแผ่นดิน สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างวัดเบญจมบพิตร ขึ้นที่ในกรุงเทพมหานคร ได้มีพระราชดำรัสให้หาพระพุทธรูปที่มีความสวยงามมาประดิษฐานไว้ที่วัด โดยมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เฝ้ารับพระบรมราชโองการได้นำเอาพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร มาถวายเพื่อที่จะได้นำเอามาประดิษฐานไว้ที่วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร เมื่อพระพุทธรูปหลวง พ่อเพ็ชรถูกนำเอาออกจากวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ไปแล้ว หลวงพ่อเพ็ชรพระภิกษุเจ้าอาวาสวัดวัง เตาหม้อ (วัดท่าถนน) เกิดความรู้เสียใจเป็นอย่างมากที่สูญเสียพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรไป ท่านจึงได้ออกจากวัดไปด้วยเหมือนกันตามคำปฏิญาณของท่านโดยมีระยะเวลาห่างกันประมาณ ๒ – ๓ วัน เท่านั้น ท่านได้บำเพ็ญวิญญูปฏิบัติด้วยการเดินจงกรม สำรวมจิตปฏิบัติ และได้ไปปฏิบัติทางวิปัสสนา กรรมฐานอยู่ตามป่าช้าตามวัดร้างตามป่า และตามเขาแห่งละคืบเรื่อยไป แล้วแต่ความพอใจในทาง สงบของท่าน จนกระทั่งถึงแก่กาลมรณภาพ

ครั้นต่อมาใน ปีจอ โทศก พระพุทธศักราช ๒๔๔๓ ตรงกับปี ร.ศ. ๑๒๙ ในปีนี้เอง หลวงนฤนารถเสนี (หลวงนฤบาล) ซึ่งขณะนั้นได้รับราชการดำรงตำแหน่งเป็นนายอำเภอบางโพ (อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ในปัจจุบัน) เมืองอุตรดิตถ์ได้เป็นผู้อัญเชิญนำเอาพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรจาก กรุงเทพมหานคร กลับมาประดิษฐานไว้ที่วัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) ตามเดิม เหตุที่ได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าให้อัญเชิญพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรมาส่งกลับคืนมานั้น มีเหตุอยู่ ๒ ประการ คือ

(๑) องค์หลวงพ่อเพ็ชรพระพุทธรูปปฏิมากรนั้นจึงได้ทรงสำแดงนิมิตรอกินหารด้วยการ เข้าฝันสมเด็จพระบรมราชาธิราชพินปีหลวงในขณะที่ทรงพระบรรทม บันดาลให้ทรงสุบินนิมิตเห็น ว่าหลวงพ่อเพ็ชรพระพุทธรูปปฏิมากรองค์ที่ได้ไปอัญเชิญนำมาจากวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) เมือง อุตรดิตถ์ ได้มาเข้าฝันขอร้องให้นำพระองค์ท่านส่งกลับคืนไปไว้ยังวัดวังเตาหม้อ เมืองอุตรดิตถ์ เสีย ตามเดิมเถิด ท่านจะอยู่ที่กรุงเทพมหานคร นี่อีกต่อไปไม่ได้ เพราะ เป็นห่วงประชาชนชาวเมือง อุตรดิตถ์ และลูกศิษย์ของท่านผู้เคารพเลื่อมใสนับถือท่านอยู่อีกมากเกือบทั้งเมือง ขอให้ช่วยส่งท่าน กลับไปเถิด ขอกลับไปอยู่คู่มืองอุตรดิตถ์ตลอดไป

(๒) บรรดาศิษย์ และประชาชนผู้เคารพเลื่อมใสในตัวท่านต่างก็มีความอาลัยรัก และ คิดถึงท่านมาก จึงได้มีการนัดหมายรวมพวกกันขึ้นแล้วพากันไปร้องเรียนต่อนายอำเภอบางโพในสมัย นั้น คือ หลวงนฤนารถเสนี โดยกล่าวคำวิงวอน และขอร้องให้นายอำเภอรับเป็นธุระช่วยจัดการนำคำ เรียกร้องของพวกเขามาเข้าไปกรุงเทพมหานคร เพื่อขอร้องให้ทางราชการนำเข้ากราบบังคมทูลในหลวง ขอให้ส่งมอบพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชรองค์นั้นกลับคืนมา เพื่อพวกเขา และประชาชนทั้งหลายผู้ ศรัทธาเลื่อมใสจะได้ยึดถือเป็นมิ่งขวัญ กระทำการสักการบูชา แสดงความกตัญญูทดแทน น้อมรำลึกถึง พระเดชพระคุณของหลวงพ่อเพ็ชร เจ้าอาวาส อันเป็นองค์บูรพาจารย์ของพวกเขาเหล่านั้น

รวมเวลาที่หลวงพ่อเพ็ชรพระปฏิมากรองค์นี้ ได้ถูกอัญเชิญนำไปประดิษฐานไว้ที่วัด เบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นเป็นเวลานานถึง ๑๐ ปี ดังมี อักษรเป็นรอยจารึกไว้ที่ฐานประทับนั่งของพระองค์พระปฏิมากรนั้นติดอยู่เรื่องมาจนตราบกระทั่งทุก วันนี้ มีข้อความว่า “พระพุทธรูปองค์นี้ เมื่อ ร.ศ. ๑๑๙ พ.ศ. ๒๔๔๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้อัญเชิญจากวัดท่าถนนไปไว้วัดเบญจมบพิตร ครั้น ร.ศ. ๑๒๙ พ.ศ. ๒๔๕๓

หลวงนฤนารถเสนี (พันจู ภรรยา) ได้อัญเชิญกลับมาไว้วัดท่าถนน โดยบรรทุกเรือขึ้นมาจาก กรุงเทพมหานคร”

๕.๑.๒ สื่อพุทธศิลป์ของหลวงพ่อเพ็ชร อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

พุทธศิลป์เป็นงานด้านศิลปะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายทางพระพุทธศาสนาทางใดทางหนึ่ง ได้พยายามสร้างขึ้นด้วยแรงกาย และกำลังความคิด ก่อให้เกิดศิลปกรรมที่สร้างขึ้นรับใช้พระพุทธศาสนาโดยตรง ทั้งในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ในลัทธิมหายาน และเถรวาท โดยประสงค์จะให้เป็นที่บูชาหรือเป็นเครื่องแสดงออกถึงความระลึกถึงพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า เพื่อใช้เป็นสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความเลื่อมใส ความศรัทธาแก่บุคคลอื่นที่พบเห็น ทำให้เกิดความสบายกายสบายใจในที่สุด พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร เป็นพระพุทธรูปปฏิมากรรมที่หล่อขึ้นด้วยเนื้อทองสัมฤทธิ์ (สีนาค) ตลอดทั้งองค์ ทรงประทับพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิเพ็ชร เป็นพระพุทธรูปปางเชียงแสนสิงห์ ๑ มีอายุไม่น้อยกว่า ๘๐๐ ปีเศษ มีพระพุทธรูปลักษณะงดงามมากเป็นพิเศษพระพักตร์ของพระองค์ท่านฉาบด้วยความอุ่มเอิบ แสดงบ่งชี้ถึงความเมตตาปราณี มีขนาดหน้าตักกว้าง ๓๒ นิ้วพุทธครั่ง (๑ คอกเศษ) ส่วนสูงจากฐานที่ประทับนั่งถึงยอดพระเศวตสูงประมาณ ๔๑ นิ้วพุทธ พระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานอยู่ในวิหารโดยเฉพาะเรียกกันว่า “วิหารหลวงพ่อเพ็ชร” อยู่ในวัดท่าถนน อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นศิลปะผสมผสานกันถึง ๓ ชนิด คือ หลังคาเป็นเก๋งจีน แล้วก็มียารุอมจันทร์ซึ่งเป็นศิลปะอินเดียติดอยู่ที่หน้าบัน และหลังวิหาร และจะมีเทพพนมซึ่งเป็นศิลปะไทยติดอยู่หน้าบัน ด้านหน้าของวิหารด้านนอก ภายในวาดรูปศิลปะผสมไทย – จีน พระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มือง เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นหลักชัย และหลักเมืองที่ศักดิ์สิทธิ์ของประชาชนชาวจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งสามารถบันดาลด้วยปาฏิหาริย์คุ้มครองป้องกันให้จังหวัดอุดรดิตถ์ และประชาชนชาวเมืองทั้งหลายได้อยู่ดีกินดี มีความสมบูรณ์ พูลสุข เจริญวัฒนาถาวรรุ่งเรือง อยู่ได้ตลอดมาด้วยพ้นจากสรรพภัยนานาประการ จึงได้พากันเคารพเลื่อมใส

๕.๑.๓ อิทธิพลของหลวงพ่อเพ็ชรที่มีต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

หลวงพ่อเพ็ชรมิอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งในด้านความเลื่อมใส เพียงได้มาเห็นพุทธลักษณะของหลวงพ่อเพ็ชรที่มีความงดงาม สง่างาม พระพักตร์ที่อุ่มเอิบ ฉาบไปด้วยความเมตตาธรรมที่สูงส่ง ก็ทำให้ผู้ที่เข้ามาสักการะบูชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธา มีความสุข ความสงบเกิดขึ้นในจิตใจ ด้านคุณค่าทางจิตใจ นอกจากประชาชนจะมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อหลวงพ่อเพ็ชรแล้ว ยังเป็นที่ยึดมั่น เป็นที่ยึดเหนี่ยว เป็นที่พึ่งทางใจไม่ว่าจะสุขหรือทุกข์ เมื่อได้มีโอกาสไปกราบสักการะบูชาก็จะทำให้มีความสุข และรู้สึกปลอดภัยมีที่พึ่งทางใจ ด้านความคุ้มครอง หลวงพ่อเพ็ชรนอกจากจะเป็นที่พึ่งทางใจแล้ว ยังมีความศักดิ์สิทธิ์เมื่อเวลาประกอบสัมมาอาชีวะหรือเดินทางไกล ก็จะไปกราบไหว้ขอพรส่วนมากก็จะได้สมปรารถนา ค้าขายดี เดินทางด้วยความปลอดภัย ปราศจากภัยอันตรายต่างๆ ด้านอภินิหาร มีการเล่าสู่กันฟังมาตั้งแต่สมัยก่อนจากคนเฒ่าคนแก่มาสู่คนหนุ่มสาว และแสดงให้เห็นประจักษ์ชัดเจนหลายครั้งไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ไฟไหม้อุดรดิตถ์หรือเกิดภัยธรรมชาติ หลวงพ่อเพ็ชรก็แสดงอภินิหารช่วยเหลือให้สิ่งที่เป็นภัยร้ายแรงกลายมาเป็นเพียงภัย

เล็กน้อย ด้านสมปรารถนา ประชาชนส่วนใหญ่จะเข้าไปกราบไหว้ขอพรให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การเงิน โชคลาภ และสุขภาพก็ได้สมปรารถนา

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “หลวงพ่อเพ็ชร : สือพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์” ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของพระพุทธรูปหลวงพ่อเพ็ชร และทราบถึงพระพุทธลักษณะของหลวงพ่อเพ็ชรที่มีความงดงามทำให้ประชาชนชาวอุดรดิตถ์ และจังหวัดใกล้เคียงให้ความเคารพบูชา เป็นการ แสดงออกถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา แสดงออกถึงการทดแทนพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนั้น ควรจะอนุรักษ์ ดูแลรักษาพระพุทธรูปที่มีความสำคัญทั้งทางด้านความสวยงาม และทางด้านประวัติศาสตร์ที่มีค่าให้แก่คนรุ่นหลังได้ศึกษา

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ถ้ามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธรูปในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะวิธีการดำเนินวิจัยครั้งต่อไป

- (๑) ควรให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระพุทธรูปองค์อื่นๆ ที่ชื่อเสียงองค์ในประเทศไทย
- (๒) ศึกษาวิจัย เปรียบเทียบพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัยที่มีความเกี่ยวข้องกัน
- (๓) ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมนอกพื้นที่ ทั้งในจังหวัดใกล้เคียง รวมไปถึงระดับภูมิภาคต่างๆ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ :

(๑) หนังสือ :

คณะศึกษานิเทศน์ วัดท่าถนน. หลวงพ่อเพชร พระคู่บ้านคูเมืองอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์: พี.ออฟเซ็ทอาร์ท (ป.การพิมพ์). พี.จี.พริ้นท์. พี.บี.การพิมพ์, ๒๕๖๐.

ธนพันธุ์ เมธาพิทักษ์ . พระพุทธปฏิมากรกับเรื่องราวความเป็นมา เกร็ดความรู้ที่คนไทยชาวพุทธ ควรรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๔.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) . พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ . กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) . พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ – เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ยุค) . พิมพ์ครั้งที่ ๓๕ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด , ๒๕๔๔.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) . พุทธศาสนากับปรัชญา . กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินตติ้ง กรู๊ป จำกัด, ๒๕๓๓.

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). ศิลปะศาสตร์เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. เนื่องในวันสถาปนาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครบ ๓๕ ปี ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ . กรุงเทพมหานคร : บ. ส่องสยาม, ๒๕๔๐.

พุทธทาสภิกขุ. ใจความสำคัญแห่งคัมภีร์มนุษย์. กรุงเทพมหานคร: หจก. ภาพพิมพ์, ๒๕๓๓.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย . พระผู้ทรงเป็นปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนา . การถวายปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช วันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร: บ. ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๔๕.

ยัมศิริ พุทธานุสรณ์. พระคู่บ้านคูเมือง. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นตติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. ๒๕๔๑.

วรนันท์ ชัชวาลทิพากร. พระพุทธรูป คู่บ้านคูเมือง. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นตติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๑.

วิบูลย์ บุณนารมย์. ประวัติหลวงพ่อเพชร วัดท่าถนน พระยาพิชัยดาบหัก. ม.ป.ท.: ม.ป.ป.

สงวน บุญรอด. ศิลปกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๙.

สมเด็จพระพรหมญาณดำรงค์ราชานุภาพ . ตำนานพุทธเจดีย์ . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา , ๒๕๑๗.

- สมพร อยู่โพธิ์. **พระพุทธรูปปางต่างๆ**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๑.
- สมฤดี ธารม. **วิวัฒนาการของสถาปัตยกรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ๒๕๓๖.
- สมัย สุทธิธรรม. **สารคดีชุดถิ่นทองของไทย**. พิษณุโลก: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- สิริคุตโต ภิกขุ. **มงคล ๓๘ ประการ ประทีปของผู้ปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองแห่งชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. สมุทรปราการ: ชมรมกัลยาณธรรม, ๒๕๕๘.
- สุรเชษฐ สมิตินันท์. **พุทธศิลป์ในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๑.
- สุวิมล ติรกานันท์. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล. **พุทธศิลป์ล้ำเลิศควรเชิดชู**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๐.
- อารี สุธิพันธ์. **ศิลปะกับมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘.

(๒) งานวิจัย :

- ยัง กุณอก และคณะ . “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเจ้าใหญ่อินแปง จังหวัดอุบลราชธานี”. **รายงานวิจัย**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี, ๒๕๕๙.
- สันติ เล็กสุขุม. “บทบาทของศิลปะต่อพุทธศาสนา : อดีต ปัจจุบัน อนาคต”. **งานวิจัยพุทธศาสนศึกษา**. ศูนย์พุทธศาสนศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๓) วารสาร :

- ยัง กุณอก. “การศึกษาศรัทธาตามแนวคิดพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี” . **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙): ๖๗ – ๗๕.
- สาธิต ทิมวัฒนบรรเทง . “การศึกษาและสร้างสรรค์พุทธศิลป์ในวัดสี่สะเกต/หอพระแก้ว/พระธาตุหลวง/ประตู่ชัยเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในศิลปะรูปแบบโพสต์อิมเพรสชันนิซึม” . **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม – มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙) : ๒๑๒ - ๒๑๓.

(๔) วิทยานิพนธ์ :

- จำสิบเอกวิเชียร นามการ . “การศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน” . **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สมบูรณ์ คำดี . “การศึกษาปรัชญาในงานพุทธศิลป์เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบตกแต่งภายใน
พิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์” . **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙.

พระนนทนันท์ พงษ์เพ็ชร . “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบุญ – บาป ในพระพุทธศาสนาของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดนครปฐม” . **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.

พระมหาอุดม ปณฺณโก (อรรถศาสตร์ศรี) . “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์ : ศึกษา
กรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา” . **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** . บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาเกษม หาสจิตโต (พยุง) . “พระพุทธศาสนาในเมืองกำแพงเพชรโบราณ” . **วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พระสมุห์วันชัย เกสรธมฺโม (มีมาก) . “การศึกษาศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธชินราช จังหวัด
พิษณุโลก ในฐานะสื่อพุทธศิลป์ ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ภัทรา ศิริमानนท์. “การศึกษาความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และความสัมพันธ์กับผู้ร่วมวัยของ
ผู้สูงอายุ” . **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีน
ครินทร์วิโรฒ, ๒๕๕๑.

อุทัย ภัทรสุข. “การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำ
โขง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

(๕) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระมหาเปี่ยม อาจิณฺโณ. เจ้าอาวาสวัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๐ มกราคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหามงคล กตปุญฺโ ภ. เจ้าอาวาสวัดธรรมาธิปไตย อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ,
๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูกัลยาณกิตติวัฒน์. เจ้าคณะตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ , ๓๑ มกราคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอธิการสุรพล จันทาโก. เจ้าอาวาสวัดหนองผาสันติการาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

พระครูวินัยธรสมชัย สมจิตโต. เจ้าอาวาสวัดเกษมจิตตาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ,
๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายวิก รัตนภาคี. เทศกิจ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ,
๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางบุษกร เย็นใจ. ประธานชุมชนเจรราชภูร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ , ๒๙ มกราคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ เจนประกอบกิจ. ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนเกษมราษฎร์ อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรดิตถ์, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางน้ำฝน เนตรจำนง. กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ,
๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวรัตนา พันธุ์. กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายปรีชา ภูริธดาพันธ์. ทนายความ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางมัญชุพร ศรีภิรมย์. ข้าราชการบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ , ๓๐ มกราคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางอร่ามรัตน์ ถมยา. ข้าราชการบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ , ๓๑ มกราคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาววรรณนา จินดากุล. ข้าราชการครูบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ,
๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ สุขวิเศษ. เจ้าของร้าน ส. เจริญการค้า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ,
๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายประเสริฐ บัวแก้ว. ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสำนง ฟักถาวร. ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๘ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายคมนท วิทณานนท์ . เจ้าของร้านอิสระวิทยุทีวี อำเภอเมือง จังหวัด
อุดรดิตถ์ ,
๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวจรี สิริสรรค์ศิลป์. ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสมจิตร อัสสะพิบูล. ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์, ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑.

ภาคผนวก

ผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ โทร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๑๐๖ โทรสาร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ ๑๑๕ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต, ผศ.ดร.

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศักดิ์ รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูโสภณพัฒนานุยุต, ผศ.ดร., และพระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิตต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และดำเนินการต่อไป

อ.พรวิมล

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ โทร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๑๐๖ โทรสาร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓

ที่ ศธ ๖๑๔๓/๖๑๔

วันที่ ๖๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ, ป.ธ.๙

ด้วย พระมหาวิศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างคักดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูโสภณพัฒนานายุต,ผศ.ดร., และพระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิตต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และดำเนินการต่อไป

(พระครูโกศลพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

- ทน

- ยอธรรณภพ ๒๕๖๐/๖๑๔ ๖๑๔/๖๑๔ ๖๑๔/๖๑๔ ๖๑๔/๖๑๔

(พระครูโกศลพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ โทร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๑๐๖ โทรสาร. ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓

ที่ ศธ ๖๑๔๓/๖๑๕ วันที่ ๖๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ พองคำ

ด้วย พระมหาทวิศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างคักดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี พระครูโสภณพัฒนานุยุต,ผศ.ดร., และพระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ในการนี้ มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการทำวิทยานิพนธ์ให้กับนิสิตต่อไป

จึงเจริญพามาเพื่อทราบ และดำเนินการต่อไป

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

อ.ดร.เกรียงศักดิ์ พองคำ
(ผศ.เกรียงศักดิ์ พองคำ)

ผนวก ข.

หนังสือของความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๕๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์นิตยลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์
เรียน พระมหาเปริยม อาจิณฺโณ เจ้าอาวาสวัดหาดเนิน

ด้วย พระมหาวิศิกดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างคักดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิตยลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิตยจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

ร.ม.ก.ศ. ๓๐ ม.ค. ๖๐
[Signature]

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๕๐๐๐
โทร ๐-๕๕๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์หนังสือลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์
เรียน พระมหามงคล กนกปัญโญ เจ้าอาวาสวัดธรรมมาธิปไตย

ด้วย พระมหาทวิศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างคักดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

(พระมหามงคล กนกปัญโญ)
๒๕ ม.ค. ๖๐.

ที่ ศธ ๖๑๔๗/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์นิสิตลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์
เรียน พระครูโกศลญาณภิกขุพัฒน์ เจ้าคณะตำบลท่าอิฐ

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศักดิ์ รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศลพัฒน์บัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุมัติครุภัณฑ์ให้นิสิตลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุมัติต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูโกศลพัฒน์บัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พระครูโกศลญาณภิกขุพัฒน์

๓๑ ม.ค. ๖๐

ที่ ศธ ๖๑๔๗/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์
เรียน พระครูวินัยธรสมชัย สมจิตฺโต เจ้าอาวาสวัดเกษมจิกคาราม

ด้วย พระมหาวิศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างคักดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่นี้จัดทำวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุญาตต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๓๔๗/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์นิตินิลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์
เรียน พระอริการสุรพล จันทาโก เจ้าอาวาสวัดหนองผาศันติการาม

ด้วย พระมหาวิศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างคักดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิตินิลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิตินิจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๒๕ ม.ค. ๖๐

ที่ ศธ ๖๑๔๗/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์หนังสือเข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร คุณณกร เย็นใจ ประธานชมชนเจริญราษฎร์

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างคักดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่นิสิตจัดทำวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาทเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

* 218 *

29.1.๖1

ที่ ศธ ๖๑๔๗/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๕๐๐๐
โทร ๐-๕๕๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติคราห์นิตลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพรนายสุทัศน์.....โรงเรียนประถมเถลิงประทีพวัฒนคุณมอญพิทย ช. เกษมราษฎร์

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อ
ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญา
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,มศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร.,
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุมัติคราห์นิตลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่
อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาทือราบและพิจารณาดำเนินการอนุมัติต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,มศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๕-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร คุณวิภา วัชรภาณี

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างคักดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อ
ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลัทธิพุทธศาสนา
พุทธศาสนมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร.,
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่
อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุญาตต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

วิภาณี วัชรภาณี
30 มกราคม 2561

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตขออนุญาตให้ลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพรคนปริชา ภูวิลดาพันธ์

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อ
ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญา
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร.,
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุญาตให้ให้นิสิตลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่
อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาทเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุญาตต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๑๕/๒/๒๕๖๐
(นางปริชา ภูวิลดาพันธ์)

๒๙ มกราคม ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่มคำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๕๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร คุณสภัทรา พันธิ

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพราเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุญาตต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ศุภัทรา พันธิ
๕๒๙ มกราคม ๖๐

ที่ ศธ ๖๑๔๗/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๐๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์หนังสือลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร คุณสมจิตร อัสสะพิบูล

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรามาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

สมจิตร อัสสะพิบูล

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตขานนิตลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพรคุณอรามรัตน์ ภูมิยา.....

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุญาตขานนิตลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิตลงจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาทเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุญาตต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๐.๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑

31 มี 61

✱

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์หนังสือลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพรคุณณัฐพร ศรีภิรมย์.....

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ณัฐพร ศรีภิรมย์

30 มกราคม ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๕๐๐๐
โทร ๐-๕๕๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน คุณจรี สิริสรศักดิ์

ด้วย พระมหาวิศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุญาตต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

จรี สิริสรศักดิ์

31 ม.ค. 61

ที่ ศธ ๖๑๔๗/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติคร่าหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายประเสริฐ บัวแก้ว

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพ็ชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุมัติคร่าหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาทเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุมัติต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๕ ม.ร.ร. ๖๖๖๖
๖๖๖๖ ๖๖ ๖๖๖๖
๖๖๖๖ ๖๖ ๖๖๖๖

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๒๒๓๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตนุเคราะห์นิติตลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร คุณสำนอง พักถาวร

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างคักดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพ็ชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุญาตนุเคราะห์ให้ นิติตลงพื้นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิติตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาทเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุญาตต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๓๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์หนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร คุณมาแป้น เนตรจำนงค์

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

* 8/1/2560
31 ม.ค. 61

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองหัว ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร นายประสิทธิ์ สุขวิเศษ

ด้วย พระมหาพิศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลัทธิสุทธปริญาพุทธศาสนาแบบตันตระ โดยมีพระครูโกศลพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุญาตต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศลพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ประสิทธิ์ สุขวิเศษ

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๔๗/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่ม่ามี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๕๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตรهن้สินล่งพ่นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อกัดทำวิทยานิพนธ์
นายคมนาพ วิฑกานภม
เจริญพร

ด้วย พระมหาทวีศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิต
ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพ็ชร : สือพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อ
ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญา
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกคัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ตร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร.,
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์
บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขอความอนุเคราะห์ให้นิตล่งพ่นที่เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่
อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกคัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ตร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

31 มี.ค. 61

ที่ ศธ ๖๑๔๓/ว ๑๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ บ้านหนองห้า ตำบลแม่คำมี
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐
โทร ๐-๕๔๖๔-๖๒๗๓ ต่อ ๐๐๖

๒๕ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร
คุณวราภนา จินตาคู

ด้วย พระมหาวิศักดิ์ ฉายา เขมจาโร นามสกุล ช่างศึกดี รหัส ๕๖๐๘๔๐๕๖๖๑ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีพระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร., และ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์,ดร., เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตแพร่ จึงขออนุญาตรื้อหนังสือลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานของท่าน โดยนิสิตจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเจริญพราเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการอนุญาตต่อไป

เจริญพร

(พระครูโกศัยพัฒนบัณฑิต,ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

เจริญพร

30 มกราคม ๒๕๖๐

ผนวก ค.
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง : หลวงพ่อเพ็ชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง
จังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ การศึกษาหลวงพ่อเพ็ชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับข้อมูล และแนวทางสำหรับผู้วิจัย ประชาชน ครอบครัวยุ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางให้นำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

ข้อมูลที่ได้มาจะสรุปผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลฉบับนี้ไว้เป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่านหรือบุคคลอื่นแต่อย่างใด

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลวงพ่อเพ็ชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

ขอขอบคุณในความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

พระมหาวิศศักดิ์ เขมจาโร (ช่างสัก)

นิสิตปริญญาโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประเด็นที่สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง

สถานที่ทำงาน

เวลาสัมภาษณ์

วันที่สัมภาษณ์

ชื่อผู้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์เกี่ยวกับหลวงพ่อเพชร : สื่อพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในอำเภอเมือง
จังหวัดอุดรดิตถ์

ข้อที่ ๑ ขอรบกวนเรียน / ขอเจริญพร ถามว่า หลวงพ่อเพชร วัดท่าถนน อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรดิตถ์ มีประวัติ และความเป็นมาอย่างไร อธิบายพอสังเขป

.....

ข้อที่ ๒ ในความรู้สึกของท่านหลวงพ่อเพชร วัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
มีอัตลักษณ์ หรือพุทธลักษณะด้านพุทธศิลป์แบบใด

.....

ข้อที่ ๓ ในฐานะที่ท่านเป็นพุทธศาสนิกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งมีพระพุทธรูปที่มีประชาชน
เลื่อมใสศรัทธา เป็นที่พึงพอใจ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวอุดรดิตถ์นั้น ขอรบกวนเรียน /
ขอเจริญพร ถามว่า ท่านมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อหลวงพ่อเพชร วัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัด
อุดรดิตถ์ อย่างไรบ้าง

.....

ข้อที่ ๔ ในฐานะที่ท่านเป็นพุทธศาสนิกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งมีพระพุทธรูปที่มีประชาชน
เลื่อมใสศรัทธา เป็นที่พึงพอใจ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวอุดรดิตถ์นั้น ขอรบกวนเรียน /
ขอเจริญพร ถามว่า หลวงพ่อเพชร วัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ มีคุณค่าทางจิตใจต่อท่าน
อย่างไรบ้าง

.....

ข้อที่ ๕ ในฐานะที่ท่านเป็นพุทธศาสนิกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งมีพระพุทธรูปที่มีประชาชน
เลื่อมใสศรัทธา เป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวอุดรดิตถ์นั้น ขอกราบเรียน /
ขอเจริญพร ถาว่า หลวงพ่อเพ็ชร มีพุทธานุภาพด้านความคุ้มครอง อย่างไรบ้าง (ความศักดิ์สิทธิ์)

.....

.....

ข้อที่ ๖ ในฐานะที่ท่านเป็นพุทธศาสนิกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งมีพระพุทธรูปที่มีประชาชน
เลื่อมใสศรัทธา เป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวอุดรดิตถ์นั้น ขอกราบเรียน /
ขอเจริญพร ถาว่า หลวงพ่อเพ็ชร มีพุทธานุภาพด้านความอุดมสมบูรณ์ อย่างไรบ้าง (อภินิหาร)

.....

.....

ข้อที่ ๗ ในฐานะที่ท่านเป็นพุทธศาสนิกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งมีพระพุทธรูปที่มีประชาชน
เลื่อมใสศรัทธา เป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวอุดรดิตถ์นั้น ขอกราบเรียน /
ขอเจริญพร ถาว่า หลวงพ่อเพ็ชร มีพุทธานุภาพด้านความสมปรารถนา อย่างไรบ้าง (โชคลาภ)

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่าน
ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ผนวก ง.
รูปภาพจากการสัมภาษณ์

รูปภาพที่ ๑ สัมภาษณ์ พระมหาเปี่ยม อาจิณฺโณ เจ้าอาวาสวัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

รูปภาพที่ ๒ สัมภาษณ์ พระครูวินัยธรรมชัย สมจิตโต เจ้าอาวาสวัดเกษมจิตตาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

รูปภาพที่ ๓ สัมภาษณ์ พระมหามงคล กตปุณโย เจ้าอาวาสวัดธรรมาธิปไตย อำเภอเมือง
จังหวัดอุตรดิตถ์

รูปภาพที่ ๔ สัมภาษณ์ พระครูกลยาณกิตติวัฒน์ เจ้าคณะตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง
จังหวัดอุตรดิตถ์

รูปภาพที่ ๕ สัมภาษณ์ พระอธิการสุรพล จันทาโก เจ้าอาวาสวัดหนองผาสันติการาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

รูปภาพที่ ๖ สัมภาษณ์ นางมัญชุพร ศรีภิรมย์ ข้าราชการบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

รูปภาพที่ ๗ สัมภาษณ์ นายคมนาท วิทฒานนท์ เจ้าของร้านอิสระวิทยุทีวี อำเภอเมือง จังหวัด
อุตรดิตถ์

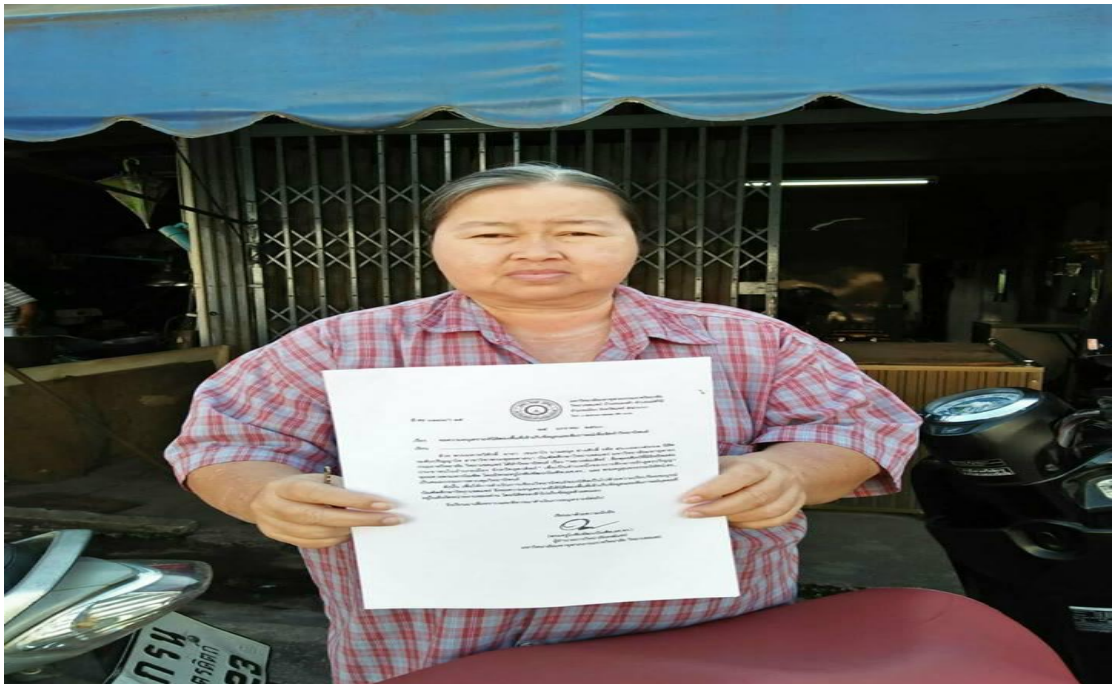
รูปภาพที่ ๘ สัมภาษณ์ นายวิก รัตนภาคี เทศกิจ เทศบาลเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอเมือง
จังหวัดอุตรดิตถ์

รูปภาพที่ ๙ สัมภาษณ์ นายคมนาท วิวัฒนานนท์ เจ้าของร้านอิสระวิทยุทีวี อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรดิตถ์

รูปภาพที่ ๑๐ สัมภาษณ์ นางสาววรรณนา จินดากุล ข้าราชการครูบำนาญ อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรดิตถ์

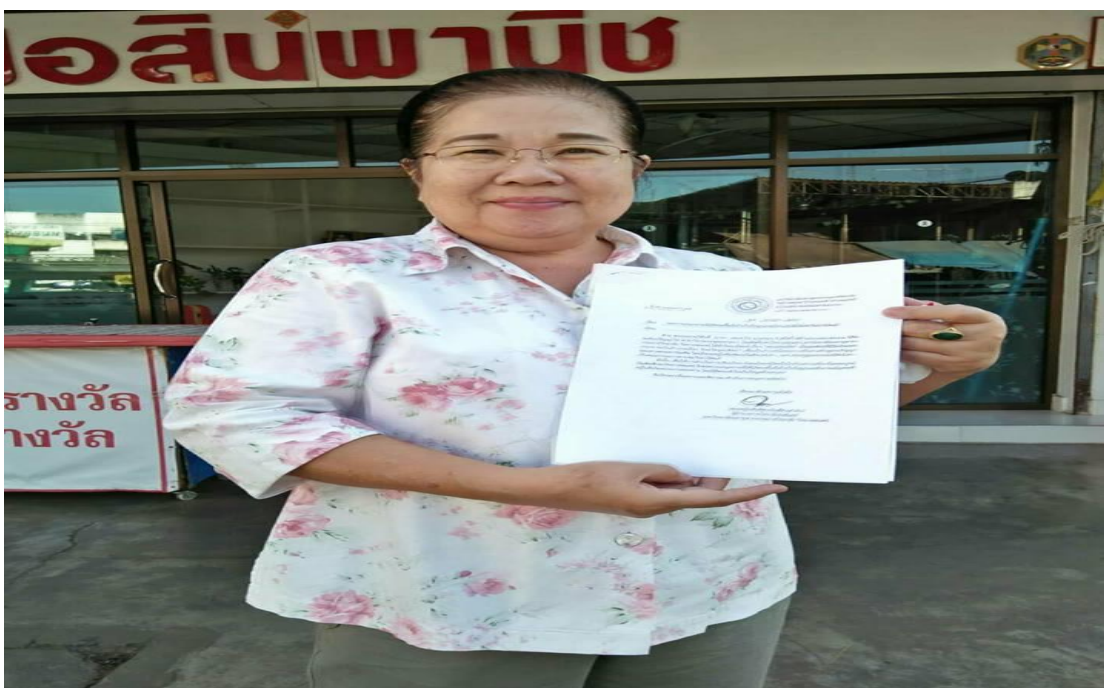
รูปภาพที่ ๑๑ สัมภาษณ์ นางสาวสมจิตร อัสสะพิบูล ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

รูปภาพที่ ๑๒ สัมภาษณ์ นางสาวจรี สิริสรรค์ศิลป์ ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

รูปภาพที่ ๑๓ สัมภาษณ์ นางอร่ามรัตน์ ฅมยา ข้าราชการบำนาญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

รูปภาพที่ ๑๔ สัมภาษณ์ นางสุภัตรา พันธุ์ กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

รูปภาพที่ ๑๕ สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ สุขวิเศษ เจ้าร้าน ส. เจริญการค้า อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรดิตถ์

รูปภาพที่ ๑๖ สัมภาษณ์ นายปรีชา ภูริลดาพันธ์ ทนายความ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

รูปภาพที่ ๑๗ สัมภาษณ์ นางน้ำฝน เนตรจ้านง กรรมการชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรดิตถ์

รูปภาพที่ ๑๘ สัมภาษณ์ นายประเสริฐ บัวแก้ว ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

รูปภาพที่ ๑๙ สัมภาษณ์ นางบุษกร เย็นใจ ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

รูปภาพที่ ๒๐ สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ เจนประกอบกิจ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อผู้วิจัย	: พระมหาทวีศักดิ์ เขมจาโร (ช่างสัก)
เกิด	: วันที่ ๒ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๘
สถานที่เกิด	: บ้านเลขที่ ๑๒๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ๕๒๑๙๐
การศึกษา	: นักธรรมเอก :เปรียญธรรม ๓ ประโยค : พธ.บ. การจัดการเชิงพุทธ
อุปสมบท	: ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ณ วัดเกาะวาลุการาม ตำบลสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดท่าถนน เลขที่ ๓๘ ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ ๕๓๐๐๐